

CATASTRUM

ÉVNEGYEDES KATASTRUMTÖRTÉNETI FOLYÓIRAT

- **NAGY PÉTER:** A pápai uradalom 1799. évi malomösszeírása
- **TÖRÖK ENIKŐ:** Az 1856. évi negyedik felmérési felügyelőség személyzete
- **SÁFRÁNY TÍMEA:** A nagyváradi 8. felmérési felügyelőség és személyzeti adattára 1885 és 1918 között
- **CSIMA PÉTER:** Szentlőrinc és Pest határkövei

Sindölke a M. Uraság által egy Ártó, és egy Parasztá Bróti Malom építetett, éppen a Vadkertnél a Déli Helységhez nem messze Dérre. Ezen Malom: a mint Mondatik az Uraság Építetete, hanem most nem sejen a Fa-némű Szerszámait a Helység tsináltotta, a M. Uraság Szájából, és engedelméből, hanem egy belső + Külső Kereket pénzben vett Szábul tsináltotta az Helység, a Malmot pedig ugyan a Déli Helység belüli Lakosok, úgy mint a Hóck Pános, Lódi István, Malyó János több Társaikkal bírják a M. Uraságh által átadott 1750. évi 1799. évi adott Contractusok mellett Orundában 45. Ártóban Ennek pedig hogyan való bírását a M. Uraságnál lévő Contractusok, és Inventariumok leg-jobbán meg fogja mutatni: Ezen Malom Épület áll egy Malom Szábul, egy Szobábul, és egy Konyhábul.

A Csóti Határban

A Szerecsen Folyó-Vízire a Földek Között egy Kerekre Szabonábul Szalma Földre Parasztá Bróti a Csóti Helység által, de mely Orundóban nem tudatik, a Szábul Dérre nem szinte Messze a M. Uraságh engedelméből minden Caution nélkül Építetett Malom; melyet Mostenságh a Csóti Helység helyi Communitas bír egy formán; hogy minden Mérés, és a M. Uraságnak és az Helységnek a Molnárnak Szinte egy Sz: Miro" Incentet: Ami az Épületet illeti, mind eddig az Épülethez is Szerszámok való Ját a M. Uraságh Szolta adni, az Épületet, és Reparatiót a Helység Szolta tenni; a Vaj Szerszámok Ugy a Malom Lovatj mind eddig a Helység belüli magok pénzben vették Kővet Közé képen a M. Uraságnak semmi Szerszámait nintsenek: a Malom pedig egyféléen düllo" felben vagy on.

A Teszéri Határban

Rek Folyó-Vízire a Szinte Földek Között lévő Tóra két föllül tsapó Kerekre, és Szerecsen Kőből réstent pedig Szábul + Szábul: Szerecsen Bróti, a Csúji Communitas által meg Anno 1750. évi 1799. évi amint az újabb átadott 1799. évi Contractusok

■ Részlet az 1799. május 9-én kelt malomösszeírásból, a csóti határ malmának leírása. Előtte az olaszfalui, utána pedig a teszéri határ leírása szerepel az összeírásban (MNL OL, P 1216. 65-238.) L. ehhez Nagy Péter cikkét!

SUMMARY

NAGY, Péter: The 1799 Mill Census of the Pápa Manor

npluszp@gmail.com

The mill census commissioned by Count Esterházy of Pápa in the last but one year of the 18th century is a useful source for both local historians and millologists involved in mill research. It shows who built watermills in the Bakonyalja of Pápa and when and how the profits were divided between the lord, the mill owner, and the miller. The buildings and topographic numbers marked with mill symbols on the cadastral map taken in 1857/58 help to determine the location of the mills.

TÖRÖK, Enikő: The Staff of the Fourth Survey Inspectorate in 1856

török.eniko@mnl.gov.hu

Two sub-directorates and 12 survey inspectorates were established in the Sopron tax district at the beginning of the detailed cadastral survey in Hungary in 1856. The 4th survey inspectorate, which belonged to the 1st sub-directorate and was based in Fertőd and later in Rust, had one inspector, eight engineers, four foremen, 13 assistants, and two helpers that year. Of the 28 members of the staff, the birthplace of six is unknown; the rest were born in Bohemia (14), Moravia (2), Hungary (3), and Galicia (3).

SÁFRÁNY, Tímea: The 8th Survey Inspectorate of Nagyvárád and its Personnel Database between 1885 and 1918

safrany.timea@mnl.gov.hu

The 8th survey inspectorate operated in Nagyvárád from 1885. Cadastral history research pays special attention to acquiring knowledge about and presenting the history and personnel of each survey inspectorate. The summary of the history of the Nagyvárád survey inspectorate (1885–1918) and a prosopographical presentation of the inspectorate's personnel have been prepared in line with the research and line with their publication practice,

CSIMA, Péter: Border Stones between Szentlőrinc and Pest

csimapeter1@gmail.com

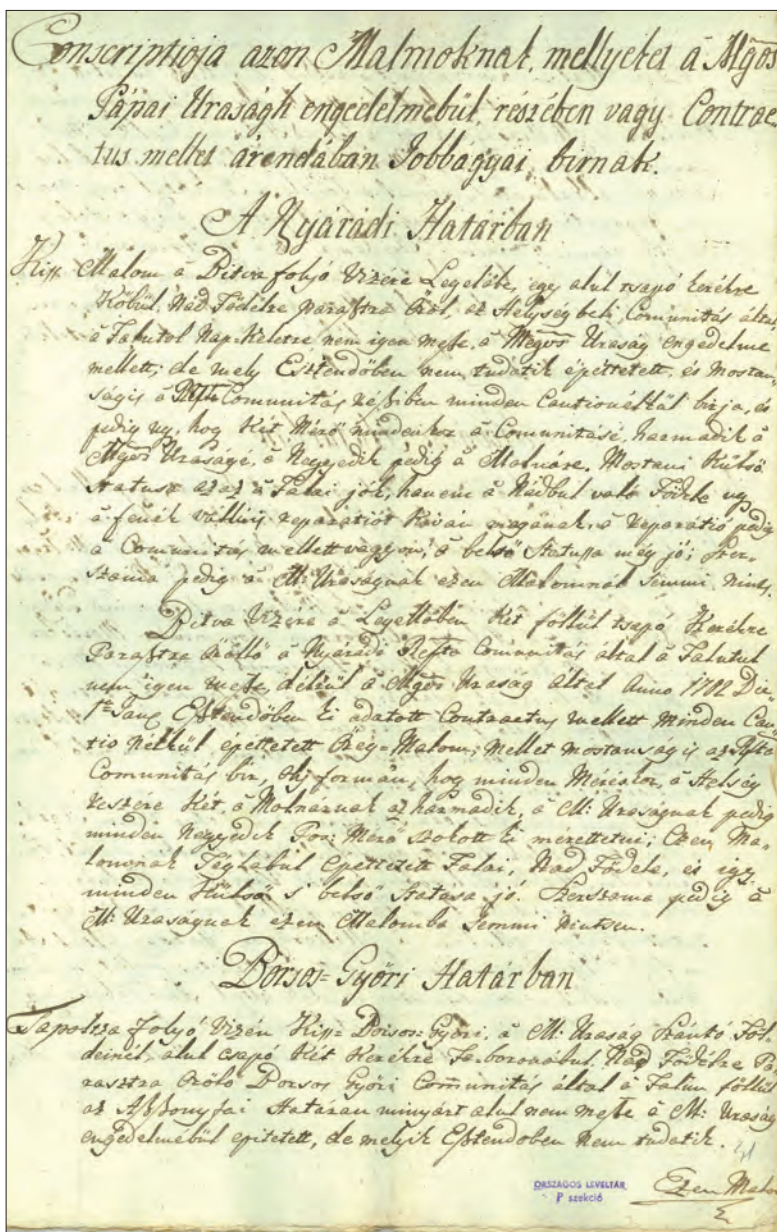
In the mid-19th century, twenty-one border stones were on the common border between Pest and Szentlőrinc – which was still nearly ten kilometers long. Four of them were erected in 1738 by Count Antal Grassalkovich after the conclusion of the litigation with the city of Pest, while the town erected the others between 1838 and 1847. Nine of the twenty-one border stones have been lost to this day; two of the remaining ones are in the Geodesy Memorial Park in Bosnyák tér, two in the memorial garden in Tünde Street, and one in the side garden of the Kiscell Museum.

NAGY PÉTER

A pápai uradalom 1799. évi malomösszeírása

A gróf Esterházy család pápai uradalmának lajstromozott iratai között található egy 1799. május 9-i keltezésű, hátlapján latin, de szövegében teljességgel magyar nyelvű irat, amely felsorolja és röviden jellemzi azon malmokat, „melyeket a méltóságos pápai uraság engedelméből részében vagy contractus mellett árendában jobbágyai bírnak”.¹ Nem ismert olyan irat, ami az összeírás elkészítésének okát vagy annak további sorsát megvilágítaná, de a forrás önmagában is értékes adatokkal szolgál az uradalomban található malmok technikai részleteiről, fizikai állapotáról, a fenntartásuk kötelezettségeiről és a malmok hasznának felosztásáról.

A 16 oldalas szöveg 11 település határában 42 vízimalmot (38 fölülcsapó és 4 alulcsapó) sorol föl az alábbi településeken: Nyárad 2 (1 alul- és 1 fölülcsapó), Borsosgyőr 1 (alulcsapó), Pápakovácsi 2 (fölülcsapó), Nóráp 1 (fölülcsapó), Kup 3 (fölülcsapó), Ganna 2 (fölülcsapó), Ugod 3 (fölülcsapó), Olaszfalu 1 (fölülcsapó), Csót 1 (alulcsapó), Pápateszér 26 (fölülcsapó), Nagygyimót 1 (alulcsapó).²

■ Az 1799. május 9-én kelt malomösszeírás első oldala (MNL OL, P 1216. 65-238.)

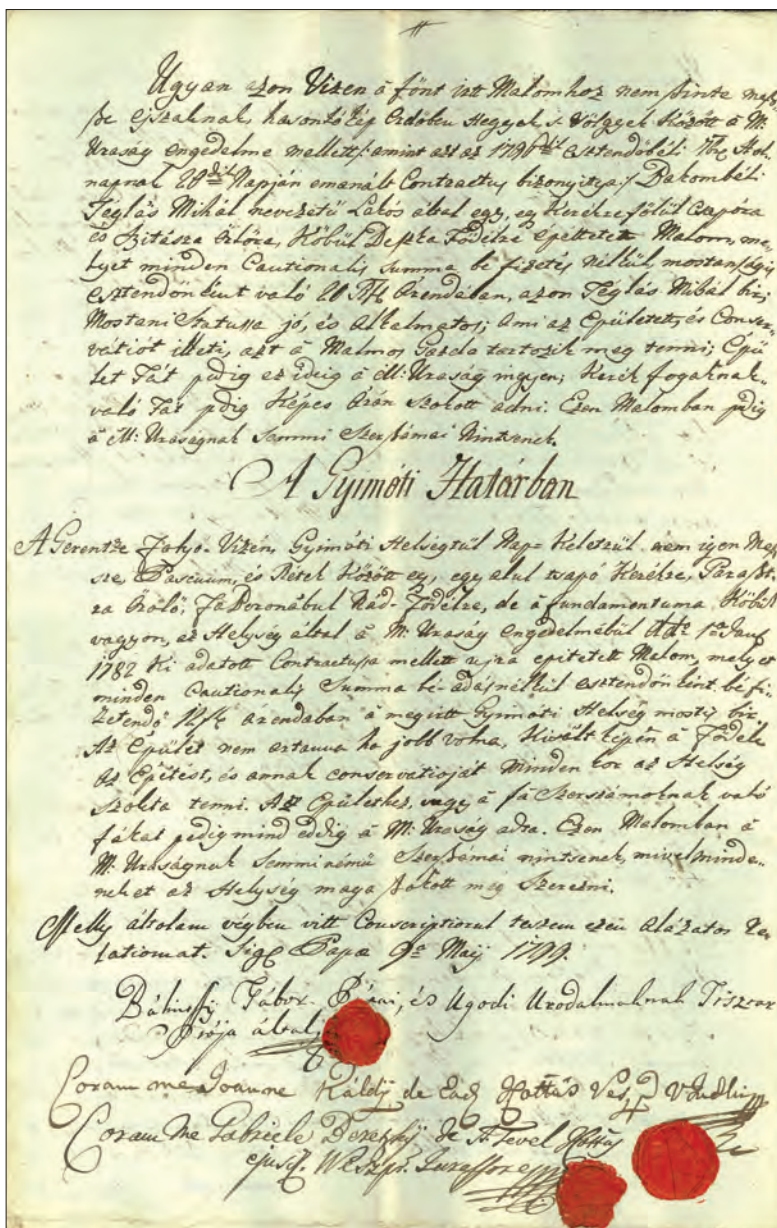
1 NAGY PÉTER: Hogyan keressünk vízimalmot a kataszteri térképen? Pápateszér malmai. *Catastrum*, 10. (2023) 2:39–50. (= NAGY, 2023). Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (= MNL OL), P 1216 Magánlevéltárak, Családi fondok, levéltárak, Esterházy család levéltárai, Esterházy család ifjabb fraknoi grófi ágának levéltárai, Esterházy család pápai ágának levéltára, A pápai uradalom lajstromozott iratai, Capsa 64. 238.

2 „Az ún. felül csapó malmok esetében a malom vizeskeréke fölé vezették, s az áramló víz nemcsak kilendítette a vizeskerék egy-egy lapjátját, hanem súlyával is lenyomta.”; „Az ún. alul csapó malmok esetében az áramló vizet a vizeskerék alsó széléhez vezették, s a víz a lapátok ellenállását leküzdve végzett munkát.” Magyar Néprajzi Lexikon. Főszerk.: ORTUTAY GYULA. I. Bp., 1977. (<http://mek.niif.hu/02100/02115/html/4-530.html>, elérés ideje: 2024. okt. 20.).

Az 1799. évi malomösszeírást Bálintffy Gábor, a pápai és ugodi uradalmak tisztartója, valamint tanúként Káldy János, Veszprém vármegye alszolgabírája és Beretzky Gábor, Veszprém vármegye táblabírója írta alá és látta el pecsétjével.

A helyszíni bejárást a nyárádi határban kezdték, onnan Borsosgyőrbe, majd Pápakovácsiba mentek. Nóráp és Kup után Ganna, majd Ugod, Olaszfalu³ (Dióspuszta) és Csót következett, végül Pápateszér és Gyimót zárta a sort. A malmok összeírásának sorrendjéből összeállítható az útvonal, amelyen a tisztartó bejárta a teszéri malmokat. A szücsi (ma Bakonyszücs) községi malommal (S5) kezdte, majd a teszéri községi malommal (S8) folytatta. A második napon a Bányász felső szakaszának malmai következtek: B1, B2, B3, B4, B5. A harmadik napon a B7, majd a B6, B8, B9, B10 volt a sorrend. A negyedik napon a B14, B13, B12, B11, az ötödiken az S4, S3, majd az S6 következett. A K1, K2 és K3 feltehetően a hatodik napon, az S8 és a Hosszú-tó bal oldalán épült szentiváni (ma Bakonyszentiván) malom, majd az S1 és az S2 volt a sorrend. A pápateszéri malmok bejárása, összeírása minden bizonyos legalább egy hetet vett igénybe.⁴

A *teszéri határban* cím alatt felsorolt malmokat Fenyőfő község (B4), Bakonyszücs község (S5), Bakonyszentiván község, Pápateszér község (S8, B8), Schadl Mihály fenyőfői lakos, Gál Lőrinc és Bauer Márton (B1), a teszéri lakos Fekete Mihály (B2), a fenyőfői lakos

■ Az 1799. május 9-én kelt malomösszeírás utolsó oldala (MNL OL, P 1216. 65-238.)

Hoffstetter Simon (B3), a teszéri lakos András István és Nyitrai István (B5), a teszéri lakos Nyitrai István és Horvát István (B7), a teszéri lakos Horváth István és Horváth Pál (B6), a teszéri lakos Bolla Mihály (B9), a teszéri lakos Kuti István (B10), a teszéri lakos Csigi Ferenc és Csigi János (B14), Sági nevezetű ember (B13), Lukács János nevezetű ember (B12), Takács Ferenc (B11), Mészáros Márton és Mihály

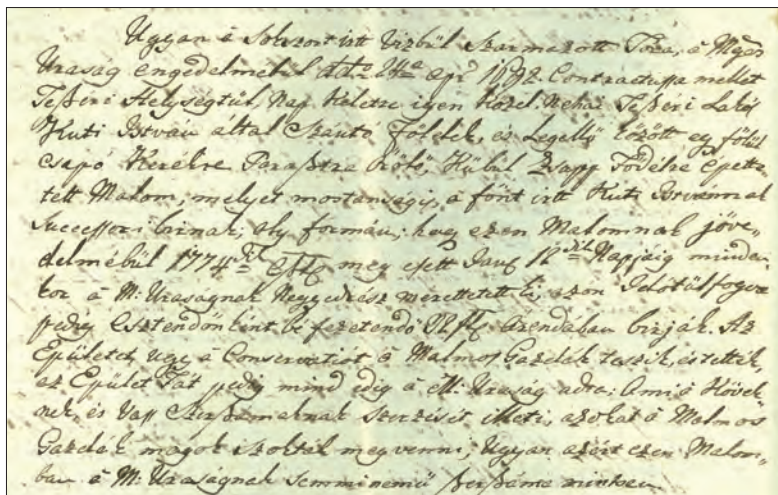
3 Nem azonos a ma ismert Olaszfalu nevű községgel, Ugod község külterületén, a falutól északkeletre található: Dióspuszta.

4 A pápateszéri malmok azonosítójelét (pl. S1, S6) a *Catastrum* korábbi számában megjelent tanulmány alapján adom meg. NAGY, 2023.

■ Kuti István teszéri lakos 1692-ben építette a B10 malmot az összeírás szerint. A Kuti molnárok utódai ma is Pápateszéken élnek (MNL OL, P 1216. 65-238.)

(S4), a teszéri lakos Mészáros Márton (S3), a teszéri lakos Takács János (S6), a teszéri lakos Birkás Szauer József (K1), a teszéri lakos Szabó György (K2), a teszéri lakos Csigi István és Ferenc (K3), Szabó famíliabeli ember (S7), Isa József molnár (S1), a bakonybéli Téglás Mihály (S2) építették. Amint a felsorolás mutatja, a malmok nagy részét teszéri lakosok építették: Fekete Mihály, András István, Nyitrai István, Horvát István, Horváth Pál, Bolla Mihály, Kuti István, Csigi Ferenc, Csigi János, Mészáros Márton, Mészáros Mihály, Takács János, Birkás Szauer József, Szabó György. A B10 malmot Kuti István építette 1692-ben.

Pápateszéken kizárólag fölülcsapó malmok épültek, három malom két keréssel (S4, S5, S7), a többi egy keréssel. 13 malom parasztra őrlésre, 12 szítás őrlésre volt berendezve. A parasztra őrlés azt jelenti, hogy a malomban nem szitálták meg a megőrölt gabonát, a parasztember hazavitte, és otthon szitálta ki a lisztből a korpát. A szítás őrlés során már a malomban különválasztották a lisztet és a korpát.

A teszéri malmok kőből, fából és sárból, nád- vagy zsúp- (egy esetben deszka)födéllel épültek, az első, a Kuti István által épített

1692-ben, a többi az 1700-as években. Az épületfát az uraság adta, a malomkővet és a vasszerszámot a malmosgazda szerezte be, és neki kellett gondoskodnia a szükséges javításokról is.⁵ Az 1799. évi malomösszeírás többségében rendben találta a malmok külső és belső állapotát, mindössze négy malomnál találtak kivétnevalót: a B8 malom „nem derkas”, vagyis állapota nem megfelelő; az S4 malom épülete „mind kívül, mind belül romladozott, [...] ha nem iparkodnak, maholnap a

nyakokba dől az egész épület”; az S6 malom „ha meg nem igazittatik, rövid idő múlva, az egyik oldala kidül”; az S7 malom „már meg romladozott”, „újat akarnak építeni”.

A teszéri malmok 1799. évi bérleti díja (árendája) 584 forint volt összesen, az egyes malmok bérleti díja a következőképp alakult (forint): B1 (25), B2 (16), B3 (30), B4 (32), B5 (21), B6 (22), B7 (20), B8 (20), B9 (28), B10 (32), B11 (22), B12 (28), B13 (28), B14 (22), K1 (20), K2 (20), K3 (20), S1 (36), S2 (20), S3 (20), S4 (40), S5 (–, 50 Ft kaució), S6 (20), S7 (40), S8 (–).

A forrásközlésnél a mai helyesírás (egybeírás, kis- és nagy kezdőbetűk) és központozás szempontjait követem, a rövidítéseket jelöletlenül feloldom (kivéve a hónapneveknél), az idegen (latin) szavakat a forrásban közölt alakjukban, de a mai toldalékolás szerint adom közre (cautio, cautiója), a tájnyelvi alakokat és toldalékolást (-tól, ből helyett -tul, -bül stb.) az eredeti szerint meghagyom. A malmok helyének meghatározásához az 1857. évi kataszteri felmérés térképét és jegyzőkönyvét, a malmosgazdák (famíliák) nevének azonosításához az 1828. évi országos összeírás Veszprém megyei településeinek adatait használtam.⁶

⁵ Vasszerszámnak nevezték a felső malomkereket forgató kőszál vasat és az azt tartó vassperselyt.

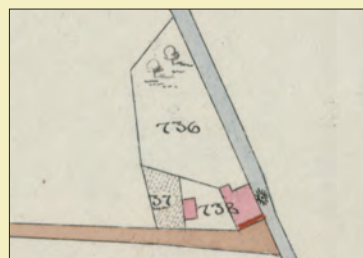
⁶ MNL OL, S 78 Kataszteri gyűjtemény, Térképek (= S 78). Az 1828. évi országos összeírás adatbázisa: Adatbázisok Online (<https://adatbazisokonline.mnl.gov.hu/adatbazis/az-1828-evi-orszagos-osszeiras>).

Conscriptio⁷ azon malmoknak, melyeket a méltóságos pápai uraság engedelméből részében vagy contractus⁸ mellett árendában jobbágyai bírnak

A nyárádi határban

Kis malom a Bitva folyó vizére lefelé, egy alulcsapó kerékre. Kőből, nádfödélre, parasztra öröl, az helységbeli communitas⁹ által, a falutól napkeletre nemigen messze, a méltóságos uraság engedelme mellett. De mely esztendőben – nem tudatik – építettett, és mostanság is a reformata communitas résziben minden cautio¹⁰ nélkül bírja, éspedig úgy, hogy két mérő¹¹ mindenkor a communitásé, harmadik ő méltóságos uraságé, a negyedik pedig a molnáré. Mostani külső statusa,¹² azaz a falai jók, hanem a nádbul való födele, úgy a fenékvályú is reparatiót¹³ kíván magának, a reparatio pedig a communitas mellett vagyron, a belső statusa még jó, szerszáma pedig a méltóságos uraságnak ezen malomnál semmi nincs.

Bitva vizére a lefelében két fölülcsapó kerékre, parasztra örölő, a nyárádi reformata communitas által a falutól nemigen messze, délről a méltóságos uraság által anno 1702 die 1a Jan[uarii] esztendőben kiadatott contractus mellett minden cautio nélkül építettett öreg malom, melyet mostanság is az reformata communitas bír, oly formán, hogy minden méréskor¹⁴ a helység részére két, a molnárnak az harmadik, a méltóságos uraságnak pedig minden negyedik pozsonyi mérő szokott kimérettetni. Ezen malomnak téglából építettett falai, nádfödele és így minden külső és belső statusa jó. Szerszáma pedig a méltóságos uraságnak ezen malomba semmi nincsen.

■ A nyárádi malmok (544. és 738. hrsz.) az 1857. évi kataszteri térképen (MNL OL, S 78. 2377.)

Borsosgyőri határban

Tapolca folyó vizén kisborsosgyőri, a méltóságos uraság szántóföldeinél, alulcsapó, két kerékre, faboronából,¹⁵ nádfödélre, parasztra örölő, borsosgyőri communitas által a falun fölül az asszonyfai¹⁶ határon minyárt alul nem messze, a méltóságos uraság engedelméből építettett, de melyik esztendőben, nem tudatik.

Ezen malom minden cautio nélkül a föllebb említett borsosgyőri communitas által

7 Conscriptio = összeírás.

8 Contractus = szerződés.

9 Communitas = közösség, község.

10 Cautio = óvadék.

11 A pozsonyi mérő két vékával volt egyenlő, és 62,4984 litert tett ki.

12 Status = állapot.

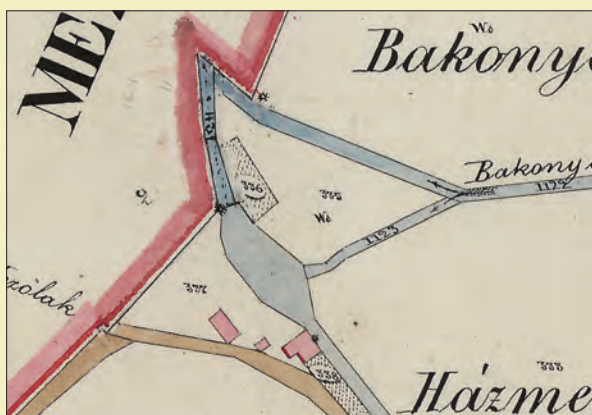
13 Reparatio = javítás.

14 „A molnárral/bérlővel kötött szerződésben rögzítették a mérés időpontját/időpontjait. Nagyobb teljesítményű malmoknál ez évi négy mérést jelentett (március, június, szeptember, december), amikor is a molnár által bevett vámot szétmérték a tulajdonos és a molnár/a helység részére. Kisebb malmoknál ez lehetett egy alkalom (pl. Szent Mihály nap előtti héten) vagy félévente.” Dr. Balázs György személyes közlése, amit ezúton is köszönök.

15 Fagerenda.

16 Mezőlak külterülete.

bíráttatik, oly móddal, hogy minden méréskor a méltóságos uraságnak egy és fél, a helységnek is $1\frac{1}{2}$, a molnárnak pedig egy pozsonyi [mérő] méretik. Mind külső, mind belső statusa alkalmas, egyedül a födele a szelektül megszagatván reparatiót kíván magának, a reparatiót pedig a helység szokta tenni. Aminemű szerszáma itt a méltóságos uraságnak vagynak, azok a szerszámok inventáriumában¹⁷ megtaláltnak. Ami pedig a kövek vételét illeti, valamint a rész hogyan szokott kimérettetni, úgy hasonlóképpen a kövek megvételében is szokott a méltóságos uraság concurrálni.¹⁸

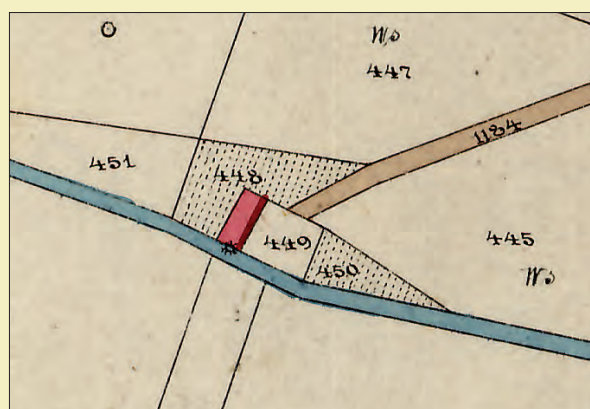
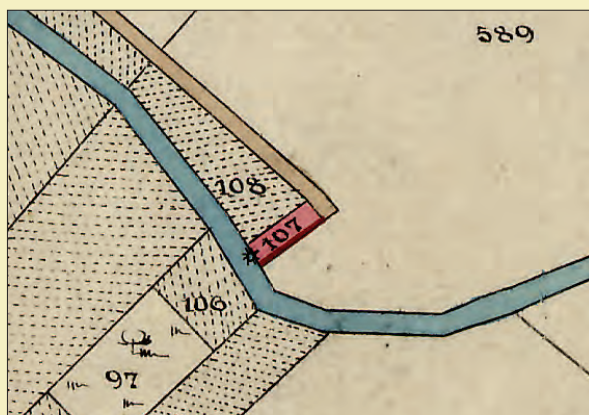
■ A borsosgyőri malom (337. hrsz.) az 1857. évi kataszteri térképen (MNL OL, S 78. 2289/3-10.)

Kovácsi¹⁹ határban

Attyai nevezetű folyóvízre rétek és kertek között, egy fölülcsapó kerékre, faboronából, szalmafödélre, a Kovácsi helységbeli community által, a falu mellett napkeletről a méltóságos uraság engedelméből, az 1672dik esztendőben 8dik Mar[tii] emanált²⁰ contractus szerint építettett, szítás malom, melyet mindeddig részében bírt a helység oly formán, hogy minden méréskor egy és fél a méltóságos uraságnak, $1\frac{1}{2}$ az helységnek, 1 pozsonyi mérő pedig a molnárnak adatik. Ami a malomnak státusát illeti, éppen dúllőfélben vagyon. Ezen ma-

lomban a méltóságos uraságnak semminemű szerszámai nincsenek, úgy hasonlóképpen cautiójok sincsen a méltóságos uraságnál.

Ugyanazon határban s ugyanazon folyó vízén rét és szántóföldek között egy fölülcsapó kerékre, kőből, faszindelyre, ugodi helységben lakozó Vági István molnár és Gödri János gazdaktól a falun fölül nem messze építettett szítás malom a méltóságos uraság által anno 1789dik 19a [Decem]bris kiadott contractus mellett minden cautio nélkül, s most is azon gazdák által árendában, úgymint in florenis²¹ 50 bíratik, mind külső, mind belső státusára nézve jó, hanem a méltóságos uraságnak ezen malomban semminemű szerszámai nincsenek.

■ A pápakovácsi malmok (107. és 449. hrsz.) az 1857. évi kataszteri térképen (MNL OL, S 78. 2387.)

17 Inventárium = leltár.

18 Concurrál = közreműködik, hozzájárul.

19 Pápakovácsi.

20 Emanált = kiadott, kibocsátott.

21 Florenus = forint.

A nórápi határban

Az attyai folyóvízre a legelőben két fölülcsapó kerékre kőből és téglából, nádfödélre, a színye²² pedig sövényből és sárból a nórápi communitás által, de mely esztendőben, nem tudatik, a falutul nem messze napkeletrül, a méltóságos uraság engedelmébül építtetett szítás és parasztra őrlő malom, melyet mostanság is azon communitás résziben bírja. Úgyhogy minden méréskor a méltóságos uraságnak 1½, az helységnek is 1½, a molnárnak pedig egy pozsonyi mérő szokott mérettetni. Ami az épületnek statusát illeti, mind a malomnak, mind az ezzel öszveragasztott színnek státusa jó és alkalmas, hanem a födelének igazítás kölletik. A méltóságos uraság az épülethez való fát meg szokta adni, hanem a reparációt a helység tétetteti. Ami a vasszerszámot illeti ezen malomban, a méltóságos uraságnak nincsen, és kivévén a malomkövet, melynek megvételésében a malomrész kivétele szerint szoktak concurrálni.

■ A nórápi malom (222. hrsz.) az 1857. évi kataszteri térképen (MNL OL, S 78. 2375.)

A kupi határban

A Bitva folyó vizére rétek és erdők között, fölülcsapó két kerékre, kőből, nádfödélre, fenyőfői helységben lakozó Ganits János által a falun kívül jó távul, mintegy téti napnyugotrul a méltóságos uraság által 17 esztendőkre kiadott contractus mellett minden cautio nélkül építtetett egy szítás és parasztra őrlő malom,

melyet mostanság is az építő Ganits János oly formán bír, hogy minden méréskor az méltóságos uraságnak egy, a malmos gazdának kettő, a molnárnak pedig egy pozsonyi mérő adatik. Ezen malomban semminemű vasszerszáma a méltóságos uraságnak nincsen, ami a reparációt illeti, a fát mind az épülethez, mind pedig szerszámnak a méltóságos uraság adja, az épület mind külső, mind belső statusára nézve jó.

Ugyanaz Bitva folyó vizére legelő és rétek között fölülcsapó két kerékre, faboronából, nádfödélre a kupi communitás által, a falutól nem szinte messze napkeletre, egy szítás és parasztra őrlő, a méltóságos uraság engedelmébül, de mikor, a[z] nem tudatik, minden cautio nélkül

■ A kupi malmok (1002., 1120. és 503. hrsz.) az 1857. évi kataszteri térképen (MNL OL, S 78. 2338/1–19.)

22. Vagyis színye.

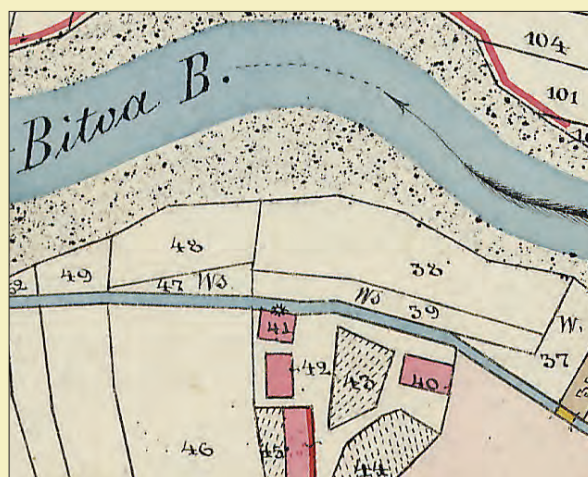
építettett malom, melyet mostanság is ugyan a kupi communitás bír, oly formán, hogy minden méréskor a méltóságos uraságnak egy, a helységnek 2, a molnárnak pedig egy pozsonyi mérő szokott mérettetni. A többi épület alkalmas statusban vagyon, hanem a malomhoz ragasztott szén, amely sövényből fonyott és sárral meghányott falakbul vagyon csinálva, némely reparatiót kíván magának, ennek reparatióját a helység szokta mindenkor tenni, hanem mint a szerszámokhoz, mind pedig az épülethez szükséges fát a méltóságos uraság adta hozzá, vasszerszámait pedig mindenkor az helység szokta megszerezni, egyedül a kőnek megvételében, amint a rész kimérettetik, annyiban szokott concurrálni a méltóságos uraság.

A gannai határban

A Bitva folyó vizére, rétek mellett fölülcsapó két kerékre, kőből, a nagyannai helység által, a méltóságos uraság engedelmébül, melyet a falun fölül nem szinte messze minden cautio nélkül építettett szítás malom, melyet mostanság is azon nagyannai helységbeliek bírnak, oly formán, hogy minden méréskor a méltóságos uraságnak 1, a helységnek 2, a molnárnak pedig 1 pozsonyi mérő szokott mérettetni. Ezen malomépületnek a tetejét, mely nádból vagyon, reparálni szükséges, a több részei pedig jó statusban vagynak. A reparatiót mindenkor a helység szokta tenni, a fát pedig mind az épülethez, mind a szerszámhoz a méltóságos uraság adja. Mostanság pedig szükséges volna egy külső és egy belső kereket, egy gendát csináltatni, ami pedig a vasszerszámot illeti, azok a malomkövekkel együtt mindeddig a helység által szerezettek meg. Ezen malom mellett vagyon molnárház is sárbul nád-födélre, mely egy szobából és egy konyhából álló, ennek is épületeihez való fát a méltóságos uraság adta, a helységbeliek pedig reparálták és csinálták.

A Bitva folyó vizére nagyannai helységben fölülcsapó két kerékre, kőből, nád-födél-

re a nagyannai helység által a falu végénél napkeletrül, minden cautio nélkül a méltóságos uraság engedelmé mellett építettett szítás malom, melyet mostanság azon nagyannai communitás oly formán bír, hogy minden méréskor a méltóságos uraságnak 1, a helységnek 2, a molnárnak pedig minden negyedik mérő adatik ki. Ezen malomnak legelső építése, amint a gazdáktól mondatik, 1757-ben történt, amely azon molnárnak, aki építette mostan producált²³ contractusából kitetszik. Azon időtül fogva pedig az épületeknek, úgy a szerszámoknak való fát is a méltóságos uraság szokott adni. A reparatiót és építést a helység teszi. Mostani mind külső, mind belső statusa pedig jó karban vagyon, a vasszerszámokat, úgy a malomköveket is mindeddig az helység szerezte, következőképpen a méltóságos uraságnak ezen malomban semmi szerszáma

■ A nagyannai malmok (41. és 388. hrsz.) az 1857. évi kataszteri térképen (MNL OL, S 78. 2363.)

23 Productalt = bemutatott.

nincs. Ezen malomnál molnárház is vagyon, egy szobából és egy konyhából álló, melynek sárból való falai, zsúpteteje és kükéménye vagyon, ezt is a communítas szokta építeni és reparálni, az uraság pedig fát adni.

Az ugodi határban

Öreg-Sid²⁴ nevezetű ugodi tóba folyó vízre egy fölülcsapó kerékre, parasztra őrölő, az ugodi helység által a falu mellett napnyugatrul a méltóságos uraság engedelmével minden cautio nélkül. Kőből, nád- és szalmafödélre épített malom, melyet mostanság is ugyanaz ugodi helység bír, oly formán, hogy minden méréskor a méltóságos uraságnak egy, a helységnek 2, a molnárnak is egy pozsonyi mérő adatik ki. Mind külső, mind belső statusa jó, ami az építést illeti, azt mindenkor az helység szokta tenni, hanem az építéshez, úgy a szerszámhoz is a megkívántató fákat a méltóságos uraság szokta mindazideig adni, a vasszerszámok pedig, úgy következőképpen a malomkövek is, mindenkor az helység által szereztettek, a méltóságos uraságnak ezen malomban semmine-mű szerszáma nincsen.

Ugyanazon Öreg-Sid nevezetű folyóvízre a földek között egy fölülcsapó kerékre, kőből, zsúpfödélre, parasztra őrölő, ugodi helységben lakozó Piszker familiából való emberek bírják oly formán, hogy minden méréskor a méltóságos uraságnak egy, a malmosgazdáknak 2, a molnárnak egy szokott pozsonyi mérő szerint adatni. Mind külső, mind belső statusa az épületnek jó. Az épületeket a malmosgazdák szokták tenni, hanem mind az épületekhez, mind pedig a szerszámokhoz kívántató fákat a méltóságos uraság szokta adni. Ami a vasszerszámokat illeti, azokat, úgy a malomköveket is a malmosgazdák szokták megszerezni,

következőképpen ezen malomban semmi szerszáma a méltóságos uraságnak nincsen.

Ugyanazon Öreg-Sid nevezetű folyóvízre, földek között a falutul nem messze, egy fölülcsapó kerékre s parasztra őrölő, ugodi helységben lakozó Soós és Árki familiabeli emberektől a méltóságos uraság engedelmével, minden cautio nélkül (de mely esztendőben, nem tudatik) kőből, zsúpfödélre épített malom, melyet mostanság is azon építő malmosgazdák successori²⁵ bírják, oly formán, hogy minden méréskor a méltóságos uraságnak 2, a malmosgazdáknak 1, a molnárnak is 1 pozsonyi mérő szokott kimérettetni. Ezen malomnak a födele és vállúja reparatiót kíván magának, a több része pedig ezen malomnak meglehetősen karban vagyon. Az épülethez, úgy nemkülönb a szerszámokhoz kívántató fákat a méltóságos uraság szokta adni, az építést és reparatiót a malmosgazdák teszik. Ami a vasszerszámokat és malomkövet illeti, azt a malmosgazdák szokták átollába megszerezni.

■ Az ugodi malmok (938., 935. és 344. hrsz.) az 1857. évi kataszteri térképen (MNL OL, S 78. 2418/11–55.)

24 Séd.

25 Successor = örökös, utód.

Az olaszfalui határban

Azon vízre, mely az ugodi malmokat hajtja, és a vadaskert tavában foly, egy két fölülcsapó kerékre, kőből, cserépzsindeyre a méltóságos uraság által, egy szítás és egy parasztra őrölő malom épített, éppen a vadkertnél a bébi helységhez nem messze délre. Ezen malmot (amint mondatik) az uraság építtette, hanem most nemrég a fanemű szerszámaikat a helység csináltatta a méltóságos uraság fájából és engedelméből, hanem egy belső s külső keréket pénzen vett fából csináltatta az helység, a malmot pedig ugyan a bébi helységbeli lakosok, úgymint Koch János, Födi István, Masszia Jakab több társaikkal bírják a méltóságos uraság által de dato 1ae Jan[uarii] 1799 kiadatott contractusuk mellett árendában 45 rhénes forintokba.²⁶ Ennek pedig hogyan való bírását a méltóságos uraságnál lévő contractusok és inventáriumuk legjobban meg fogja mutatni. Ezen malomépület áll egy malomházból, egy szobából és egy konyhából.

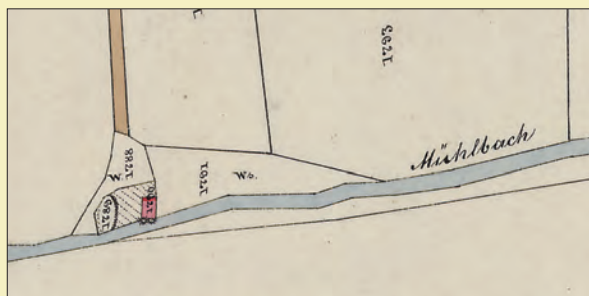

■ Az olaszfalui (ma Ugod, Dióspuszta) malom helye Ugod 1857. évi kataszteri térképén. Az első katonai felmérés még jelöl itt egy malmot, de a második és a harmadik katonai felmérés, valamint a kataszteri térkép már nem (MNL OL, S 78. 2418/11–55.)

A csóti határban

A Gerece folyó vizére a földek között egy kerékre²⁷ faboronából, szalmafedélre, parasztra őrölő, a csóti helység által, de mely esztendőben, nem tudatik, a falutól délre nem szinte messze a méltóságos uraság engedelméből

minden cautio nélkül építtetett malom, melyet mostanság a csóti helységbeli communitás bír oly formán, hogy minden méréskor a méltóságos uraságnak egy, az helységnek 2, a molnárnak szinte egy pozsonyi mérő mérettetik. Ami az épületet illeti, mindeddig az épülethez és szerszámnak való fát a méltóságos uraság szokta adni, az épületet és reparatiót a helység szokta tenni, a vasszerszámot, úgy a malomkövet is mindeddig a helységbeliek magok pénzén vették, következőképpen a méltóságos uraságnak semmi szerszámai nincsenek, a malom pedig egészen dűlőfélben vagyon.

■ A csóti malom (1790. hrsz.) az 1857. évi kataszteri térképén (MNL OL, S 78. 2298.)

A teszéri határban

Rák folyó vizére, a szántóföldek között lévő tóra két fölülcsapó kerékre, rész szerént kőből, részént pedig fából s sárból, szításra őrölő, a szűcsi communitás által még anno 1756 1-ae Apr[ilis] (amint az újabb de dato 1-ae [Decem]bris 1797 contractus bizonyítja) a méltóságos uraság által kiadott contractus mellett a teszéri helységtől nem szinte messze napnyugotra építtetett malom. Ezen malomról a molnárnak 50 forint cautionalis summája ezen ide sub % csatolt documentum szerént a méltóságos uraság cassájában vagyon. Mostanság is szűcsi communitas bírja oly formán, hogy minden méréskor a méltóságos uraságnak egy, a helységnek 2, a molnárnak egy pozsonyi mérő szokott kimérettetni. Az épülethez kívántatott szükséges mindennemű fát az uraság szokott adni, az épületet és reparatiót pedig a helység. Úgy nem különben a malomköveket és vasszer-

26 Rajnai forint.

27 Az 1857. évi kataszteri térkép két – feltehetően alulcsapott – vízikereket jelöl.

számokat is a helység szokta venni s megszerezni. Statusa pedig reparatiót kíván magának, úgy mint teteje, szobácskája és kamorája.²⁸

A Görgő nevezetű vízrül származott tóvízre a földek mellett szentiványi helységen kívül nem messze napkeletre, egy fölülcsapó kerékre, nádfödélre, kőbül, parasztra örölő a teszéri helység által, a méltóságos uraság által semmi emanált contractusa mellett építettett malom, melyet most is azon communitás minden cautio nélkül bír, ezen malomba kívántató épület- és szerszámfákat a méltóságos uraság szokott adni, az épületet és reparatiót, úgy hasonlóképpen a malomkövet is a méltóságos uraság inst[r]uálása²⁹ nélkül szokta megvenni és szerezni, következőképpen ezen malomban minden fák, vasszerszámok, malomkövek a communitást illetik, bírattatik pedig ily formán, hogy minden méréskor a méltóságos uraság 1, a helységnek 2, a molnárnak pedig egy pozsonyi mérő szokott mérettetni.³⁰

A teszéri határban Bánya folyó vizébül származott tóra egyfelül erdős legelő, másfelül pedig egy homokos plága³¹ között egy fölülcsapó kerékre, szításra örölő, kőbül, zsúppal fedött, a fenyőfői helységtől mint egy félóránnyira északra a méltóságos uraságtul de dato 1-ae Jan[uarii] 1798 újra kiadott fenyőfői Schadl Mihály, Gál Lőrinc és Pauer Márton lakosoknak contractus mellett építettett malom, melyet minden cautio nélkül 25 rhénes forintos árendában a fönt említett gazdák bírják, mind külső, mind belső épületei és szerszámai jó statusban vagynak. Az épület- és szerszámfákat mindeddig a méltóságos uraság szokta adni, hanem az építést és conservatiót, úgy mindenféle vas- és faszerszámokat elkészí-

teni és készítetteti szokták a malmos gazdák. Következésképpen itt a méltóságos uraságnak semmi szerszámai nincsenek.³²

A Bánya, vagyis jobban Gyertyán folyóvízre erdős legelő között, egy fölülcsapó, parasztra örölő, kőbül, zsúpfödélre, a méltóságos uraság által Fekete Mihály teszéri lakosnak de dato 29-ae [Decem]bris 1795 kiadott engedelemlével mellett, a most megírt fenyőfői malomhoz igen közel, és circiter³³ csak 200 lépésnyire³⁴ északra építettett malom, melyet mostanság is a fönt írt Fekete Mihály malmos gazda minden cautionális pénzbeadás nélkül 16 forint árendában bír. Mostani statusa kívül-belül jó. Épületnek, úgy szerszámfákat is eddig a méltóságos uraság szokott adni, hanem az építést és conservatiót³⁵ a malmos gazda szokta megtenni. Ezen malomban sem fa-, sem vasszerszámai a méltóságos uraságnak nincsenek.³⁶

A Bánya és Gyertyánér vizeibül származott tóra a most legközelebb megírt malomtól északra mintegy 400 lépésnyire, legelő és szántóföldek között, egy fölülcsapó kerékre, szításra örölő, s a méltóságos uraságtul de dato 10-ae Jan[uarii] 1790 Hoffstetter Simon fenyőfői lakosnak adatott contractus mellett, ugyan a teszéri határban, a teszéri helységtől félóránnyira délnek, ugyan Hoffstetter Simon által kőbül, zsúpfödélre építettett malom, melyet mostanság is azon gazda minden cautio nélkül 30 forint árendában bír, több társaival együtt. Mind külső, mind belső statusa jó. Az épület- és szerszámfákat a méltóságos uraság szokta mindeddig adni, hanem az építést, úgy a conservatiót is magok a malmos gazdák teszik. Ezen malomban sem vas-, sem faszerszámai a méltóságos uraságnak nincsenek.³⁷

28 Szücsi malom (S5). A malmok további adatairól l. NAGY, 2023. A forrásban korábban említett malmok a nyárádi, borsosgyőri, gannai, ugodi stb. telekjegyzőkönyvek feldolgozása és további terepi kutatások alapján kaphatnak nevet és kódot a teszéri malmokhoz hasonlóan.

29 Instruálás = utasítás.

30 Teszéri helység malma (S8).

31 Plága = tag, oldal.

32 Mészáros-malom (B1).

33 Circiter = körülbelül.

34 1 lépés = 63–79 cm. BOGDÁN ISTVÁN: *Magyarországi hossz- és földmértékek, 1601–1874*. Bp., 1990.

35 Conservatio = karbantartás.

36 Fenyőfői kis malom (B2).

37 Simony-malom (B3).

Ugyan a megírt határban és nevezett Bánya vizébül gyült tóra erdős legelő és szántóföldek között egy fölülcsapó kerékre, szításra őrölő, a teszéri helységen kívül délre félórányi járásra a fenyőfői helység által építtetett, kőből, zsúpfödélre malom, de mely esztendőben, az nem tudatik, mivel a contractust producálni nem tudták. Ezen malmot most is azon helység bírja, minden cautio nélkül árendában esztendőnként 32 forintokban. Mind külső, mind belső statusa jó. Épület és szerszámoknak való fát mindeddig a méltóságos uraság szokott adni, hanem ezekre való munkát magok szokták a helységbéliek megtenni. A méltóságos uraságnak sem fa-, sem vasszerszámai ezen malomban nincsenek.³⁸

Ugyanazon folyóvízbül gyüleköző tóra erdős legelő és szántóföldek között, a megírt teszéri határban, mintegy másfél fertályórányi járásra teszéri helységtől délre, kőből, zsúpfödélre, egy fölülcsapó kerékre, parasztra őrölő a méltóságos uraság által 1790dik esztendőben, amint a de dato 23ae [Decembris] 1796 kiadott contractus bizonyítja, Teszéren lakozó Andrási István és Nyitrai István által engedelem mellett építtetett malom. Melyet mostanság is minden cautio nélkül esztendőnként 21 rhénes forint árendában azon építő gazdák bírnak. Az épület és szerszámfái jó karban vagynak. Épület- és szerszámfáknak való fát még eddig az uraság adta, hanem a munkát mind a gazdák szokták tenni. Ezen malomban sem vas-, sem fasszerszámai az uraságnak nincsenek.³⁹

Ugyanazon folyóvízbül öszvejött tóra erdős legelő és szántóföldek között, a most legközelebb megírt malomhoz éjszakra mintegy 400 lépésnyire, a méltóságos uraság által de dato 30ae [Decem]bris 1795 Nyitrai Istvánnak és Horvát Istvánnak kiadott engedelem mellett, ugyan a megírt személyek által egy fölülcsapó kerékre parasztra őrölő, kőből, zsúpfö-

délre építtetett malom, melyet mostanság is a megírt malmos gazdák minden cautio nélkül esztendőbéli árendában 20 rhénus forint bírnak. Ezen malomnak mind külső, mind belső statusa jó és alkalmazható, épület- és szerszámfákat, úgy mindennemű vas szerszámokat magok a malmos gazdák szokták megszerezni. Követközőképpen ezen malomban a méltóságos uraságnak semminemű vas- és fasszerszámai nincsenek.⁴⁰

Csörgő és Bányaér vizeibül öszvegyült tóra a teszéri helységtől délnek nem szinte messze szántóföldek és erdős legelők között egy fölülcsapó kerékre, szításra őrölő, kőből, zsúpfödélre a méltóságos uraság engedelméből Horváth István és Pál teszéri lakosok által ennek előtte circa 13 esztendővel (de a contractust nem tudták producálni) építtetett malom. Ezen malmot mostanság is az építő gazdák minden cautionalis summa nélkül, esztendőnként befizetendő 22 rhénus forint árendában bírnak. Ezen malmoknak külső s belső statusa jó, melynek épület- és szerszámfái még eddig a méltóságos uraság szokta adni, hanem az elkészétest [így!] magok költségén szokták a gazdák megtenni. Ezen malomba sem fa-, sem vasszerszámai nincsenek a méltóságos uraságnak.⁴¹

A megírt folyóvizekből jövő tóra erdős legelő és szántóföldek között, teszéri helységtől napkeletről nem igen messze a méltóságos uraság engedelméből, de mely esztendőben, az nem tudatik. A teszéri communitás által, egy fölülcsapó kerékre, parasztra őrölő, faboronából, zsúpfödélre építtetett malom, melyben mostanság ugyan a titulált⁴² méltóságos uraság által de dato 20ae Jan[uarii] 1774 kiadott contractus szerint 20 forint árendában minden cautio nélkül bírja azon communitás a méltóságos uraságnak részit, melynek jövedelméből a méltóságos uraságnak negyedrészt conpetálna.⁴³ Az egész épület nem

38 Fenyőfői községi malom (B4).

39 Andrási-malom (B5).

40 Szigeti-malom (B7).

41 Horvát-, másképp Égett malom (B6).

42 Titulált = nevezett.

43 Conpetálna = megilletné.

derkas⁴⁴ a régiség miatt. Ezen malomnak az épület- és szerszámfáit mindenkor az uraság adta, az építést és conservatiót a helység szokta megtenni s megszerezni. Minthogy mindenféle vasszerszámot a helység maga szokta megszerezni, azért ezen malomban semmiféle vas- vagy fasszerszámai a méltóságos uraságnak nincsenek.⁴⁵

Ugyanazon megírt erekből áradott tóra, szántóföldek és legelő között, a méltóságos uraság engedelméből, de mely esztendőben, nem tudatik, Bolla Mihály féle ember által egy fölülcsapó kerékre, kőből, zsúpfödélre, parasztra őrlő, teszéri helységtől nem messze napkeletről épített malom, melynek jövedelméből az 1774dik esztendőben megeseendő Jan[uaris] holnapnak 12dik napjáig a méltóságos uraságnak mindenkor a negyedrészt járt, hanem azúlta azon negyedrészt esztendőnkint 28 rhénus forint árendában bírják a megírt Bolla Mihály successori. Ezen malomnak külső s belső statusa jó. Az épület- és szerszámfákat mindeddig az uraság szokott adni, az építést pedig és conservatiót magok a gazdák teszik. Ezen malomban sem vas-, sem fasszerszámai a méltóságos uraságnak nincsenek.⁴⁶

Ugyan a sokszor írt vízből származott tóra, a méltóságos uraság engedelméből de dato 24ae Apr[ilis] 1692 contractusa mellett teszéri helységtől napkeletre igen közel, néhai teszéri lakos Kuti István által szántóföldek és legelő között egy fölülcsapó kerékre, parasztra őrlő, kőből, zsúpfödélre épített malom, melyet mostanság is a fönt írt Kuti Istvánnak successori bírnak oly formán, hogy ezen malomnak jövedelméből 1774dik esztendő megesett Jan[uár] 12ik napjáig mindenkor a méltóságos uraságnak negyedrészt mérettetett ki; azon időtül fogva pedig esztendőnként befizetendő 32 forint árendában bírják. Az épületet, úgy a conservatiót a malmos gazdák

teszik és tették, az épületfát pedig mindeddig a méltóságos uraság adta. Ami a köveknek és vasszerszámoknak szerzését illeti, azokat a malmos gazdák magok szokták megvenni, ugyanazért ezen malomban a méltóságos uraságnak semminemű szerszáma nincsen.⁴⁷

Bánya folyó vizén éppen a kisdémi határ mellett teszéri helységen fölül éjszakra mintegy fertályórányi járásra a méltóságos uraság által de dato 20ae [Decem]bris 1789 kiadatott contractus mellett, teszéri Csigi Ferenc és János által egy fölülcsapó kerékre, parasztra őrlő, kőből, zsúpfödélre épített malom, melyet mostanság is a most írt Csigi Ferenc és János minden cautio nélkül 22 forint esztendőnként fizetendő árendába bírják. Az építést és conservatiót a malmos gazdák tették és teszik, hozzávaló szükséges fákat mindeddig az uraság szokott adni. Mind külső, mind belső statusa jó, minthogy pedig malomköveket s vasszerszámokat a malmos gazdák szoktak venni és szerezni, ezért a malomban semmi szerszáma nincs a méltóságos uraságnak.⁴⁸

Ügya[n] a Bánya vizéről öszvegyült tóra a méltóságos uraság engedelméből (de mely esztendőben esett, az nem tudatik), teszéri helységen kívül éjszakra nem szinte messze egy fölülcsapó kerékre, parasztra őrlőre, faboronából, zsúpfödélre, Sági nevezetű ember által szántóföldek között épített malom, melynek jövedelméből minden negyedik pozsonyi mérő a méltóságos uraságnaknak részére mérettetett, egész 1774-dik esztendő megesett Jan[uaris] holnapnak 12-ik napjáig, hanem akkor adatott ki esztendőnként való befizetendő 28 forint árendában, azon időtül fogva azon negyedrészt árendában bíratik. Épület és szerszámnak való fát mindeddig a méltóságos uraság adott, hanem az építést és conservatiót a malmos gazdák, úgy mint Sági Ferenc, Pál és többi atyafiai tették s teszik. Ezen malomba semminemű szerszámai és malomkövei a mélt-

44 Derekas = rendeltetésének, céljának megfelelő.

45 Teszéri helység alsó malma (B8).

46 Bolla-malom (B9).

47 Kuti-malom (B10).

48 Fancsali-malom (B14).

tóságos uraságnak nincsenek. Az egész épület nem derkas.⁴⁹

Ugyan a Bánya folyó vizéből öszvejött tóra a méltóságos uraság engedelmeiből, de mely esztendőben, nem tudatik, Lukács János nevezetű ember a szántóföldek között, teszéri falun kívül nem messze éjszakra, egy fölülcsapó kerékre és parasztra őrlőre, kőből, zsúpfödélre épített malom, melynek jövedelméből egy negyedrészt járt a méltóságos uraságnak mindaddig, még 1774-ik esztendő 12-ik Jan[uaris] azon negyedrészt 22 forint esztendőbeli árendában ki nem adatott, melyet mostanság is azon Lukács Jánosnak maradéki minden cautióbeadás nélkül bírnak. Mind külső, mind belső statusa jó. Épületnek és szerszámoknak való fákat mindaddig az ideig a méltóságos uraság adott. Az épületeket pedig és conservatiókat a malmos gazdák tették s teszik. Ezen malomban mindenféle szerszámok és malomkövek a malmos gazdákat illetik, következőképpen a méltóságos uraságnak semmi szerszámok nincsenek.⁵⁰

Ugyan Bánya folyó vizén teszéri helységein kívül napkeletre a téglahíd mellett, a méltóságos uraság engedelmeiből, de mely esztendőben, nem tudatik (amint mondatik, Takács Ferenc által) egy fölülcsapó kerékre, parasztra őrlőre, kőből, zsúpfödélre épített Kismalom nevű malom, melyet mostanság Papp Mihály, Kálóczy István és több Teszéri lakozó társaik bírnak. Ezen malomnak jövedelméből mindaddig a negyedrészt a méltóságos uraságnak kimérettetett, míg 1774. esztendő 12-ik Jan[uaris] azon 4-rész esztendőnként járandó 22 forint árendában ki nem adatott. Ezen épület jó statusban vagyon. Az épületet és conservatiót a malmos gazdák szokták tenni; hanem szerszámoknak és épületnek való fát mindaddig az ideig az uraság szokta adni. Ezen malomban a méltóságos uraságnak semminemű szerszámok nincsenek.⁵¹

A Görgő folyó vizén szántóföldek és rétek kö-

zött Teszérien kívül napnyugotnak fél óra jársny földre, a méltóságos uraság engedelmeiből (de mely esztendőben, nem tudatik) Mészáros Márton és Mihály által, amint mondatik, egy két fölülcsapó kerékre, melyek közül az egyik elpusztult, szításra őrlő, respective kőből, respective faboronából épített malom zsúpfödélre, ezen malom jövedelméből 1774-ik esztendő 12-ik Januariusig a 4-ik rész szerint a méltóságos uraságnak, azon időtől fogva pedig azon negyedrészt említett Mészáros Márton és Mihály maradéki⁵² 40 forint árendában bírnak, az épületet és conservatiót a malmos gazdák tették s teszik. Szerszám- és épületfákat a méltóságos uraság szokta mind ez ideig adni. Ezen malomban a méltóságos uraságnak semminemű szerszámok nincsenek. Az egész épület mind kívül, mind belül romladozott, hanem Mészáros Márton szuccessori az újonnan építendő malomnak követ, magok részére esendőt már meghordatták, és így, ha Mészáros Mihály successori is a magok részére való meg szokják hordani, azonnal az új épülethez kezdenek, egyéb eránt pedig, ha nem iparkodnak, maholnap a nyakokban dől az egész épület.⁵³

Ugyan a Görgő folyó vizén, teszéri helységtől délnek mint egy félórányi földre szántóföldek és erdős legelő között a méltóságos uraság által de dato 20ae [Decem]bris 1789 contractus, melyet teszéri lakos Mészáros Márton által egy fölülcsapó kerékre, szításra őrlőre, kőből, zsúpfödélre épített malom, melyet mostanság említett Mészáros Márton maradéki, úgy mint Mészáros István, György és Mihály esztendőnként fizetendő 22 forint árendában bírnak, minden cautionális summa beadás nélkül. Az épületet s conservatiót a malmos gazdák tették s teszik, az hozzá kívántató épület- és szerszámfákat pedig a méltóságos uraság szokta adni mindeztideig. Külső s belső statusa jó. Ezen malomban a méltóságos uraságnak semminemű szerszámok nincsenek.⁵⁴

49 Sági család malma (B13).

50 Lukács-malom (B12).

51 Teszéri kis malom (B11).

52 Utódai.

53 Felső Márton-malom (S4).

54 Alsó Márton-malom (S3).

A Szakácsok ere folyó vizén a méltóságos uraság által de dato 4ae Jan[uarii] 1794, amint az utóbbi contractusa az uraságnak de dato 6ae [Septem]bris 1796 bizonyítva, teszéri lakos nehaj Takács János által erdős legelő mellett, egy fölülcsapó kerékre, szításra őrlő, kőbül, zsúpfödélre, teszéri helységtül mintegy három fertályórányi járóföldre délre épített malom, melyet mostanság is fönt írt Takács Jánosnak özvegye, Bene Katalin gyermekeivel együtt esztendőbéli 20 forint árendában bírja, minden cautionális pénz beadás nélkül. Az épületet és conservatiót a birtokos malmos gazda tette s teszi, az hozzá kívántató épület- és szerszámfákat pedig ez ideig a méltóságos uraság szokta adni. Ezen malomban az uraságnak semminémű szerszámai nincsenek. Ami a malomnak státusát illeti, ha meg nem igazítatik, tehát rövid üdő múlva, az egyik oldala kidül.⁵⁵

A Körtvélfá nevezetű ér vizérül gyült tóra, teszéri határban az helységtül délnek mintegy egy fertályóra járásnyira legelő és szántóföldek között, a méltóságos uraság de dato 5ae [Decem]bris 1795 emanált contractusa mellett teszéri Birkás Szauer József, amint kitetszik az 1797-dik esztendő 14-ik [Septem]bris emanált contractusbul, egy fölülcsapó kerékre, szításra őrlő, kőbül, nádfödélre épített malom, melyet mostanság is a föllyebb írt Szauer József minden cautionális pénzbeadás nélkül, esztendőként befizetendő 20 rhénus forint árendában bír. Ezen malomnak mind külső, mind belső statusa jó és alkalmas, melynek építését, úgy conservatióját is maga a birtokos teszi s tette. Az épület- és szerszámoknak való fát pedig mindeddig a méltóságos uraság szokta adni. Ezen malomban mindazonáltal a méltóságos uraságnak semminémű szerszáma nincsen.⁵⁶

Ugyanazon éren lévő másik tóra, a legelő és szántóföldek között egy fölülcsapó kerékre, szításra őrlő, kőbül, zsúpfödélre, a méltóságos

uraság de dato 1ae [Octo]bris 1794 emanált contractusa mellett teszéri lakos Szabó György által épített malom a falutul délnek nem igen messze, melyet mostanság is fönt megírt Szabó György özvegye Szalai Örsébet minden cautionális summa beadás nélkül esztendőként fizetendő 20 rhénus forint árendában bír. Ezen malomnak építését, úgy conservatióját maga a malmos gazda teszi s tette, az épületfát pedig mindezideig a méltóságos uraság adta. Mind külső, mind belső statusa jó és alkalmas. Ezen malomban a méltóságos uraságnak semminémű vas- vagy más szerszámai nincsenek.⁵⁷

Ugyanazon vizbül való tóra egy fölülcsapó kerékű, parasztra őrlő, szántóföldek és zsibalegelő⁵⁸ között, az helység végénél alul, kőbül, zsúpfödélre, a méltóságos uraság által de dato 21ae Apr[ilis] 1788 kiadatott contractus mellett, mostanság is maradéki, úgymint Csigi István s Ferenc minden cautionális summa beadás nélkül esztendőként befizetendő 20 rhénus forint árendában bírnak. Ezen malmoknak építését és conservatióját magok a malmos gazdák tették és teszik. Az épület- és szerszámnak való fát pedig a méltóságos uraság adta mindezideig. Ezen malomban a méltóságos uraságnak semminémű szerszámai nincsenek, mivel mindennemű szerszámot magok a malmos gazdák szerezni szokták.⁵⁹

Ugyan a teszéri határban, a Görgő nevezetű folyóvízbül öszvegyült tóra egy két fölülcsapó kerékre, parasztra őrlő, kőbül, zsúpfödélre, szántóföldek között a teszéri helységtül napnyugotra mintegy egy fertályóra járásnyira, a méltóságos uraság engedelmébül (de mely esztendőben, nem tudatik) valamely Szabó familiabeli ember által épített malom, melynek jövedelmébül mindenkor a méltóságos uraságnak egy negyedrészt járt. Hanem 1774-ik esztendő 12-ik januaribusban a méltóságos uraságtul kiadott contractusa szerént, azon

55 Csóti malom (S6).

56 Stekli-malom (K1).

57 Tóth János-malom (K2).

58 Kis libák zsenge fűvű legelője.

59 Csigi-malom (K3).

időtul fogva azon negyedrészt 40 forint árendában esztendőnként azon teszéri lakos Szabó nevezetű embernek successori bírják, minden cautionális summa beadás nélkül. Statusa kívül-belül nem derkas, mivel faboronából, zsúpfödélre lévén csinálva, már megromladozott, hanem már az újonnan csinálendő malomnak többnyire öszve lévén hordva a kövei, meg akarják csinálni. Az épületet, úgy a conservatiót is mindezideig a malmos gazdák tették, hanem a szerszám- és épületfákat a méltóságos uraság adta. Szerszámai pedig a méltóságos uraságnak ezen malomban nincsenek.⁶⁰

Ugyanazon határban és folyóvizén lévő másik tóra, a szántóföldek között teszéri helységtől napnyugotra, mintegy egy fertályóra járású földre egy kőből, fölülcsapó két kerékre, szításra őrlő, a méltóságos uraság által de dato 1ae Jan[uar]ii 1760 kiadatott contractus mellett, a szentiványi helység által épített malom, melyet most is azon szentiványi helységbeli communitás bír. Ezen contractus ugyan úgy szól, hogy a malom jövedelmének egy negyedrésze a méltóságos uraság részére járjon, most mindazonáltal, amint referáltatik, azon negyedrésze 45 forint árendában bírják, de erről semminémű contractus nem produkáltatt. A többi statusa az épületnek jó, hanem a teteje nem derekas, a nád mindazonáltal a malom mellett öszve vagyon rakva, és az idén újra fogják nádoztatni. Ami az épületnek és szerszámfáknak csinálását illeti, azokat mindenkor a communitás szokta tenni, hanem a hozzájáruló fákat mindenkor a méltóságos uraság szokta adni, a malomköveket, úgy mindenemű vas szerszámokat magok szerezvén az helységbéliek. Ezen malomban a méltóságos uraságnak semminémű szerszámai nincsenek.⁶¹

A Bakonyban, a Gerence folyó vizén, bakonybéli helységtől éjszakra mintegy félórányi járásra tiszta erdőben, hegyek és völgyek között, a méltóságos uraság engedelméből de dato 7ae Febr[uar]ii 1779 emanált contractus mellett egy

■ A szentiványi malom Bánóczy Antal 1825. évi térképén még Pápateszérhez tartozott (VVL, XV.11.a. T 544.)

■ A szentiványi malom Bakony-Szentivány 1857. évi kataszteri térképén (MNL OL, S 78. 2275.)

egy kerékre, fölülcsapóra, szítára őrlőre, kőből, zsúpfödélre, Isa József molnártul épített malom, egy kis malomházzal együtt, melyet mostanság is minden cautionális pénz beadás

60 Szabó-malom (S7).

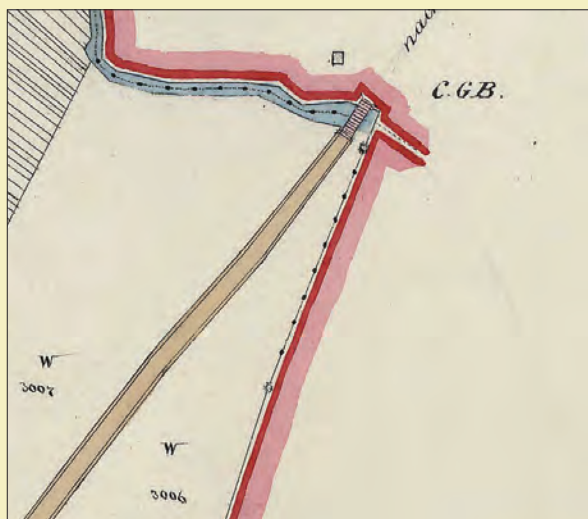
61 Az 1799. évi összeírás a pápateszéri malmok között sorolja föl a bakony-szentiványi helység által épített malmot, amit az 1857. évi kataszteri térkép 1022. hrsz. alatt bakony-szentiványi helyrajzi számmal jelöl. Bánóczy Antal 1824–1825-ben készített és 1826-ban hitelesített térképe (*Mappái a pápateszéri mezőknek*) pápateszéri malomként jelöli. MNL Veszprém Vármegyei Levéltára, XV. Gyűjtemények, 11. Kéziratok térképek (= VVL, XV.11.a.) T 544.

nélkül, ugyan Isa József bír; a mellette utóbb (amint de dato 26ae [Septem]bris 1796 emanált contractusa mutatya) ugyan Isa József által hasonlóképp kőből, zsúpfödélre építettetett deszkametszővel⁶² együtt esztendőnként befizetendő 36 rhénus forint árendában. Mindennemű épületet és reparatiókat maga Isa József költségén tett, egyedül az épülethez és szükséges faszerszámokhoz való fákat mindezideig a méltóságos uraság szokta adni. Mind külső s belső statusa ezen malomnak jó és alkalmas. Ezen malomban és deszkametszőben a méltóságos uraságnak semminemű szerszámjai nincsenek, mivel mind magának kellek megszerezni a szükséges szerszámokat.⁶³

Ugyanazon vízen a fönt írt malomhoz nem szinte messze éjszaknak, hasonlóképp erdőben, hegyek s völgyek között a méltóságos uraság engedelmé mellett (amint azt az 1796ik esztendőbéli [Septem]bris holnapnak 20ik napján emanált contractus bizonyittya) bakonybéli Téglás Mihály nevezetű lakos által egy egy kerékre fölülcsapóra és szításra őrlőre, kőből, deszkafödélre építettetett malom, melyet minden cautionalis summa befizetés nélkül, mostanság is esztendőnkint való 20 rhénus forint árendában azon Téglás Mihály bír. Mostani statusa jó és alkalmas. Ami az épületet és conservatiót illeti, azt a malmos gazda tartozik megtenni. Épületfát pedig ez ideig a méltóságos uraság ingyen, kerékfogaknak való fát pedig képes áron szokott adni. Ezen malomban pedig a méltóságos uraságnak semmi szerszámjai nincsenek.⁶⁴

A gyimóti⁶⁵ határban

A Gerence folyó vizén, gyimóti helységtől napkeletről nem igen messze, pascuum⁶⁶ és rétek között egy egy alulcsapó kerékre, parasztra őrlő, faboronából, nádödélre, de a fundamen-

■ A nagygyimóti malom (3006. hrsz.) az 1857. évi kataszteri térképen (MNL OL, S 78. 2364.)

tuma kőből vagyon, az helység által a méltóságos uraság engedelméből de dato 1a Jan[uar]ii 1782 kiadatott contractusa mellett újraépítettetett malom, melyet minden cautionalis summa beadás nélkül esztendőnként befizetendő 12 forint árendában a megírt gyimóti helység most is bír. Az épület nem ártana, ha jobb volna, kiváltképpen a födele. Az építést és annak conservatióját mindenkor az helység szokta tenni. Az épülethez vagy a faszerszámoknak való fákat pedig mindeddig a méltóságos uraság adta. Ezen malomban a méltóságos uraságnak semminemű szerszámjai nincsenek, mivel mindeneket az helység maga szokott megszerezni.

Mely általam végben vitt conscriptiórul teszem ezen alázatos relatiómat⁶⁷. Sig[illata] Papae, 9a Maii 1799.

Bálintffy Gábor, pápai és ugodi uradalmaknak tisztartója által

Coram me⁶⁸ Joanne Kaldy de eadem, Inclytae comitatus Vesprimiensis vicejudium manu propria⁶⁹

Coram me Gabriele Beretzky de Adásztelvel, Inclytae comitatus ejusdem Vesprimiensis iurassore manu propria⁷⁰

62 Fűrészmalom.

63 Izsa-malom (S1).

64 Bognár-malom (S2).

65 Nagygyimót.

66 Legelő.

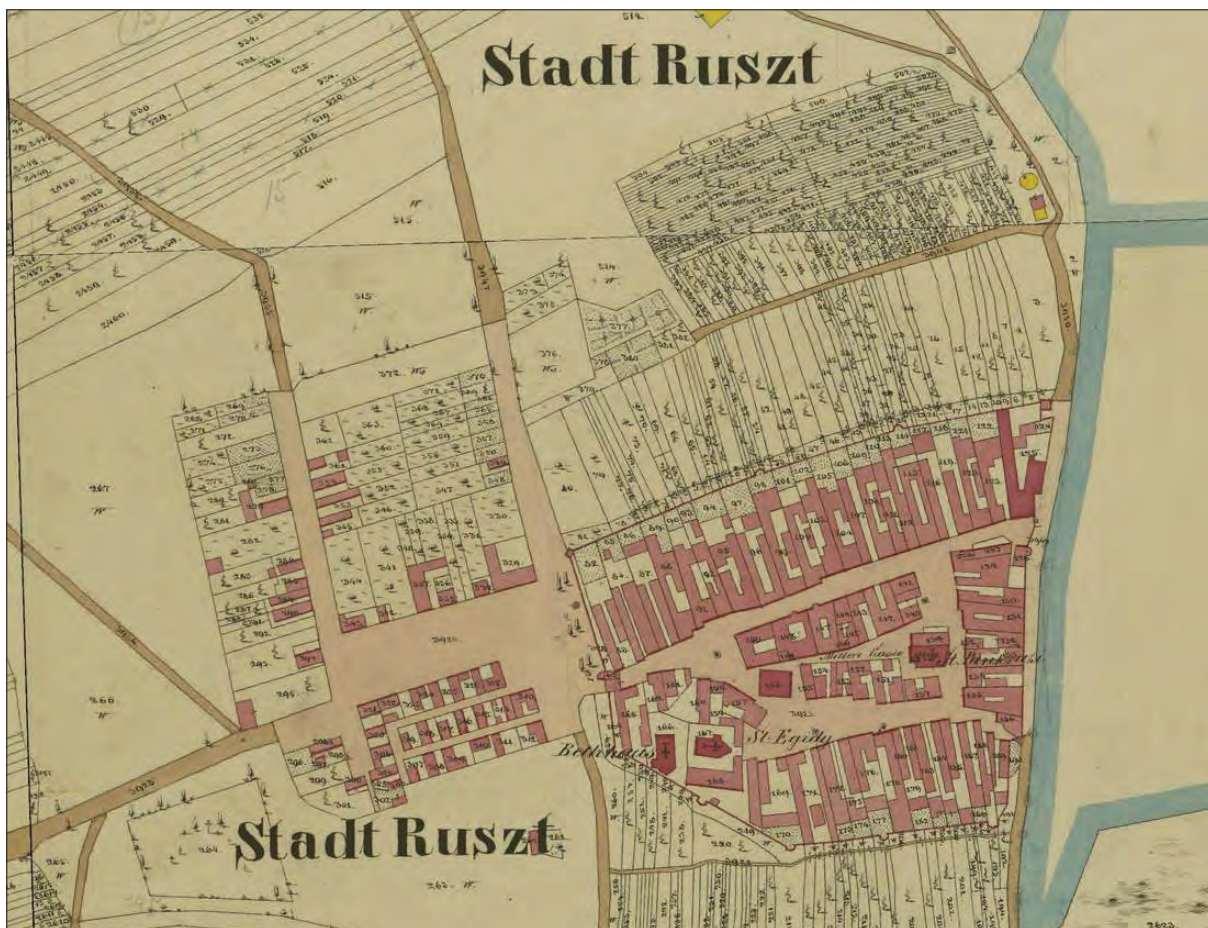
67 Relatio = jelentés.

68 Coram me = előttem (tanú).

69 Káldi Káldy János, nemes Veszprém vármegye alszolgabírója, saját kezével.

70 Adásztelveli Beretzky Gábor, ugyanazon Veszprém vármegye táblabírója/ülnöke/esküdtje.

▪ Ruszt kataszteri térképének részlete, 1856 (<https://maps.arcanum.com/hu/map/cadastral/>)

A felügyelőség személyzetéről az osztrák császárság udvari és állami sematizmusa (*Hof- und Staatshandbuch des österreichischen Kaiserthumes*) nyújt információkat. Az 1856. évi sematizmus szerint egy felügyelő (Josef Klabzuba), nyolc mérnök (Ferdinand Sacher, Ludwig Demmer, Stephan Zažek, Dörre Antal, Karl Rataisky, Sternberg Ernő, Josef Felbermayer, Eduard von Mayerburg), négy asztalvezető (Heinrich Czerny, Karl Mendlik, Johann Nowaczek, Rudolph von Ott) és 14 segéd dolgozott a 4. felmérési felügyelőségen, az utóbbiakat a sematizmusban nem sorolták fel név szerint, őket a hivatali ügyiratokból lehet azonosítani. Az ügyiratokból azonban csak 13 segédet (Acsády Sándor, Wenzel Beran, Josef Bukvics, Michael Knarr, Robert Konarski, Silvester Kramer, Wenzel Kühnel, Adolf Melzer, Wenzel Michal, Viktor Romanski,

Anton Schneider, Andreas Stingl, Tarczynski Antal) lehet azonosítani, és még két kiegészítő (Franz Gfell, Adolf Lokota) nevével találkozunk.

A 28 fős személyből hatnak a születési helyére vonatkozóan ez ideig nincsen adat, hárman magyarországi, ketten morvaországi, 14-en csehországi, hárman galíciai születésűek voltak.

Jelen prozopográfiai tanulmány célja a 4. felmérési felügyelőség személyzete szakmai tevékenységének ismertetése. A források adattartalmától függően szerepelnek a szócikkekben a személyek alapvető életrajzi adatai, a tanulmányokra vonatkozó információk, a kataszteri előmenetel ismertetése, illetve röviden utalás a kataszteri szervezeten kívüli szakmai működésre. Az utóbbi vagy megelőzte, vagy követte a kataszteri szervezetben eltöltött idő-

szakot, olykor megszakította a kataszteri szolgálatot.²

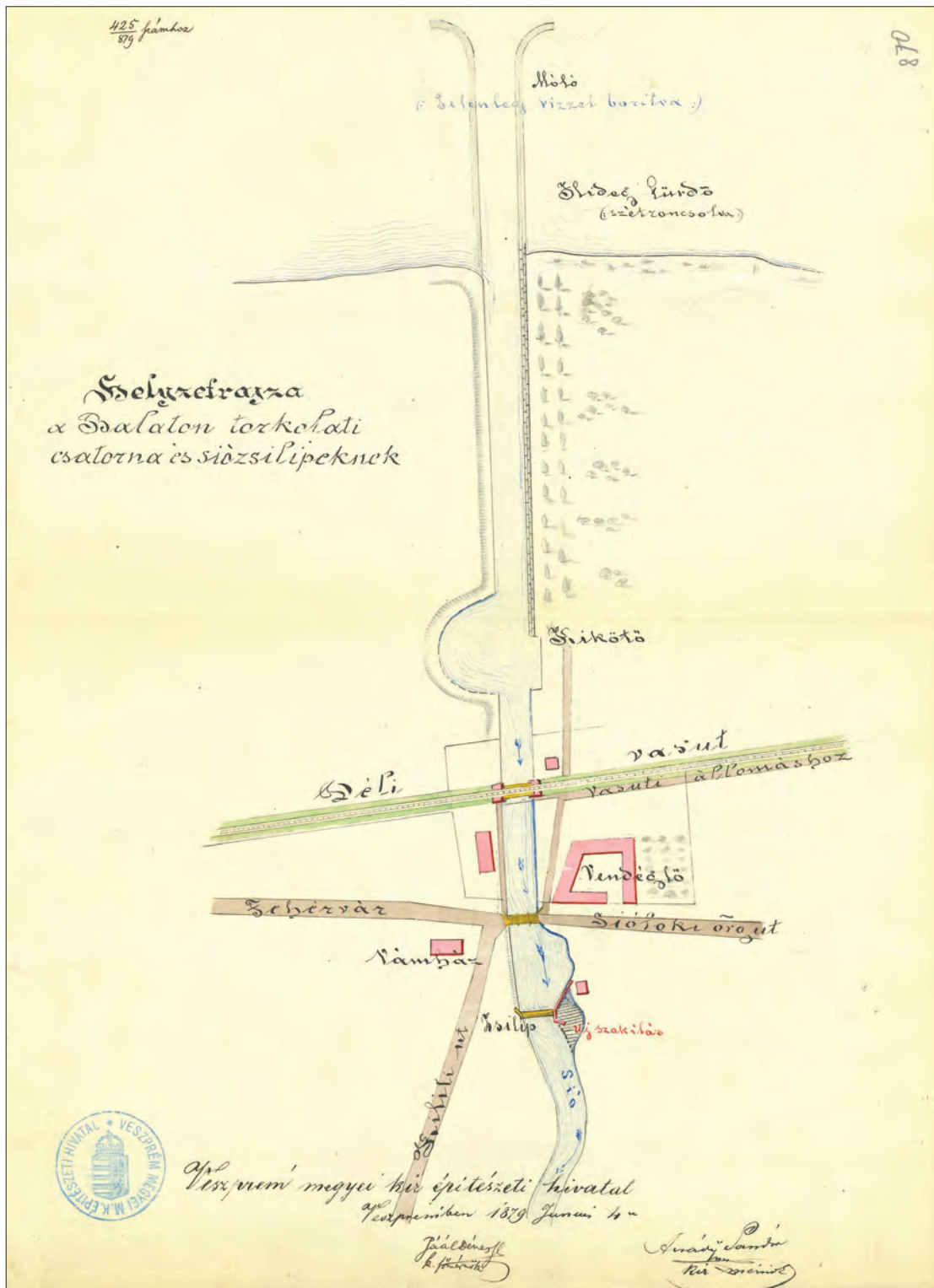
A szócikkekben alkalmazott rövidítések: adóker. = adókerület, felm. = felmérési, ff. = felmérési felügyelőség, hf. = helyszínelési felmérési felügyelőség, Hh. = háromszögélő hivatal, id. = ideiglenes, kat. = kataszteri, Kig. = kataszteri igazgatóság, ker. = kerület, Ktt. = kataszteri térképtár, oszt. = osztályú. Zárójelben a munkakörbe lépés időpontja és évszámmal a szolgálati hely (Magyarországon első említéskor az adókerület, illetve a felmérési felügyelőség, egyébként csak országnév) szerepel. A kataszteri pályafutást gyakran nem tudjuk folyamatosan követni, mivel nem minden évből rendelkezünk adatokkal. A személyek betűrendben követik egymást.

Acsády Sándor (Pest, 1834. 05. 19. – Debrecen, 1912. 02. 19.) Tanulmányok: bölcsészetet és elemi matematikát tanult Sopronban, majd jogot a pesti egyetemen (1 évfolyam), 2 év politechnikum. 1853–1856: tagosításokat végzett magánpraxisban, a provizóriumnál is dolgozott. 3. oszt. segéd (1856. 04. 14.; 1856–1858: sop-

roni adóker. 4. ff.), 2. oszt. segéd (1856. 09. 01.), asztalvezető (1858. 08. 17.; 1858–1859. 08. 10.: 9. ff.), 1. oszt. segéd (1858. 10. 01.; 1859. 08. 23. – ?; kassai adóker. 2. ff.). 1868: Máramaros vármegye mérnöke, ekkor jelent meg *Földépítészettan* című könyve. 1878–1881: királyi mérnök, a Veszprém vármegyei m. kir. államépítészeti hivatal, 1884: a Szilágy vármegyei államépítészeti hivatal főnöke, 1886–1890: Bihar vármegyei államépítészeti hivatal mérnöke.³

Beran, Wenzel (Uhlířské Janovice, Csehország, 1823. 09. 28. – ?) Tanulmányok: alsó-reáliskola (egy év Bécsben, egy év Jihlavában). Nyolc éven át erdőmérnök és erdőbecslősegéd Dačicében. Kat. szolgálat: 2. oszt. segéd (1856. 05. 29. –1857: soproni adóker. 4. ff.), 1. oszt. segéd (1857. 02. 01.; 1857. 07. 06. – 1858: 18. ff.; 1858–1858. 08. 15.: 3. ff.), asztalvezető (1857. 07. 10.; 1858–1860: pozsonyi adóker. 2. ff.; 1861–1863: Horvátország), 4. oszt. mérnök (1863; 1864–1865: soproni adóker. 6. ff.), 3. oszt. mérnök (1868; 1868–1886: 4. ff.), 2. oszt. mérnök (1874), 1. oszt. mérnök (1879). 1886. 03. 01.: nyugdíjazás.⁴

- 2 A forrástípusokra vonatkozóan l. REISZ T. CSABA: A katasztertörténeti prozopográfia forrásai. Törzskönyvi lap, szolgálati és minősítési táblázat. *Catastrum*, 4. (2017) 2:29–48. Uő: A katasztertörténeti prozopográfia forrásai. Anyakönyvek, iskolai értesítők, gyászjelentések. *Catastrum*, 4. (2017) 3:14–21. Uő: A katasztertörténeti prozopográfia forrásai. Címtárak, hivatalos közlönyök, adatbázisok. *Catastrum*, 5. (2018) 1:15–25. REISZ T. CSABA – TÖRÖK ENIKŐ: A magyarországi kataszteri felmérés tisztviselői kara. *Catastrum*, 9. (2022) 3:54–64.
- 3 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 383. 1856/3327., 383. 1856/3459., 384. 1856/4097., 397. 1856/6840., 422. 1858/17048., 430. 1858/39331., 437. 1858/59016., 447. 1859/17874., 454. 1859/34105., 459. 1859/46267., 464. 1860/961., 659. 1858/24667., 663. 1858/55739., 664. 1858/68457., 665. 1859/5738., 669. 1859/36751., 671. 1859/51252. *Hof- und Staats-Handbuch des Kaiserthumes Österreich (= HSHKÖ)*, (1859) 4:168. Felesége Wolf Irén (1839 k. – Debrecen, 1921. 06. 24.), gyermekeik: ifj. Acsády Sándor (?; 1864 k. – Debrecen, 1900. 10. 01.), Ida, Béla és Irén. Országos Széchényi Könyvtár (= OSZK), Gyászjelentés-gyűjtemény: <https://dspace.oszk.hu/handle/20.500.12346/302564>, <https://dspace.oszk.hu/handle/20.500.12346/302565>, <https://dspace.oszk.hu/handle/20.500.12346/302566>. FamilySearch (= FS): <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939K-RGSF-LX>, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-9TF3-9CXX>, ACSÁDY SÁNDOR: *Földépítészettan*. Magyar műértők használatára Shaffer szerint átdolg. Máramarossziget, 1868. Irodalom és művészet. *Magyarország és a Nagyvilág*, 4. (1868) 35:423. Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny (= BK)*, 12. (1878) 3:58. *Magyarország tiszti cím- és névtára (= MTCN)*, 1879:231., 1884:181., 1886:212., 1887:212., 1888:258., 1889:261., 1890:230. *Az Athenaeum képes naptára*, 1881:173.
- 4 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 381. 1856/2850., 383. 1856/3459., 384. 1856/4097., 390. 1856/6840., 392. 1856/7846., 405. 1857/27328., 406. 1857/30276., 419. 9677/1858., 422. 1858/17048., 424. 1858/22338., 426. 1858/29518., 430. 1858/39331., 441. 1859/223., 448. 1859/20463., 455. 1859/36586., 464. 1860/1122., 469. 1860/25510., 659. 1858/24667., 663. 1858/55739. MNL OL, K 269 Polgári kori kormányhatósági levéltárak, Pénzügyminisztériumi Levéltár, Pénzügyminisztérium, Általános iratok (= K 269) I. Kútfő-tételes iratok 10. Az Állandó kataszter ügyei (= I.-10.) 1869-60.; II. rész Tárgyi alapon rendezett iratok, A Pénzügyi közigazgatási ügyek, 21. tétel Háromszögelési és kataszteri felmérési ügyek (= II.-A-21.); b Az országos kataszteri felmérés tisztviselőinek szolgálati beosztása, 1. köt. 1860–1865. (= b-1.) 37., 58., 126., 161., 208.; Az országos kataszteri felmérés tisztviselőinek szolgálati beosztása, 2. köt. 1868–1874. (= b-2.) 8., 62., 80., 169., 185., 271., 332.; Az országos kataszteri felmérés tisztviselőinek szolgálati beosztása, 3. köt. 1884–1892. (= b-3.) 38., 52. *HSHKÖ*, (1858) 4:225. *MTCN*, 1873–1886. Személyi hírek. *Pénzügyi Közlöny (= PK)*, (1879) 42:580. Státní oblastní archiv v Praze: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/13045/83>. Felesége Füzy Mária, gyermekük: Leontin (Lőcse, 1873. 02. 21. – Budapest, 1967. 12. 04.) FS: <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-9R7W-WCW>, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:S3HY-6X87-WWB>.

■ A Sió-csatorna torkolati szakaszának térképe Acsády Sándortól, 1879. (MNL OL, S 118. 264.)

Bukvics (Bukvic, Bukwic), Josef (Zbiroh, Csehország, 1832. 12. 25. – ?) Tanulmányok: felső reáliskola három évfolyama (Liberec),

prágai politechnikum egy év. 2. oszt. segéd (1856. 08. 28. – 1857. 06. 07.: soproni adóker. 4. ff.; 1857–1859: Horvátország). 1860: kilépett.⁵

5 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 385. 1856/4422., 386. 1856/4994., 387. 1856/5116., 392. 1856/7992., 394. 1856/8799., 405. 1857/27328., 456. 1859/39229., Bücher 142. HSHKÖ, (1858) 5:180., (1859) 5:163.

Czerny, Heinrich (Nové Město na Moravě, Morvaország, 1830. 05. 16. – ?) Anton Czerny kataszteri mérnök fia. Tanulmányok: elemi iskola Bialában. Kat. szolgálat: gyakornok (1846. 11. 15.), 2. oszt. segéd (1847. 05. 01.; 1848–1852: Galícia), 1. oszt. segéd (1851. 11. 01.; 1854: Krajna), asztalvezető (1856. 04. 12.; 1856–1858: soproni adóker. 4. ff.), 4. oszt. mérnök (1857. 11. 01.; 1858–1859: 6. ff.; 1860: 5. ff.; 1861–1863. 04. 15.: Horvátország), 3. oszt. mérnök (1863. 01. 01.; 1863–1865: kassai adóker. 12. ff.; 1868–1869: Krajna).⁶

Demmer, Ludwig (? – ?, 1863?) Kat. szolgálat: 1825. 05. 04. – 1826. 07. 20. (1825: Felső-Ausztria), majd 1833. 04. 15. – 1860. 04. 30. Segéd (1836; 1836–1837: Morvaország), 4. oszt. mérnök (1837; 1839–1844: Csehország; 1845–1854: Galícia), 3. oszt. mérnök (1852; 1855–1856: Bukovina; 1856: soproni adóker. 4. ff.; 1857. 05. 01. – 1858. 05. 05.: 6. ff.; 1858– : Galícia). 1860. 04. 30.: elbocsátás. 1863-ban özvegye, Walburga Demmer (? , 1804 k. – Bécs, 1869. 03. 12.) kegydíjat kért a kataszteri főigaz-

gatóstól.⁷ Eduard Demmer (Uničov, Morvaország, 1835. 02. 08. – Bécs, 1873. 02. 07.) és Hermann Demmer (Kadaň, Csehország, 1842. 12. 10. – Freistadt, 1889. 11. 25.) apja, akik szintén kataszteri mérnökök voltak.⁸

Dörre Antal (Jičetín pod Jedlovou, Csehország, 1828. 02. 12. – Ried im Innkreis, Ausztria, 1892. 02. 20.) Tanulmányok: 1847–1849 prágai politechnikum. 3. oszt. segéd (1850. 05. 01.; 1850–1853: Galícia), 2. oszt. segéd. (1850. 09. 15.), 1. oszt. segéd (1852. 11. 01.; 1853. 06. – 1856: bécsi Hh.), 4. oszt. mérnök (1856. 05. 01.; 1856. 05. 20. – 1856. 11. 23.: soproni adóker. 4. ff.; 1856. 11. 23. – 1858: 1. ff.; 1858–1859: 4. ff.; 1859–1860: 7. ff.; 1860: 1. ff.; 1861–1862: Horvátország; 1863: kassai adóker. 4. ff.; 1864–1865: 11. ff.), 3. oszt. mérnök (1868; 1868–1870: 6. ff.; 1871–1874: 9. ff.), 2. oszt. mérnök (1872). 1875: nyugdíjazás. Akkordmunkás (1879: bécsi Ktt.), magánmérnök (1881-től).⁹

Felbermayer, Josef (? – ?) Felmérési kisegítő és rajzoló (1852: provizórium, Szerb Vajdaság és Temesi Bánság), mérnök (1852. 03. 08.), pró-

- 6 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 384. 1856/4097., 390. 1856/6840., 392. 1856/7846., 404. 1857/22016., 419. 1858/9640., 437. 59016/1858., 454. 1859/34105., 461. 1859/51417., 514. 1864/20329., 551. 1867/39776., 552. 1867/41142., 553. 1867/47347., 575. 1869/35897., 659. 1858/24667., 661. 1858/39331., 665. 1859/5738., 678. 1863/32359., 680. 1864/28410., 682. 1865/19954., 682. 1865/26908., 683. 1865/29338., 683. 1865/59330. MNL OL, K 269. II.-A-21.-b-1. 31., 38., 61., 145., 191., 256., II.-A-21.-b-2. 53. *Provinzial Handbuch der Königreiche Galizien und Lodomerien (= Handbuch Galizien)*, 1848:123., 1849:80., 1850:81., 1851:198., 1852:185. HSHKÖ, (1856) 4:226., (1858) 4:224. Nichtamtlicher Theil. *Vereinigte Laibacher Zeitung*, (1854) 182:793. Nachstehende Wünschen zum neuen Jahre 1855 ... *Vereinigte Laibacher Zeitung*, (1854) 297:1042.
- 7 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 387. 1856/5116., 397. 1856/6840., 403. 1857/19515., 406. 1857/30276., 409. 1857/40015., 417. 1858/7229., 419. 1858/9677., 422. 1858/17048., 424. 1858/22338., 469. 1860/25332., 477. 49585/1860., 544. 1867/12482., 659. 1858/24667., 660. 1858/34696., Bücher 148. *Schematismus des Markgrathums Mähren und Herzogthums Schlesien (= Schematismus Mähren)*, 1836:39., 1837:37. *Schematismus des Königreichs Böhmen (= Schematismus Böhmen)*, 1839:38., 1840:41., 1841:41., 1842:41., 1843:42., 1844:49. *Handbuch Galizien*, 1845:96., 1846:94., 1847:101., 1848:124., 1849:81., 1850:84., 1851:201., 1852:188., 1853:202., 1854:208. HSHKÖ, (1856) 4:226., (1858) 4:225. ENGEL, ERNST: Eduard Demmer k.k. Hofrat und Evidenzhaltungs-Direktor i. P. *Österreichische Zeitschrift für Vermessungswesen*, 6. (1908) 3:68. Verzeichniß der Verstorbenen in Wien. *Fremden-Blatt*, 23. (1869) 76:10. Matricula Online: <https://data.matricula-online.eu/en/oesterreich/wien/08-alservorstadtpfarre/03-018/?pg=44>.
- 8 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 384. 1856/4097., 398. 1857/3612., 402. 1857/16878., 456. 1859/39229., 525. 1865/12319., 544. 1867/12482. FS: <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-9GXN-6D1>. Matricula Online: <https://data.matricula-online.eu/en/oesterreich/oberoesterreich/freistadt/306%252F1889/?pg=7> <https://data.matricula-online.eu/en/oesterreich/oberoesterreich/freistadt/306%252F1889/?pg=7>. Kleine Chronik. *Wiener Zeitung*, (1908) 33:6. TÖRÖK ENIKŐ: Az 1856. évi első felmérési felügyelőség személyzete. *Catastrum*, 11. (2024) 1:28. (<https://doi.org/10.59884/Catastrum.2024.1.25>) Personal-Nachrichten. *Zeitung für Landwirtschaft*, 14. (1889) 497:276.
- 9 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 328. 1853/1147., 330. 1853/1831., 345. 1854/2295., 381. 1856/2850., 384. 1856/4097., 390. 1856/6840., 403. 1857/19515., 420. 1858/9911., 437. 1858/59016., 454. 1859/34105. MNL OL, K 269. II.-A-21.-b-1. 27., 38., 60., 144., 190., 255.; II.-A-21.-b-2. 10., 64., 82., 171., 192., 276., 337. *Das Ständisch-Polytechnische Institut zu Prag*. Prága, 1856. (= *Institut zu Prag*, 1856) 270. *Handbuch Galizien*, 1851:198., 1852:185., 1853:199. *Handbuch des Lemberger Statthaltereigebietes in Galizien*, 1855:75. HSHKÖ, (1856) 4:226., (1858) 4:224., (1859) 4:168. MTCN, 1873–1875. TÖRÖK ENIKŐ: Kataszteri mérnökök a Dörre családban. *Catastrum*, 7. (2020) 4:11–14.

bamérnök (1856. 10. 09.; 1856–1857: soproni adóker. 4. ff.). 1857. 09. 01.: kilépett.¹⁰

Gfell, Franz (Chrudim, Csehország, 1839. 04. 11. – ?) Josef Gfell (Ober Sankt Veit, Alsó-Ausztria, 1805. 01. 03. – ?) kataszteri mérnök fia. Tanulmányok: elemi iskola. Gyakornok (1855. 09. 01.; 1855–1856: Bukovina), kiségitő (1856. 07. 26.; 1856–1857: soproni adóker. 4. ff.), 3. oszt. segéd (1856. 10. 01.), 2. oszt. segéd (1857. 02. 01.; 1858: 4. ff.; 1859: 1. ff.).¹¹

Klabzuba, Josef (Poboři, Csehország, 1804. 01. 10. – ?) Tanulmányok: prágai politechnikum (1821–1824). 2. oszt. segéd (1825. 03. 01. – 1828. 04. 03., 1828. 11. 11. – 1830. 05. 20.), fővadász a csehországi határőrségnél (1830. 05. 21. – 1832. 06. 07.), 1832-ben kilépett az állami szolgálatból és Prágában tartózkodott, építőmesteri vizsgát tett. 2. oszt. segéd (1833. 07. 11.), 1. oszt. segéd (1833. 10. 01.), asztalvezető (1836. 04. 12.), 4. oszt. mérnök (1836. 09. 06.; 1836–1837: Morvaország; 1839–1844: Csehország), 3. oszt. mérnök (1843. 09. 01.; 1846. 03. 20. – 1856. 04.: a stájerországi, krajnai és magyarországi vasúti felméréseknél), 2. oszt. mérnök (1850. 11. 01.), 1. oszt. mérnök (1852. 11. 01.), ideigl. felügyelőségi vezető (1856. 04. 28.; 1856–1858. 05. 12.: soproni adóker. 4. ff.), 2. oszt. felügyelő (1857. 11. 01.; 1858–1863. 04. 30.: Horvátország), 1. oszt. felügyelő (1863. 01.

01.; 1863–1865: kassai adóker. 5. ff.). 1867. 05. 01.: nyugdíjazás.¹²

Knar (Knarr), Michael (Borostyánkő, 1837. 09. 27. – ?) Tanulmányok: felső-reáliskola Bécsben. 3. oszt. segéd (1856. 11. 28.; 1856–1858: soproni adóker. 4. ff.), 2. oszt. segéd (1858. 01. 01.; 1859: 1. ff.). 1859. 04. 21.: kilépett.¹³

Konarski, Robert (? – ?) 2. oszt. segéd (1856: soproni adóker. 4. ff.). 1856. 05. 06.: elbocsátották.¹⁴

Kramer, Silvester (Krakkó, Galícia, 1833. 01. 07. – ?) Tanulmányok: műszaki tanulmányok Krakkóban (1846–1853). Kat. szolgálat: 3. oszt. segéd (1854. 06. 20.), 2. oszt. segéd (1855. 12. 01.; 1856–1858: soproni adóker. 4. ff.), 1. oszt. segéd (1857. 11. 01.), asztalvezető (1858. 08. 05.; 1858–1859. 07. 01.: 6. ff.; 1859. 07. 12. – 1861: kassai adóker. 1. ff.), 1. oszt. segéd (1859. 11. 01.), 1861. 01. 31.: elbocsátás. Napidíjas (1861. 02. 01. – 1861. 03. 01.: ungvári pénzügyigazgatóság), felügyelőségi írnok (1861. 03. 05. – 1861. 09. 15.: munkácsi felszólalási felügyelőség). 2. oszt. segéd (1861. 11. 24.; 1861–1863. 04. 15.: Horvátország; 1863–1864: kassai adóker. 10. ff.), 1. oszt. segéd (1864. 01. 01.; 1864: háromszögelés; 1865: 11. ff.; 1866: 6. ff.; 1868–1870: Krajna), mérnök (1870. 07. 15.; 1870–1871: Galíciában a becslőbizottságba beosztva). 1871: elbocsátás.¹⁵

10 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 318. 1852/845., 318. 1852/1061., 331. 1853/2027., 388. 1856/5661., 396. 1856/9427., 397. 1856/6840., 403. 1857/19515., 404. 1857/24505., 409. 1857/40080., 411. 1857/44867., 444. 1859/8752., 470. 1860/30855., 488. 1861/48415., 528. 1865/38396. HSHKÖ, (1856) 4:226.

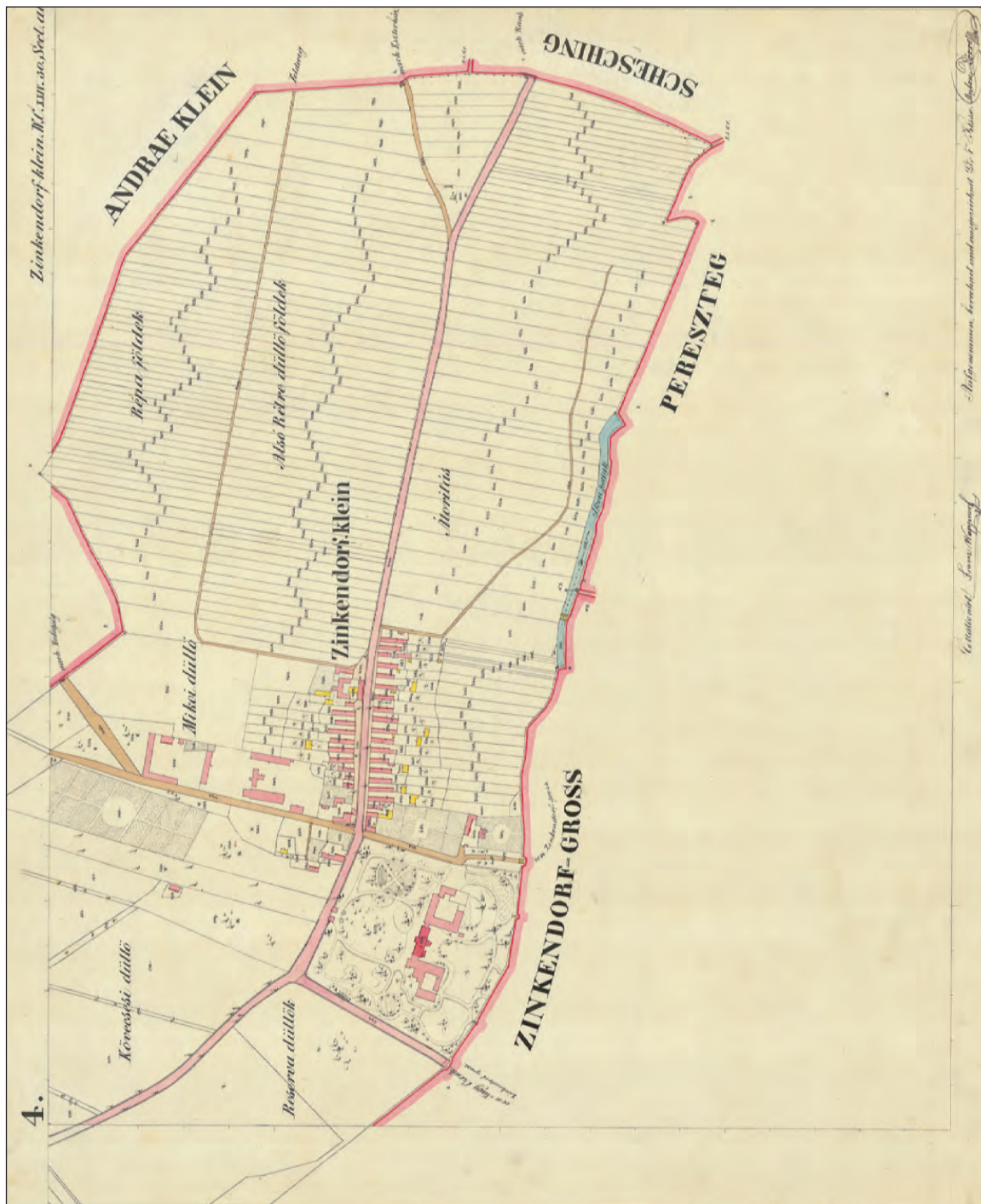
11 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 380. 1856/2417., 384. 1856/3945., 388. 1856/5555., 390. 1856/6840., 392. 1856/7846., 454. 34105/1859., 459. 1859/46267., 658. 1858/12232., 658. 1858/19435., 659. 1858/24667., 665. 1859/5738., 669. 1859/36751. Matricula Online: <https://data.matricula-online.eu/en/oesterreich/wien/13-ober-st-veit/01-04/?pg=95>.

12 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 375. 1856/1026., 400. 1857/9496., 404. 1857/22016., 419. 1858/9640., 419. 1858/9677., 422. 1858/17048., 424. 1858/22338., 448. 1859/20490., 456. 1859/39229., 514. 1864/20329., 519. 1864/40079., 539. 1866/44122., 543. 1867/5469., 543. 1867/8135., 660. 1858/34969., 678. 1863/32359., 680. 1864/28410., 682. 1865/26908., MNL OL, K 269. I.-10.-1867-603., I.-10.-1868-535.; II.-A-21.-b-1. 35., 55., 138., 184., 252. *Schematismus Mähren*, 1836:38., 1837:39. *Schematismus Böhmen*, 1839:38., 1840:41., 1841:40., 1842:41., 1843:41. *Handbuch Böhmen*, 1844:48. HSHKÖ, (1856) 4:226., (1858) 4:224., (1859) 5:163. *Institut zu Prag*, 1856. 289. Török ENIKŐ: A magyarországi részletes felmérés vezetői 1856–1857-ben. *Catastrum*, 4. (2017) 3:7.

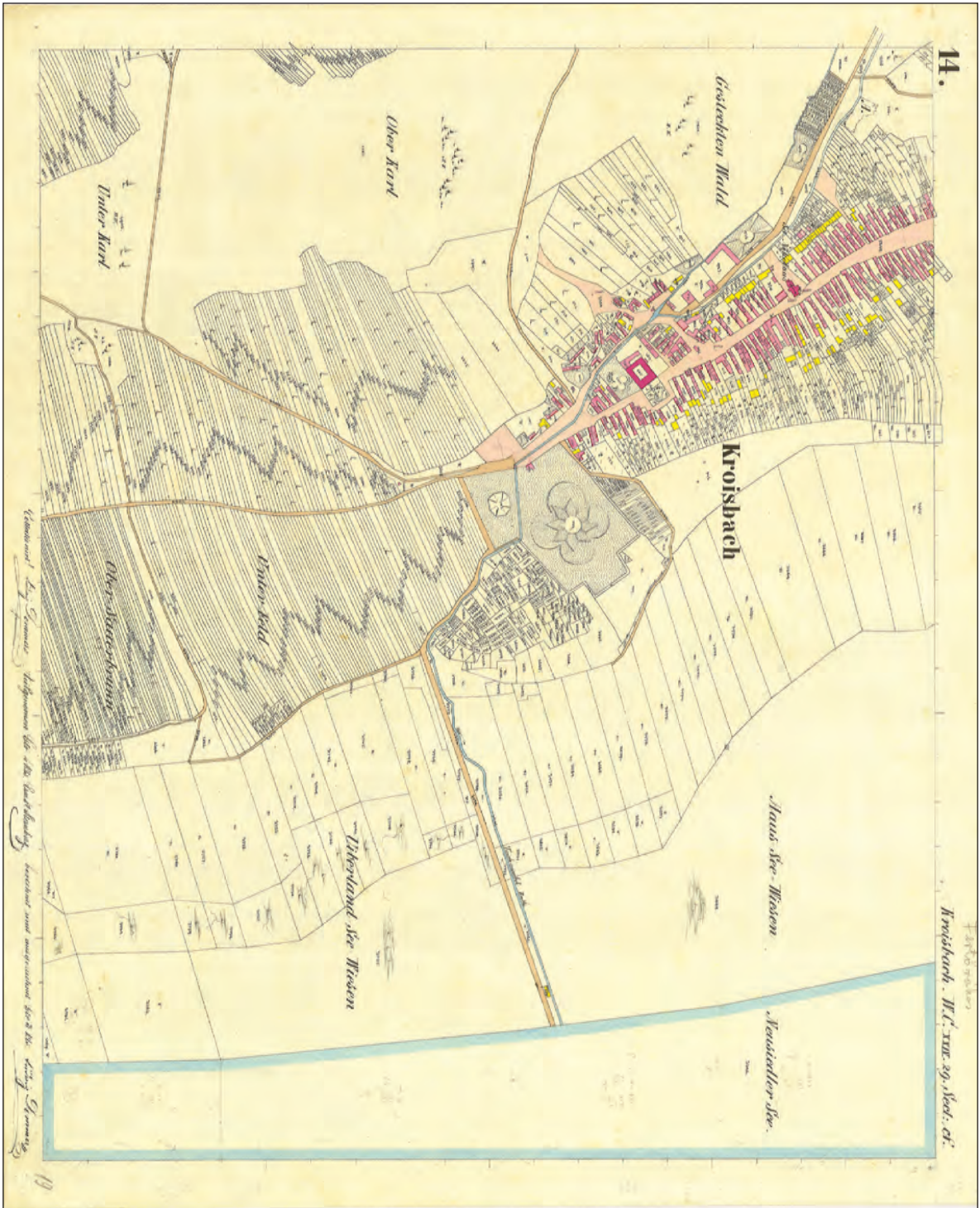
13 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 386. 1856/4822., 390. 1856/6840., 411. 1857/44867., 415. 1858/2154., 454. 1859/34105., 658. 1858/12232.

14 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 380. 1856/2444., 381. 1856/2850.

15 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 397. 1856/6840., 404. 1857/22016., 419. 1858/9640., 422. 1858/17048., 437. 1858/59016., 454. 1859/34105., 456. 1859/39508., 457. 41984/1859., 464. 1860/961., 468. 1860/19241., 483. 1861/14595., 489. 1861/50747., 513. 1864/8260., 542. 1867/3732., 575. 1869/35897., 580. 1870/2112., 602. 1871/9202., 609. 1871/25457., 663. 1858/55739., 665. 1859/5738., 669. 1859/36751., 671. 1859/51252., 678. 1863/32359., 680. 1864/28410., 682. 1865/19954., Bücher 156. MNL OL, K 269. II.-A-21.-b-1. 46., 60., 143., 179., 255., II.-A-21.-b-2. 52. HSHKÖ, (1859) 4: 168.

■ Kiscenk kataszteri térképének 4. szelvénye, 1856. Dörre Antal és Franz Wappner munkája. Wappner a határleírásnál dolgozott, csak ideiglenesen rendelkeztek a negyedik felmérési felügyelőségbe (MNL OL, S 78. 1653.-10.)

■ Fertőrákos kataszteri térképének 14. szelvénye, 1856. Ludwig Demmer és Sternberg Ernő munkája (MNL OL, S.78. 1625.-19.)

Kühnel, Wenzel (Větrov /Frýdlant/, Csehország, 1833. 12. 18. – ?) Tanulmányok: prágai politechnikum (1850–1854). 3. oszt. segéd (1856. 07. 10.; 1856–1857: soproni adóker. 4. ff.), 2. oszt. segéd (1856. 10. 01.; 1857. 09. 12. – 1858: 1. aligazgatóság irodájában; 1858. 08. 22. – 1858. 10. 28.: 3. ff.), 1. oszt. segéd (1858. 10. 01.; 1858–1859: 2. ff.). 1859. 02. 01.: elbocsátás.¹⁶

Lokota (Lockota) Adolf (Prága, Csehország, 1841. 08. 21. – Léva, 1903. 12. 12.) Tanulmányok: 3 év a prágai alsó reáliskolában. Kisegítő (1856. 05. 26.; 1856. 05. – 1856. 07.: soproni adóker. 4. ff.; 1856. 07. – 1858: 5. ff.), 3. oszt. segéd (1856. 10. 01.), 2. oszt. segéd (1858. 01. 01.; 1859–1860: 4. ff.; 1861–1863. 04. 16.: Horvátország), 1. oszt. segéd (1863. 01. 01.; 1863–1864: kassai adóker. 9. ff.; 1866: 21. ff.; 1868–1869: 11. ff.; 1869–1874: 8. ff.), asztalvezető (segédmérnök; 1870), 3. oszt. mérnök (1874), 2. oszt. mérnök (1878; 1879: 5. ff.; 1884–1893: 7. ff.), 1. oszt. mérnök (1885), főmérnök (1893; 1893–1895: földadó-nyilvántartás 1. hf.; 1896–1897: 9. ff.). 1897: nyugdíjazás.¹⁷

Mayerburg, Eduard von (Dolyna, Galícia, 1827. 11. 29. – ?) Tanulmányok: reáliskola Lembergben (Lviv) és Brodiban (Brody), kereskedelmi iskola, majd műszaki akadémia Lembergben, ahol 1845-ben a mélyépítés első osztályát abszolválta. Fizetés nélküli gyakornok (1846.

09. 20.), 2. oszt. segéd (1847. 04. 27.; 1848–1852: Galícia), 1. oszt. segéd (1852. 11. 01.), asztalvezető (1854. 09. 26.; 1856–1857: soproni adóker. 4. ff.), 4. oszt. mérnök (1856. 08. 01.; 1857. 05. 01. – 1858. 05. 07.: 1. ff.; 1858–: Tirol), 3. oszt. mérnök (1861. 01. 01.; 1860–1863: Horvátország; 1864: soproni adóker. 1. ff.; 1864–1865: 7. ff.), térképtári segéd (1865. 03. 20.; 1865–1867: troppai, vagyis opavai Ktt.), térképtáros (1867–1874: czernowitzi / csernyivci Ktt.), térképtárigazgató (1874; 1874 – ?; lemergi Ktt.).¹⁸

Melzer (Melczer) Adolf (Tuchořice, Csehország, 1836. 12. 28. – Budapest, 1903. 03. 23.) Tanulmányok: prágai politechnikum (1852–1855). 3. oszt. segéd (1856. 04. 11.; 1856–1858: soproni adóker. 4. ff.), 2. oszt. segéd (1856. 09. 01.), asztalvezető (1858. 08. 22.; 1858–1859. 08. 12.: 9. ff.), 1. oszt. segéd és asztalvezető (1858. 10. 01.; 1859. 08. 24. – 1860: kassai adóker. 2. ff.), 1. oszt. segéd (1860. 05. 01.; 1861–1863: Horvátország), asztalvezető (1863. 04. 14.; 1864–1865: soproni adóker. 9. ff.), 4. oszt. mérnök (1866. 01. 01.; 1868–1870: 2. ff.), 3. oszt. mérnök (1870; 1871–1874: határleírás; 1875: ff.-ek változó állomásokkal), 2. oszt. mérnök (1877; 1877–1889: térképtárnok a temesvári Ktt.-ban), 1. oszt. mérnök (1882), főmérnök (1889), főmérnök és felügyelőségi vezető (1889–1896: 4. ff.), 2. oszt. felügyelő (1891). 1896: nyugdíjazás.¹⁹

16 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 384. 1856/3945., 390. 1856/6840., 405. 1857/27328., 411. 1857/44867., 430. 1858/39331., 453. 1859/31766., 454. 1859/34105., 457. 1859/41984., 459. 1859/46267., 663. 1858/55739., 664. 1858/68457., 665. 1859/5738., 669. 1859/36751. *Institut zu Prag*, 1856. 294.

17 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 381. 1856/2850., 383. 1856/3459., 384. 1856/4097., 390. 1856/6840., 454. 1859/34105., 541. 1867/184., 658. 1858/12232., 659. 1858/24667., 669. 1859/36751., 678. 1863/32359., 679. 1864/5474., 681. 1864/62988., 682. 1865/19954. MNL OL, K 269. II.-A-21.-a-1935-43934.-1871-63132.; II.-A-21.-b-1. 30., 38., 59., 142., 188.; II.-A-21.-b-2. 15., 69., 84., 173., 191., 275., 336.; II.-A-21.-b-3. 41. *MTCN*, 1873–1897. Személyi hírek. *PK*, (1878) 11:147; (1885) 15:207; (1893) 11:303. Vegyesek. *Kataszteri Közöny* (= *KK*), 6. (1897) 4:82. OSZK, Gyászjelentés-gyűjtemény: <https://dspace.oszk.hu/handle/20.500.12346/151992>. Felesége Lorenc Józsa (?; 1846 k. – Léva, 1925. 01. 22.). Különfélék. *Bars*, 24. (1904) 1:4. Különfélék. *Bars*, 45. (1925) 4:2.

18 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 384. 1856/4097., 387. 1856/5116., 400. 1857/9576., 403. 1857/19515., 419. 1858/9677., 422. 1858/17048., 424. 1858/22338., 516. 1864/29807., 518. 1864/38221., 528. 1865/37799., 529. 1865/48191., 540. 56380/1866., 659. 1858/24667., 660. 1858/34696., 661. 1858/39331., Bücher 152. MNL OL, K 269. II.-A-21.-b-1. 35., 54., 127., 167., 162. *Handbuch Galizien*, 1848:124., 1849:82., 1850:83., 1851:200., 1852:187., 1853:201., 1854:207. *HSHKÖ*, (1856) 4:226., (1858) 4:224. Personalien. *Österreichische Zeitschrift für Verwaltung*, 7. (1874) 51:204.

19 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 383. 1856/3327., 383. 1856/3459., 384. 1856/4097., 397. 1856/6840., 422. 1858/17048., 430. 1858/39331., 447. 1859/17874., 454. 34105/1859., 459. 1859/46267., 464. 1860/961., 526. 1865/26969., 565. 1869/5838., 573. 1869/30713., 659. 1858/24667., 663. 1858/55739., 664. 1858/68457., 665. 1859/5738., 671. 1859/51252. MNL OL, K 269. II.-A-21.-b-1. 34., 63., 129., 163., 211., II.-A-21.-b-2. 6., 60., 78., 167., 180., 266., 327., II.-A-21.-b-3. 33. *Institut zu Prag*, 1856. 300. *HSHKÖ*, (1859) 4:168. *MTCN*, 1873–1896. Személyi hírek. *PK*, (1877) 16:192.; (1882) 18:244.; (1891) 7:176. Hivatalos rész. *BK*, 23. (1889) 99:2. Vegyesek. *KK*, 5. (1896) 4:109. RAUM FRIGYES: A magyar kataszteri felmérés szervezetének kialakulása. *Geodézia és Kartográfia*, 38. (1986) 1:50. Napi hírek. *Budapesti Hirlap*, 23. (1903) 83:8. FS: <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:S3HY-6PHH-XC4>.

Mendlik, Karl (Potštejn, Csehország, 1832. 05. 10. – Grác, Ausztria, 1898. 07. 25.) Tanulmányok: prágai politechnikum (1847–1851). Kat. szolgálat: 3. oszt. segéd (1851. 06. 14.), 2. oszt. segéd (1851. 11. 01.), 1. oszt. segéd (1854. 11. 01.), asztalvezető (1856. 05. 01.; 1856–1858. 05. 08.: soproni adóker. 4. ff.), 4. oszt. mérnök (1857. 02. 01.; 1858–1862: Horvátország; 1863–1865: kassai adóker. 1 ff.), 3. oszt. mérnök (1864. 01. 01.; 1868–1871: Krajna). 1894-ben Grácba költözött, és újból engedélyt kapott magánmérnöki tevékenység folytatására.²⁰

Michal, Wenzel (Boreč, Csehország, 1832. 11. 17. – ?) Tanulmányok: prágai politechnikum (1849–1850). 1853–1856: magánépítkezéseken dolgozott. 3. oszt. segéd (1856. 04. 27.; 1856–1857: soproni adóker. 4. ff.), 2. oszt. segéd (1856. 09. 01.; 1857. 05. 01. – ?; háromszögelés), 1. oszt. segéd (1857. 11. 01.; 1857: 9. ff.). 1857. 01. 11.: kilépett. Az 1890-es években magánmérnökként dolgozott.²¹

Nowaczek, Johann (Prága, Csehország, 1820. 10. 08. – ?) Tanulmányok: prágai politechnikum (1842–1843), prágai egyetemen matematika. Gyakornok (1850. 05. 01.), 3. oszt. segéd (1850. 09. 01.; 1851–1855: Galí-

cia), 2. oszt. segéd (1851. 04. 29.), 1. oszt. segéd (1855. 05. 01.), asztalvezető (1856. 05. 01.; 1856–1858. 05. 05.: soproni adóker. 4. ff.), 4. oszt. mérnök (1857. 11. 01.; 1858–?: Tirol; 1863: Horvátország; 1864–1865: soproni adóker. 7. ff.; 1868–1869: 3. ff.). 1869. 05. 01.: nyugdíjazás, ekkor négygyermekes családját tartotta el. Napidíjas mérnök (1879: földadó-szabályozás 8. ker.).²²

Ott, Rudolf von (Křtiny, Morvaország, 1833. 08. 26. – ?) Tanulmányok: prágai főiskola, bécsi felső-reáliskola. Két évet dolgozott az erdészetben Moravská Třebovában. Gyakornok (1849. 11. 26.), 3. oszt. segéd (1850. 09. 01.; 1851–1854: Galícia), 2. oszt. segéd (1852), 1. oszt. segéd (1854), asztalvezető (1856. 04. 23.; 1856: soproni adóker. 4. ff.; 1856. 08. 24. – 1857: aligazgatósági iroda). 1857. 09. 15.: kilépett, 1858-ban erdőfelmérésen dolgozott Lichtensteinben. Asztalvezető (1858. 07. 28.; 1858–1859: 8. ff.). 1859. 07. 01.: kilépett. 1871-ben magánmérnök volt Prágában, kataszteri mérnöki állásra pályázott, és felvételt nyert a prágai földadó-szabályozáshoz.²³

Rataisky (Ratayski, Rataiski), Karl (? – ?, 1858) 2. oszt. segéd (1837: Morvaország; 1839–

20 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 383. 1856/3327., 384. 1856/4097., 390. 1856/6840., 392. 1856/7846., 422. 1858/17048., 424. 1858/22338., 456. 1859/39229., 513. 1864/8260., 517. 1864/30082., 518. 1864/34206., 558. 1868/17622., 574. 1869/33806., 611. 1871/28811., 659. 1858/24667., 660. 1858/34696., 661. 1858/39331., 678. 1863/32359., 679. 1864/5474., 680. 1864/28410., 682. 1865/19954., 683. 1865/29338., Bücher 155–156. MNL OL, K 269. II.-A-21.-b-1. 34., 53., 134., 180., 250.; II.-A-21.-b-2. 53. HSHKÖ, (1856) 4:226., (1858) 4:224., (1859) 5:163. Verstorbene in Graz. *Grazer Volksblatt*, 31. (1898) 168:4. *Institut zu Prag*, 1856. 300. Archiv Online: <https://aron.vychodoceskearchiv.cz/apu/8814645e-77a3-494b-a3ba-68ba47e9352f/dao/8814645e-77a3-494b-a3ba-68ba47e9352f/file/a80faa5c-bfc2-4fe2-9027-b2bb19aaf70e>. 1870. február 7-én Laibachban (Ljubljana) hunyt el Sophie nevű felesége. L. Verstorbene. *Vereinigte Laibacher Zeitung*, (1870) 34:230. Personal-Nachrichten. *Zeitung für Landwirtschaft*, 19. (1894) 646:38.

21 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 383. 1856/3327., 383. 1856/3459., 384. 1856/4097., 397. 1856/6840., 403. 1857/19515., 404. 1857/22016., 417. 1858/7352., 419. 1858/9640., 658. 1858/12232. *Institut zu Prag*, 1856. 301. Státní oblastní archiv v Praze: <https://ebadatna.soapraha.cz/d/11827/69>. Handel, Industrie, Verkehr und Landwirtschaft. *Wiener Zeitung*, (1890) 61:8. Geschäfts-Zeitung. *Prager Tagblatt*, 28. (1904) 57:12.

22 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 384. 1856/4097., 404. 1857/22016., 419. 1858/9640., 419. 9677/1858., 422. 1858/17048., 424. 1858/22338., 570. 1869/27305., 659. 1858/24667., 660. 1858/34696. MNL OL, K 269. I.-10.-1869-851., I.-10.-1869-294.-28495., I.-10.-1869-294.-33369.; II.-A-21.-b-1. 122., 162., 200.; II.-A-21.-b-1. 7., 61. *Institut zu Prag*, 1856. 304. *Handbuch Galizien*, 1851:198., 1852:185., 1853:197., 1854:203. *Handbuch des Lemberger Statthaltereigebietes in Galizien*, 1855:172. HSHKÖ, (1856) 4:226., (1858) 4:224. HRENKÓ PÁL: Kegydíjas földmérők a kiegyezés után. *Geodézia és Kartográfia*, 37. (1985) 4:277. 1857. augusztus 2-án Innsbruckban feleségül vette Maria Voglt. L. Innsbrucker Stadtpost. *Innsbrucker Nachrichten*, 4. (1857) 174:1374. Nowaczek János volt kataszteri mérnök 58 éves, munka- és keresetképtelen árvája kegydíjért folyamodott. MNL OL, K 27 Minisztertanácsi jegyzőkönyvek - 1918. 05. 22-i ülés.

23 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 384. 1856/4097., 387. 1856/5116., 411. 1857/44867., 421. 1858/14464., 422. 1858/17048., 437. 1858/59016., 454. 1859/34105., 457. 1859/41984., 610. 1871/25880., 662. 1858/48823. *Handbuch Galizien*, 1851:202., 1852:189., 1853:203., 1854:209. HSHKÖ, (1859) 4:168. Prager und Provinzialnachrichten. *Prager Abendblatt*, (1871) 251:2. Acta Publica: <https://www.mza.cz/actapublica/matrika/detail/3287?image=216000010-000253-003368-000000-000419-000000-00-B02056-01810.jp2>.

1843: Csehország; 1845–1854: Galícia; 1855: Bukovina), 1. oszt. segéd (1846), 4. oszt. mérnök (1856: soproni adóker. 4. ff.; 1856. 08. 24-tól: aligazgatósági iroda; 1856. 09. 24-tól: 2. ff.; 1856. 11. 21-től: 4. ff.), 3. oszt. mérnök (1857: 1. ff.; 1857. 09. 01. – 1858: Horvátország határleírás).²⁴

Romanski, Viktor (? – ?) 3. oszt. segéd (1854. 05. 05.), 2. oszt. segéd (1855. 05. 01.; 1855: Galícia; 1856–1858. 05. 05.: soproni adóker. 4. ff.), 1. oszt. segéd (1857. 02. 01.), asztalvezető (1857. 07. 05.; 1858–1863: Galícia), 1. oszt. segéd (1860. 05. 01.), asztalvezető (1861. 07. 12.), 4. oszt. mérnök (1861. 08. 08.), asztalvezető (1862. 07. 04.), asztalvezető (1863. 04. 30.; 1863. 04. 20-tól kassai adóker. 7. ff.), 4. oszt. mérnök (1864. 01. 01.; 1864–1865: 6. ff.; 1868–1869: Krajna; 1870-tól Galícia).²⁵

Sacher, Ferdinand (Stará Ves /vojenský újezd Hradiště/, Csehország, 1783. 07. 07. – Litoměřice, 1865. 03. 19.) Tanulmányok: három év a bécsi politechnikumban. Kat. szolgálat kezdete: 1819. 04. 20. 3. oszt. mérnök (1820. 04. 20. – 1831. 04. 15.: Morvaország, részletes felmérés), számfejtő (Kalkulant; 1832. 11. 26. – 1833. 04. 11.: a becslésnél), 4. oszt. mérnök (1833. 04. 12.;

1834–1837: Morvaország), 3. oszt. mérnök (1837. 05. 01.; 1839–1844: Csehország; 1845–1855: Galícia), 2. oszt. mérnök (1850. 05. 01.; 1856: Bukovina; 1856–1857: soproni adóker. 4. ff.; 1857. 05. 01. – 1858: 5. ff.), 1. oszt. mérnök (1857. 11. 01.; 1858: 2. ff.; 1858. 07. 28. – 1860: soproni Ktt.). 1860. 04. 30.: kegydíjjal elbocsátották, ekkor feleségét és öt gyermekét tartotta el.²⁶

Schneider, Anton („Altmühl”, Csehország, 1837. 09. 18. – ?, 1861 k.) Tanulmányok: prágai politechnikum. 3. oszt. segéd (1856. 08. 17. – 1857. 06. 07.: soproni adóker. 4. ff.), 2. oszt. segéd (1857–1859: Horvátország), 1. oszt. segéd (1858. 10. 01.). 1859. 04. 07.: kilépett, az állami táviróhivatalnál helyezkedett el.²⁷

Sternberg Ernő (Tolna, 1827. 10. 27. – ?) Tanulmányok: pesti Institutum Geometricum (1845–1847), 1848-ban kapott oklevelet; 1844-ban, 1846-ban és 1847-ben egy oklevés mérnök mellett Egerben szerzett gyakorlati ismereteket. 1848–1850. 11. 06.: magánmérnökként tevékenykedett, tagosításokat végzett. Mérnök (1850. 11. 07. – 1851: pest-budai adóker. 4. becslőfelügyelőség; 1851: 3. becslőfelügyelőség; 1852–1855. 04. 16.: 2. felszólalási felügyelőség; 1855. 04. 24. –1856: kassai adóker. 8. becslőfe-

24 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 384. 1856/4097., 388. 1856/5555, 390. 1856/6840., 392. 1856/7846., 396. 1856/9427., 411. 1857/44867., 417. 1858/7229., 429. 1858/37114., 466. 1860/9438., 604. 1871/13702., Bücher 139. *Schematismus Mähren*, 1837:38., *Schematismus Böhmen*, 1839:37., 1840:40., 1841:39., 1842:41., 1843:41. *Handbuch Galizien*, 1845:97., 1846:95., 1847:102., 1848:125., 1849:83., 1850:79., 1851:198., 1852:185., 1853:198., 1854:204. HSHKÖ, (1856) 4:226.

25 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 384. 1856/4097., 392. 1856/7846., 397. 1856/6840., 406. 1857/30276., 407. 1857/35511., 419. 1858/9677., 424. 1858/22338., 571. 1869/28173., 659. 1858/24667., 660. 1858/34696., 681. 1864/62988., 682. 1865/19954., 683. 1865/29338., Bücher 155. MNL OL, K 269. II.-A-21.-b-1. 140., 185., 253.; II.-A-21.-b-2. 52. *Handbuch des Lemberger Statthalterei-Gebietes in Galizien*, 1855:180., 1859:144., 1860:142. HSHKÖ, (1858) 4:224.

26 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 384. 1856/4097., 397. 1856/6840., 403. 1857/19515., 404. 1857/22016., 417. 1858/7229., 419. 1858/9640., 454. 34105/1859., 468. 1860/19367., 583. 1870/6942., 659. 1858/24667., 661. 1858/39331., 662. 1858/48823., Österreichisches Kamerale (= Neues Kaale Ö) 1232. 1860/21322. *Schematismus Mähren*, 1834:36., 1835:35., 1836:39., 1837:39. *Schematismus Böhmen*, 1839:39., 1840:41., 1841:40., 1842:42., 1843:43., 1844:49. *Handbuch Galizien*, 1845:93., 1846:91., 1847:98., 1848:121., 1849:78., 1850:80., 1851:197., 1852:184., 1853:197., 1854:203. *Handbuch des Lemberger Statthalterei-Gebietes in Galizien*, 1855:176. HSHKÖ, (1856) 4:226., (1858) 4:224. Porta fontium: https://www.portafontium.eu/iipimage/30069113/svatobor-03_1400-n?x=-175&y=206&w=1135&h=462. Státní oblastní archiv Litoměřice: <https://vademecum.soalitomerice.cz/vademecum/permalink?xid=09ddd7cea03b9b8d:4e496e4e:12216bae987:-6d0f&scan=bbcc3539206e48ddbfb1ab2192af5d16&parentType=10041>. Török ENIKŐ: A soproni ideiglenes kataszteri térképtár, 1857–1860. *Catastrum*, 5. (2018) 1:9–10. Sterbegefälle. *Leitmeritzer Wochenblatt*, 10. (1865) 12:96.

27 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 387. 1856/5116., 392. 1856/7846., 396. 1856/9427., 405. 1857/27328., 456. 39229/1859. HSHKÖ, (1858) 5:180., (1859) 5:163. Özvegye, Elisabeth 1861-ben a kaució miatt fordult a kataszteri főigazgatóságához. Majd az özvegy is elhunyt, és Anna nevű lánya intézte a kaució ügyeket. ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 485. 1861/28545., 533. 1866/7529., 555. 1868/3423., 557. 1868/12087., 559. 1868/19608.

lügyelőség), 4. oszt. mérnök (1856–1857: soproni adóker. 4. ff.). 1857. 06. 04.: kilépett. 1861–1878: Zentai városi mérnök.²⁸

Stingl (Stingel), Andreas (Loužek /Cheb/, Csehország, 1829. 03. 23. – ?) Tanulmányok: 3 év a prágai (1849–1852) és bécsi politechnikumban. Gyakornok (1854. 10. 08.), 3. oszt. segéd (1854. 11. 01.; 1856–1858: soproni adóker. 4. ff.), 2. oszt. segéd (1856. 05. 01.; 1859–1860: 3. ff.), 1. oszt. segéd (1861. 01. 01.; 1861–1863. 04. 15.: Horvátország; 1863–1865: kassai adóker. 12. ff.; 1867: 22. ff.), asztalvezető (1869), mérnök (1870–1871: a salzburgi földadó-szabályozásnál).²⁹

Tarczynski (Tarczinski) Antal (Lisivci, Galícia, 1838. 09. 01. – Szatmárnémeti, 1913. 02. 23.) Gyakornok (1855. 03. 08.), kisegítő (1855. 05. 01.; 1856–1858. 05. 05.: soproni adóker. 4.

ff.), 3. oszt. segéd (1856. 09. 01.), 2. oszt. segéd (1857. 05. 01.; 1858. 05. 05. – 1860: Galícia; 1864–1865: kassai adóker. 4. ff.), 1. oszt. segéd (1868–1869: 8. ff.; 1869–1874: 3. ff.), segédmérnök (1872), 3. oszt. mérnök (1874; 1879: földadó-szabályozás, 1. ker.; 1881: 2. ker.), 2. oszt. mérnök (1884–1886: 1. hf.; 1886–1892: 5. ff.), 1. oszt. mérnök (1890), főmérnök (1893; 1893–1895: 4. hf.; 1895–1896: 12. ff.). 1896. 05. 01.: nyugdíjazás.³⁰ Unokatestvére, Tarczynski Bonifác (Petlikowce, 1841. 05. 07. – Nagybánya, 1900. 05. 08.) is dolgozott a kataszternél.³¹

Zažek (Zaczek), Stephan (? – ?, 1860. 03. 19.) Segéd (1836–1837: Morvaország; 1839–1844: Csehország; 1845–1855: Galícia), 4. oszt. mérnök (1846), 3. oszt. mérnök (1852; 1856–1858. 05. 08.: soproni adóker. 4. ff., 1858–1860: Galícia).³²

- 28 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 299. 1850/1874., 303. 1851/535., 310. 1851/3406., 315. 1851/4722., 358. 1855/1261., 361. 1855/2527., 363. 1855/2846., 364. 1855/3261., 375. 1856/962., 384. 1856/4097., 390. 1856/6840., 396. 1856/9427., 402. 1857/16811., 406. 1857/30276., 409. 1857/40010., 409. 1857/40015., 411. 1857/44867. HSHKÖ, (1856) 4:226. Belföld. *Pesti Napló*, 21. (1870) 89:2. FODOR FERENC: *Az Institutum Geometricum. Az egyetem bölcsészeti karán 1782-től 1850-ig fennállott mérnöki intézet*. Bp., 1955. 172. Az árvíz a vidéken. *Pesti Napló*, 27. (1870) 80:1. KALMÁR KÁROLY: *A zentai elemi iskolák története*. III. Zenta, 2004. 75–76. FRIDRIK TAMÁS: *Bács-Bodrogh vármegye földrajzi, történelmi és statisztikai népszerű leírása*. Szeged, 1878. 304. FS: <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939K-2P35-9H>.
- 29 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 381. 1856/2850., 390. 1856/6840., 406. 1857/30276., 420. 1858/9911., 422. 1858/17048., 424. 1858/22338., 454. 1859/34105., 514. 1864/20329. 542. 1867/3732., 589. 1870/22839., 665. 1859/5738., 669. 1859/36751., 678. 1863/32359., 682. 1865/19954., 683. 1865/29338., Bücher 154., 155., 156. MNL OL, K 269. II.-A-21.-b-1. 29., 38., 61., 145., 191., 256. *Institut zu Prag*, 1856. 325. Porta fontium: https://www.portafontium.eu/iipimage/30066127/nebanice-08_0180-n?x=367&y=136&w=794&h=320.
- 30 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 383. 1856/3327., 384. 1856/4097., 390. 1856/6840., 392. 1856/7846., 397. 1856/6840., 403. 1857/19515., 415. 1858/2154., 419. 1858/9677., 422. 1858/17048., 424. 1858/22338., 659. 1858/24667., 660. 1858/34696., 682. 1865/19954. MNL OL, K 269. II.-A-21.-b-1. 183., 252.; II.-A-21.-b-2. 12., 66., 79., 168., 184., 270., 316., 331., II.-A-21.-b-3. 13., 43., 68., 203. *Handbuch des Lemberger Statthalterei-Gebietes in Galizien*, 1859:144., 1860:142. MTCN, 1873–1896. *Az Athenaeum nagy képes naptára*, 1881:150. Személyi hírek. PK, (1890) 11:292. Vegyesek. KK, 2. (1893) 5:14. Kimutatás azokról az állami nyugdíjasokról, a kik az 1896. évben nyugalmaztattak ... *Zárszámadás*, (1896) 38. Vegyesek. KK, 5. (1896) 5:136. Felesége Pittschmann Paula („Pečenic”, 1854 k. – Budapest, 1927. 11. 18.), gyermekeik: Antal Kázmér (Budapest, 1877. 06. 27. – Budapest, 1877. 09. 03.), Vanda Emília Antónia (*Budapest, 1878. 11. 01.), Kázmér (Besztercebánya, 1880. 08. 18. – Budapest, 1966. 08. 20.), a *Szatmári Közlöny* szerkesztője, Ernő Lajos (Izsa, 1888. 09. 09. – Tornóc, 1890. 09. 19.) és Ilona (Horváth Béláné). Halálózás. *Szamos*, 45. (1913) 46:6. Halálózás. *Szamos*, 59. (1927) 262:5. FS: <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:S3HT-69C1-6W>, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939J-6G65-Z>, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9Q97-Y337-129>, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:S3HY-6M83-HT6>. OSZK, Gyászjelentés-gyűjtemény: <https://dspace.oszk.hu/handle/20.500.12346/511543>. SÁFRÁNY TÍMEA: A debreceni 12. felmérési felügyelőség személyzete 1895 és 1918 között. *Catastrum*, 10. (2023) 3:39.
- 31 Két halott. *Nagybánya és Vidéke*, 26. (1900) 19:1. OSZK, Gyászjelentés-gyűjtemény: <https://dspace.oszk.hu/handle/20.500.12346/511541>, <https://dspace.oszk.hu/handle/20.500.12346/511540>.
- 32 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 384. 1856/4097., 397. 1856/6840., 419. 1858/9677., 422. 1858/17048., 424. 1858/22338., 471. 1860/33389., 477. 1860/51352., 659. 1858/24667. *Schematismus Mähren*, 1836:39., 1837:42. *Schematismus Böhmen*, 1839:39., 1840:42., 1841:41., 1842:42., 1843:42., 1844:49. *Handbuch Galizien*, 1845:97., 1846:95., 1847:102., 1848:126., 1849:81., 1850:82., 1852:187., 1853:201., 1854:206. *Handbuch des Lemberger Statthalterei-Gebietes in Galizien*, 1855:174., 1859:144., 1860:142. HSHKÖ, (1856) 4:226., (1858) 4:224.

amikor nyáron Nagykárolyban működtek.⁴ Ezért tanulmányom kezdőpontja 1885 lett. A hivatal feladatköre Békés és Bihar vármegyék mérnöki helyszínelése és nyilvántartása, valamint a telekkönyvi betétszerkesztésnél való közreműködés volt.

A 8. felügyelőséget a vizsgált időszakban hat felmérési felügyelő vezette. 1884-től haláláig Svoboda Mátyás (? , 1836 – Nagyvárád, 1896. 11. 02.), őt követte Szimonisz Arnold (Szepesbéla, 1845. 03. 21. – 1918 után), aki 1896-tól öt éven át töltötte be a tisztséget, kinevezését megelőzően a kolozsvári Kataszteri Igazgatóságnál mint főmérnök dolgozott. Őt 1902-ben Tapfer Márton (Szabadka, 1849. 12. 29. – Nagyvárád, 1916. 04. 21.) követte, aki már 1898 óta főmérnökként a felügyelőségen dolgozott. Tapfert 1910-ben nyugdíjazták, utóda Bodnár Gyula (? , 1856. 03. 20. – Nagyvárád, 1915. 01. 28.) volt, aki hasonlóan elődjéhez, már korábban is helyben dolgozott, 1901-től főmérnökként. Bodnár 1915-ben bekövetkezett halála után Dittert Ede (Selmecbánya, 1859. 02. 09. – ?) vette át hivatalát, aki a 17. felügyelőségtől érkezett Nagyváradra. Svoboda Mátyáson kívül a többi vezető jóval kevesebb időt töltött hivatalában. Az ő feladata volt az is, hogy a hivatal részére megfelelő épület bérlését biztosítsa.

A nagyváradi felügyelőség épületeiről nem sokat tudunk. Svoboda felmérési felügyelő 1891. május 6-án kötött szerződést Knapp Ferenc háztulajdonossal, a Nagy Sándor utca (ma a str. Aurel Lazăr) 282. szám alatt álló emeletes épületnek a Körös felé néző részén lévő emeletén 12 szobát, előteret, szolgálakást, fás pincét és padlást magába foglaló épületrész bérlésére. A bérlési díjat évi 1200 forintban állapították meg, a mérnökök október elsejétől foglalhatták el új munkahelyüket. A szerződést két évre

kötötték, majd kétévenként, egészen 1899-ig folyamatosan megújították, az utolsó, amelyet Szimonisz Arnold felügyelő írt alá, 1901. szeptember 30-án járt le. Ezt követően az Ezredévi emléktér (ma a str. Libertății) utca 286. szám alatt működött a hivatal egészen 1905-ig, amikor a Sal Ferenc utca (ma a str. Dunărea) 2. szám alá költözött, feltehetőleg itt működött 1918-ig. A Sal Ferenc utcai épület emeletén kaptak helyet a hivatali dolgozók szobák, a felügyelői szobák, a térkép- és irattár, míg a földszinti részen a felügyelőség vezetője lakhatott.⁵

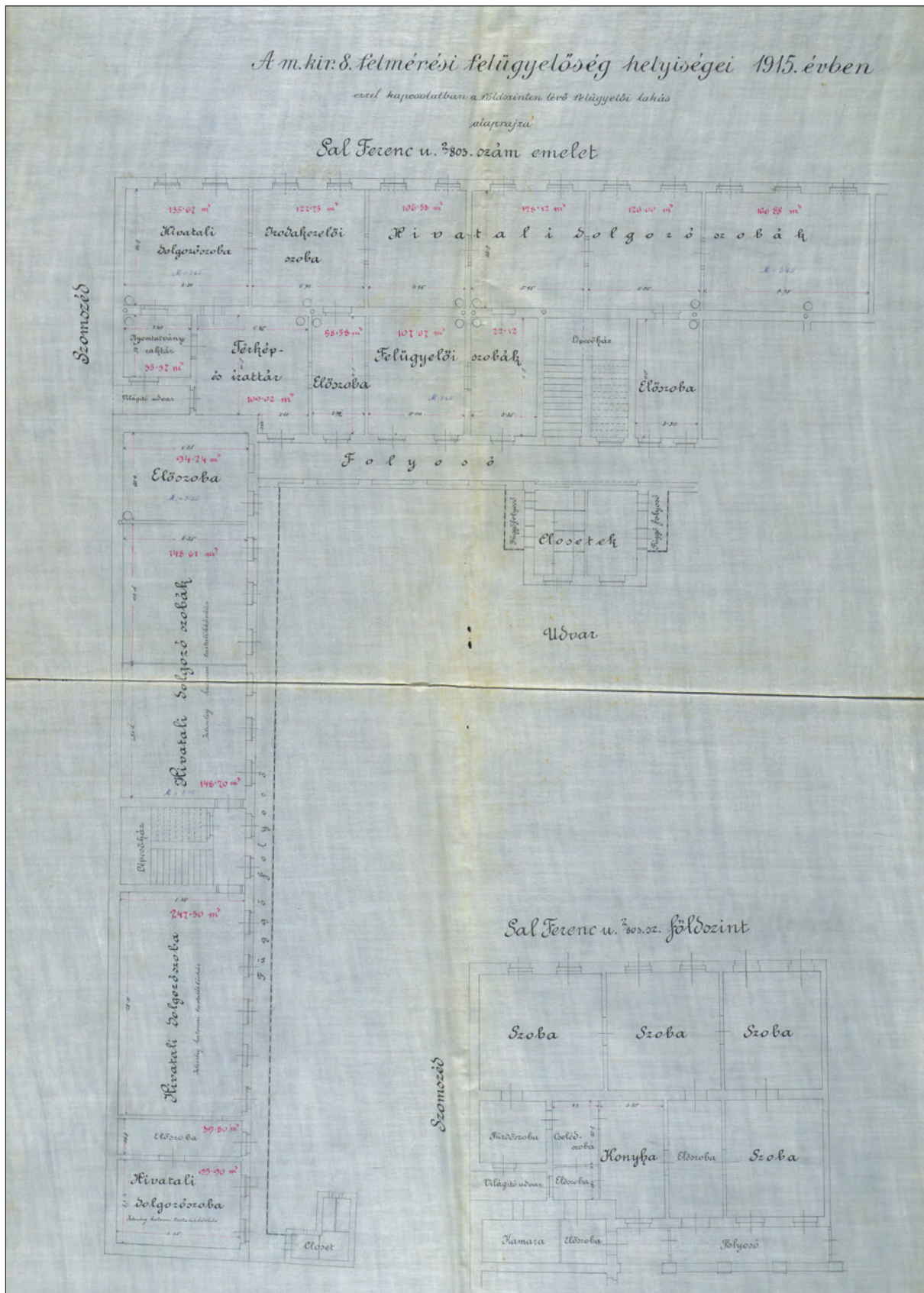
A nagyváradi felmérési felügyelőség alkalmazottai

Reisz T. Csaba a kataszteri szervezetekben dolgozók életének és hivatali pályafutásának kutatási módszertanát, lehetőségeit e lapban megjelent tanulmányaiban már összefoglalta, amely ezúttal is kutatásom kiindulópontját képezte. Kiss Márton a pécsi felügyelőség dolgozóinak kutatásakor új forrástípusokra hívta fel a figyelmet (választói névjegyzék, Pécsi Köztemető sírhely adatbázisa).⁶ Sajnos a helyi forrásadottságok nagyon korlátozottak, az egykori váradolaszi temetőt megszüntették, a sírokat felszámolták. A nagyváradi és a partiumi anyakönyvek jelenleg nem érhetőek el online felületeken, így ezek áttekintésére sem nyílt lehetőségem. A kutatás első lépéseként a dolgozók névsorát kellett összeállítanom, ehhez a *Magyarország Tiszti Czim- és Névtára* (MTCN) szolgált kiindulópontként, amelyben évről évre végigkövettem a felügyelőség személyi állományának alakulását, ezen lista pontosítását szolgálták a *Kataszteri Közlöny* mellé kiadott zsebnaptárak, amelyek 1895 és 1906 között jelentek meg, valamint az 1906 és

4 Magyar Nemzeti Levéltár (= MNL), Országos Levéltár (= OL), K 269 Polgári kori kormányhatósági levéltárak, Pénzügyminisztériumi Levéltár, Pénzügyminisztérium, Általános iratok, II. Tárgyi alapon rendezett iratok, A Pénzügyi közigazgatás, 21. Háromszögelési és kataszteri felmérési ügyek, b Az Országos Kataszteri Felmérés tisztviselőinek szolgálati beosztása (= K 269. II.-A.-21.-b.) 3. 1884–1892. 12., 42., 71., 100., 130., 161., 191., 221., 251.

5 MNL OL, S 92 Az Országos Földméréstani Intézet vegyes iratai (= S 92), No. 9/20. 8. felmérési felügyelőség (Nagyvárád) elhelyezésére vonatkozó iratok és rajzok (1891–1915).

6 Kiss, 2021. 22–24.; REISZ T. CSABA: A katasztertörténeti prozopográfia forrásai. Törzskönyvi lap, szolgálati és minősítési táblázat. *Catastrum*, 4. (2017) 2:29–48.; Uő: A katasztertörténeti prozopográfia forrásai. Anyakönyvek, iskolai értesítők, gyászjelentések. *Catastrum*, 4. (2017) 3:14–21.; Uő: A katasztertörténeti prozopográfia forrásai. Címtárak, hivatalos közlönyök, adatbázisok. *Catastrum*, 5. (2018) 1:15–25.

■ A Sal Ferenc u. 2. szám alatti házban található felügyelőség helyiségei, valamint a földszinti felügyelői lakás alaprajza, 1915 (MNL OL, S 92. No. 9/20. 8.)

1914 között fennmaradt szolgálati beosztások is. A felsoroltak átnézésével a felügyelőségen dolgozó személyek összlétszáma a vizsgált időszakban 148 fő lett.

Az általam összeállított névsor lehetőséget nyújt további összevetésekre, vizsgálatokra is azokkal a felmérési felügyelőségekkel, amelyek

személyi állományát már feldolgozták. A pécsi felügyelőségen 1884 és 1918 között 63, a trencsényi felügyelőségen 1913 és 1918 között 41, Debrecenben 1895 és 1918 között 109 fő dolgozott. Bár a trencsényi rövid ideig működött, arányaiban mégsem sokkal kevesebb személyel, mint a pécsi. A debreceni, bár rövidebb

■ A 8. felmérési felügyelőség személyzete a Magyarország tiszti cím- és névtára, valamint a szolgálati beosztás szerint

Év	felm. fel- ügyelő	főmér- nök	mérnök	mérnök- segéd	felm. nő- vendék	felm. gyakornok	felm. díjnok	MTCN	Szolgálati beosztás
1885									
1886	1	–	11	11	3	–	–	26	
1887	1	–	18	5	3	–	–	27	
1888	1	–	13	10	3	–	–	27	
1889	1	–	11	12	3	–	–	27	
1890	1	–	9	13	4	–	–	27	
1891	1	–	7	13	4	–	–	25	
1892	1	–	9	12	5	–	–	27	
1893	1	–	12	10	6	–	–	29	
1894	1	3	9	7	7	–	–	27	
1895	1	4	8	10	3	–	–	26	
1896	1	4	8	9	5	–	–	27	
1897	1	5	4	11	5	–	–	26	
1898	1	3	3	11	4	–	–	22	
1899	1	2	4	10	2	–	–	19	
1900	1	2	4	10	2	–	–	19	
1901	1	3	6	12	8	–	–	30	
1902	–	3	5	11	6	–	–	25	
1903	1	3	8	5	6	–	–	23	
1904	1	3	9	7	3	–	–	23	
1905	1	3	10	6	4	–	–	24	
1906	1	5	6	8/7	2	–	–/4	22	25
1907	1	5/4	6	8/7	1/4	–	–	21	22
1908	1	6	6	5	4	–	–/7	22	29
1909	1	6/7	6/7	5/4	4/6	–	–/4	22	29
1910	1	7	9	2/3	7	–	–/4	26	31
1911	1	5	9/11	5	5/7	–/6	–	25	35
1912	1	5	12/10	5	6/–	–/7	–	29	28
1913	1	3	10	6/4	–	–/6	–	26	24
1914	1	3	11/10	3/5	–	6/7	–	24	26
1915	1	2	10	5	–	7	–	25	
1916	1	2	12	4	–	7	–	26	
1917	1	2	13	6	–	4	–	26	
1918	1	4	12	6	–	3	–	26	

időszakban működött, mint a pécsi, mégis jóval nagyobb személyi állománnyal bírt. A legtöbb szakember tehát Nagyváradon dolgozott. Ha összevetjük a közel azonos időszakban működő pécsivel, akkor láthatjuk, hogy több mint kétszer annyi alkalmazott volt Váradon, de a debreceni személyi állomány nagyságát is jóval meghaladta. Debrecenben mindössze hat fővel indult a felügyelőség működése, 1906-ig nem is haladta meg a 20-at az alkalmazottak száma, ezt követően azonban két évet (1908–1909) kivéve mindig 20 fölötti létszámmal működött a hivatal. Hasonló, folyamatos emelkedés látszik Pécsen is, 10 fővel kezdték meg működésüket, Debrecenhez közel hasonlóan 1905-ig nem érték el a 20 főt, majd ez szinte folyamatosan emelkedett. Ezekkel szemben Nagyváradon és Trencsénben kezdetben 26 és 28 fővel működött a felügyelőség, Váradon 1898–1899-et leszámítva végig 20 fő feletti, Trencsénben folyamatosan 30 fő körüli alkalmazott dolgozott, ezeken a helyeken viszonylag stagnált, nem sokat változott a létszám a másik két hivatalhoz képest.

Ezekkel az adatokkal összefügghet az is, hogy melyik évben dolgoztak a legtöbben a nagyváradai és a többi vizsgált hivatalban. Ha az MTCN-ben felsoroltakat nézzük, akkor legtöbben 1900-ban (30 fő), ha a szolgálati beosztásokat tekintjük, akkor 1911-ben (35 fő) dolgozott Váradon. A két lista közötti számbeli eltérést elsősorban az okozza, hogy a felmérési díjnokokat az MTCN nem sorolja fel, 1912-ben a felmérési gyakornokokat sem, a többi eltérés minimális. Ezeket a számokat összevethetjük a pécsi és a debreceni felügyelőség alkalmazottaival is, Pécsen az MTCN szerint szintén 1913-ban dolgoztak a legtöbben, 30-an, míg a szolgálati beosztás szerint 1912-ben 33-an, a cívisvárosban 1913-ban 29-en, a szolgálati beosztás szerint 1911-ben 38-an voltak. Az látható, hogy e három hivatal e tekintetben nem sokban különbözik. A trencsényi sem sokkal haladta meg ezt a létszámot, az MTCN szerint 1915-ben 35-en dolgoztak, míg a szolgálati be-

osztás ugyanezt az adatot 1914-re teszi. Ha azt nézzük meg, melyik évben dolgoztak a legkevesebben Debrecenben, 1895-ben mindössze hatan, Pécsen 1896–1897-ben 10-en, Nagyváradon 1898–1899-ben 19-en, míg Trencsénben 1914-ben 29-en dolgoztak az MTCN szerint. Ha átlagot számolunk a vizsgált időszakban, az MTCN alapján átlagosan 19-en dolgoztak Debrecenben, ez Pécsen 20, Nagyváradon 25, Trencsénben 31 fő volt.

A debreceni, a pécsi és a trencsényi felügyelőségen is dolgozott olyan személy, aki előtte vagy utána megfordult Nagyváradon, így például Gunne Vilmos és Rezsnyák Ferenc dolgozott Trencsénben, Novinsky Szeverin, Ruttikai (Ritschel) Vilmos, Tiefenthaler Rezső és Zsótér János pedig Pécsen is, Bodnár Gyula, Bonk Árpád, Brandenburg Gyula, Bucsi Imre, Dittert Ede, Erdélyi (Ekker) József, Medgyessy Pál és Prázsmári József pedig Debrecenben is alkalmazásban állt.⁷ Az első világháború során a felügyelőségek 1915. évi jelentése szerint Debrecenből 11-en, Pécsről 13-an, Nagyváradról 17-en, Trencsényből 23-an vonultak be katonai szolgálatra.⁸

A személyi állomány meglévő törzslapjai alapján láthatjuk, hogy ki milyen végzettséggel kerül be a kataszteri tisztviselők közé. Mivel nincs minden dolgozónak ilyen adatlapja, ezért teljes körű információval nem rendelkezünk, az adatlappal rendelkező 80 személy közül szinte mind végzett középiskolai tanulmányokat, de egyetemre kevesebben jártak, tizenketten tanultak a Királyi József Műegyetemen, 1-1 személy a bécsi és a prágai Műegyetemen, 1-1 fő a Ludovikán, hadapródiskolában, illetve kadétiskolában tanult, ketten orvosi, ketten jogi, ketten tudományegyetemi, hárman erdészeti tanulmányokat folytattak. 3-3 fő mérnöki, illetve tanítói oklevelet szerzett. Tizenketten földmérői, kilencen mérnöki, négyen háromszögelői szakvizsgát tettek.

A kataszteri személyzet nemcsak szakmai közösség volt, hanem gyakran családi kapcsolatok is létrejöttek a dolgozók között. Előfor-

7 KISS, 2021. 27–34.; REISZ, 2018. 60–64., SÁFRÁNY, 2023. 30–40.

8 A hadbavonult felmérési tisztviselők. *Kataszteri Közlöny* (= KK), 24. (1915) 7–8:46–149.

■ A 8., 11., 12. és a 24. felmérési felügyelőség személyi állománya az MTCN és a szolgálati beosztás szerint

Év	Debrecen (12. ff.)		Nagyvárad (8. ff.)		Pécs (11. ff.)		Trencsén (24. ff.)	
	MTCN	Szolgálati beosztás	MTCN	Szolgálati beosztás	MTCN	Szolgálati beosztás	MTCN	Szolgálati beosztás
1885			26					
1886			27					
1887			27					
1888			27					
1889			27					
1890			25					
1891			27					
1892			29					
1893			27					
1894			26					
1895	6		27					
1896	17		26		10			
1897	19		22		10			
1898	17		19		13			
1899	13		19		14			
1900	13		30		15			
1901	13		25		16			
1902	16		23		17			
1903	18		23		16			
1904	15		24		18			
1905	14		22		21			
1906	21	24	21	25	23	26		
1907	21	20	22	22	24	31		
1908	18	22	22	29	22	31		
1909	18	25	26	29	24	30		
1910	21	36	25	31	23	30		
1911	24	38	29	35	20	30		
1912	28	29	26	28	21	33		
1913	29	27	24	24	30	28		28
1914	27	26	25	26	27	26	29	35
1915	24		26		25		35	
1916	25		26		26		31	
1917	24		26		26		30	
1918	24		26		26		30	

dult, hogy több generáción keresztül mérnök-ként dolgoztak a család férfi tagjai, így például Ritschel József és fia, Vilmos, Tiefenthaler József és fia, Rezső, Wurm Adolf és fia, Árpád, testvéri kapcsolat is megtalálható, Székely János és Ferenc révén. Jant Bálint felesége,

Pfrogner Mária is felügyelőségi dolgozó volt, Jant így sógora volt Peterdy (Pfrogner) Artúrnak. Számos sógorsági kapcsolatot lehet felfedezni, így például Balás Béla és Semdner Emil, Gombos Dezső és Menszár Ernő, Sény Géza és Ulférth József között. Blasius Mihály

apósa Lojtkó János volt, míg Gombos Dezső Novinsky Szeverin, Makay Győző Sény Géza, Hödl Román Veress Zsigmond apósa volt.

A 8. felmérési felügyelőség névtára (1885–1918)

A nagyváradi felügyelőség személyi állományának életrajzi adatait a törzslapokból, a Family Search adatbázisa és az Országos Széchényi Könyvtár Gyászjelentés-gyűjteménye alapján állítottam össze.⁹ A hivatali életút legfőbb forrásai a törzslapok, a szolgálati minősítések voltak, ezek hiányában a hivatalos közlönyök, szakmai lapok nyújtanak információkat. Egyes mérnököknél Török Enikő rendelkezésemre bocsájtotta a bécsi kutatásai során összegyűjtött adatait, ezt és a fordításban nyújtott segítségét ezúttal is köszönöm. A *Pénzügyi Közlöny* „Kinevezések” és „Áthelyezések”, a *Budapesti Közlöny* „Hivatalos rész”, a *Geodéziai Közlöny* „Személyi hírek az »Az Állami földmérés« köréből” vagy „A m. kir. Állami Földmérés közleményei” címek, míg a *Kataszteri Közlöny* „Személyi hírek az országos kataszteri felmérés köréből” vagy a „Személyi hírek” alatt közölt adatokat a személyzeti hírekről. Ezekre külön nem hivatkozom, csak a törzslapok számát adom meg lábjegyzetben. Az adatoknál alkalmazott rövidítések: felm. = felmérési, hf. = helyszínelési felügyelőség, ff. = felmérési felügyelőség, Kat. felm. vez. = Kataszteri felmérési vezetőség, id. = ideiglenes, ön. m. = önállóan működő, H. Sz. h. = Háromszögmérési Számító hivatal, H. h. = Háromszögelő hivatal, Eig. = Erdőigazgatóság, K. ig. = Kataszteri igazgatóság, Ktt. = Kataszteri térképtár. Zárójelben a munkakörbe lépés időpontja és az (új) szolgálati hely szerepel. A személyek betűrendben követik egymást.

Antalfy Lajos (Debrecen, 1884. 10. 08. – Debrecen, 1968. 09. 18.): 1905-ben érettségi vizsgát tett, majd 1914-ben kataszteri mérnöki, 1924-ben földmérői szakvizsgát szerzett. Id. felm. díjnok (1906: 8. ff.), felm. növendék (1907), felm. gyakornok (1911), mérnöksegéd (1911), ön. m. mérnöksegéd (1913), mérnök (1915: 8. ff., 1919: 12. ff.). 1914 és 1918 között katonai szolgálatot teljesített. 1924-ben ideiglenesen nyugdíjazták.¹⁰

Asztalos István (? , 1887 – ?): felm. díjnok (1906: 3. ff.), felm. növendék (1907: Eig. Beszterce), mérnöksegéd (1910: Eig. Beszterce, 1911: 8. ff., 1913: 23. ff.), mérnök (1914).

Balás Béla (Altorja, 1867. 03. 29. – Budapest, 1945. 02. 22.): 1887-ben a nagyszebeni gimnáziumban érettségizett. Id. felm. díjnok (1892: 8. ff.), felm. növendék (1893), mérnöksegéd (1895), mérnök (1900: 4. ff., 1911: 17. ff.), főmérnök (1918), műszaki tanácsos (1918, 1919: 9. ff., 1926: 22. ff., 1928: 9. ff.), műszaki főtanácsos (1930). Semdner Emil mérnök sógora. 1931-ben nyugdíjba ment.¹¹

Barna Ferenc (? , 1883 – ?): id. felm. díjnok (1906: 8. ff.). 1907-ben állásáról lemondott.¹²

Beszenszky Béla (? – ?): irodai díjnok (1909: 8. ff., 1918: 9. ff.).

Betsvár Ferenc (Postelberg /Postoloprty/ Csehország, 1835. 12. 06. – ?): Komotauban (Chomutov) végezte el az általános iskola 3. osztályát, majd 1853 és 1855 között az alsó reáliskolát. 1856 és 1857 között a postelbergi kerületi hivatalnál napidíjas volt. Mérnöksegéd (1857: 9. ff., 1863: 1. ff., 1873: 3. ff., 1875: változó állomásokkal), mérnök (1880: ?, 1884: 8. ff., 1887: 4. ff., 1893: Kat. felm. vez. Zágráb). 1896-ban nyugdíjazták. Felmérési díjnok (1904: 14. ff.; 1907: 20. ff.).¹³

Blasius Mihály (Kiscserged, 1875. 07. 03. – ?): 1895-ben a nagyszebeni gimnáziumban

9 Az Országos Széchényi Könyvtár Gyászjelentés-gyűjteménye a Pannon Digitális Archívum oldalán érhető el (<https://dspace.oszk.hu/handle/20.500.12346/663648>, elérés ideje: 2024. 10. 12.). Az anyakönyvi bejegyzések a Family Search weboldalán találhatóak, ahol ingyenes regisztrációt követően megtekinthetők. (<https://www.familysearch.org>, elérés ideje: 2024. 10. 10.)

10 MNL OL, S 92. No. 25/1. 91–96.

11 MNL OL, S 92. No. 25/1. 164–175.

12 KK, 16. (1907) 5:142.

13 MNL OL, K 269. II-A-21-b-1. 1860–1865. 121.; Österreichisches Staatsarchiv (= ÖStA), Finanz- und Hofkammerarchiv (= FHKA), Neue Hofkammerarchiv und Finanzministerium (= NHK) Katasterabt. Akten 454. 1859/34105., KK, 5. (1896) 9:240.; KK, 16. (1907) 2:79.

érettségizett. Id. felm. díjnok (1897: 8. ff.), felm. növendék (1899), mérnöksegéd (1903), ön. m. mérnöksegéd (1904), mérnök (1907, 1912: 21. ff.). Népfelkelő volt, 1915 és 1917 között katonai szolgálatot teljesített. 1915-ben *Signum laudis* kitüntetést kapott. Felesége, Lojtkó Aranka révén Lojtkó János mérnök az apósa.¹⁴

Bochkor Károly (Csíkszentmárton, 1865. 01. 26. – Budapest, 1942. 04. 22.): 1886-ban a székelyudvarhelyi főreáliskolában érettségizett, majd 1907-ben háromszögletű szakvizsgát tett. Id. felm. díjnok (1888: 7. ff.), felm. növendék (1889), mérnöksegéd (1892, 1895: 4. ff.), háromszögletű segéd (1896: H. Sz. h.), mérnök (1901: 9. ff., 1906: H. h.), főmérnök (1907), műszaki tanácsos (1919).¹⁵

Bodnár Gyula (? , 1856. 03. 20. – Nagyvárad, 1915. 01. 28.): felm. növendék (1877, 1879: 5. ff.), mérnöksegéd (1880, 1884: 8. ff.), mérnök (1886; 1891: IV. hf.), főmérnök (1898: 12. ff., 1901: 8. ff.), felügyelőség vezető (1910: 8. ff.).¹⁶

Bonk Árpád (Békás, 1880. 01. 22. – Budapest, 1960. 03. 27.): id. felm. díjnok (1899: 8. ff.), id. felm. növendék (1900). 1901-ben egyévi önkéntes katonai szolgálatot teljesített. Mérnöksegéd (1903: 8. ff.), ön. m. mérnöksegéd (1905, 1907: 18. ff.), mérnök (1907), háromszögletű mérnök (1915: H. h.), műszaki főtanácsos (1929), miniszteri tanácsosi cím (1936), miniszteri tanácsos (1938). 1917-től népfelkelő.¹⁷

Bódy István (Törtel, 1860. 10. 04. – Budapest, 1945. 09. 02.): 1880-ban Kecskeméten érettségizett, majd 1911-ben földmérői szakvizsgát tett. Id. felm. díjnok (1880: 8. ff.), felm. növendék (1882), mérnöksegéd (1884), segédmérnök (1887), mérnök (1891, 1899: 10. ff.), főmérnök (1902, 1907: 2. ff., 1909: 21. ff., 1910: 22. ff.), műszaki főtanácsos (1919).¹⁸

Brandenburg Gyula (Selmecebánya, 1871. 06. 30. – Debrecen, 1918. 10. 11.): Felm. növendék (1893), mérnöksegéd (1895: 5. ff.), ön. m. mérnöksegéd (1898: 10. ff., 1899: 8. ff.), mérnök (1902: 12. ff.), főmérnök (1915: 12. ff.). Népfelkelő volt. Spörer Károly és Gréger József mérnökök sógora.¹⁹

Breberin Miklós (? , 1880 – ?): id. felm. díjnok (1899: 8. ff.), felm. növendék (1900), mérnöksegéd (1904, 1905: 14. ff.), ön. m. mérnöksegéd (1907), mérnök (1910: 20. ff.).

Bucsi Imre (Székelyudvarhely, 1870. 01. 30. – ?): Székelyudvarhelyen tett érettségi vizsgát. Id. felm. díjnok (1897: 8. ff.), id. felm. növendék (1898: 8. ff.), mérnöksegéd (1899: 8. ff.), ön. m. mérnöksegéd (1900: 8. ff.; 1902: 12. ff.), mérnök (1904: K. ig. Kolozsvár, 1909: 21. ff.).²⁰

Budimir György (? , 1880 – ?): id. felm. díjnok (1901: 14. ff., 1902: 8. ff.), 1905-től nincs róla adat.

Buttula József (Eszék, 1866. 03. 08. – Szeged, 1931. 03. 06.): 1883-ra négy gimnáziumi osztályt végzett el Pozsonyban. Id. felm. díjnok (1885: II. hf.), felm. növendék (1891), mérnöksegéd (1893: 8. ff.), mérnök (1899: 10. ff.), főmérnök (1915), műszaki tanácsos (1919). 1925-ben nyugdíjazták.²¹

Byff Mátyás (Diakóvár /Djakovo/, Horvátország, 1868. 08. 26. – 1906. 12. 10.): felm. díjnok (1886), felm. növendék (1888: 8. ff.), mérnöksegéd (1893, 1894: 2. ff.), ön. m. mérnöksegéd (1896: Kat. felm. vez. Eszék, 1897: Kat. felm. vez. Zágráb), mérnök (1898, 1902: 3. ff., 1904: 13. ff., 1906: 14. ff.).²²

Cerha Antal (? , 1838. 06. 02. – Zágráb, 1909. 01. 23.): mérnöksegéd (1863, 1864: 9. ff., 1868: 11. ff., 1869: 3. ff., 1872, 1875: változó állomásokkal), segédmérnök (1879: 7. ff.), mérnök

14 MNL OL, S 92. No. 25/1. 337–340., KK, 24. (1915) 7–8:150.

15 MNL OL, S 92. No. 25/1. 356–368.

16 SÁFRÁNY, 2023. 31.

17 Uo.

18 MNL OL, S 92. No. 25/1. 390–394.

19 SÁFRÁNY, 2023. 31.

20 MNL OL, S 92. No. 25/1. 472–475., SÁFRÁNY, 2023. 31.

21 MNL OL, S 92. No. 25/1. 504–514., S 92. No. 26/1. 62–81.

22 MNL OL, S 92. No. 25/1. 536–538., KK, 15. (1906) 12:310.

(1880, 1885: 7. ff., 1886: 8. ff., 1894: Kat. felm. vez. Eszék, 1896: Kat. felm. vez. Zágráb), főmérnök (1898, 1902: K. tt. Zágráb).²³

Csapó Samu (? – ?): felm. díjnok (1908: 8. ff.).

Deli Béla (? , 1852. 03. 01. – ?): felm. díjnok (1871: 7. ff.), felm. növendék (1874, 1875: változó állomásokkal), mérnök (1884: 8. ff., 1885: 7. ff., 1888: 8. ff., 1890: II. hf.), főmérnök (1896: 10. ff., 1902: Kat. ig. Kolozsvár, 1904: 2. ff.), felmérési felügyelő (1905, 1908: 19. ff.). 1913-ban nyugdíjazták.²⁴

Dénes József (Dés, 1895. 02. 20. – ?): a főgimnázium 8 osztályát végezte el, majd egy félévet tanult a Királyi József Műegyetemen. Id. felm. gyakornok (1914: 8. ff.). Katonai szolgálatot teljesített 1915 és 1917 között. Hadifogságba esett, majd hazatért.²⁵

Dittert Ede (Selmecebánya, 1859. 02. 09. – ?): felm. növendék (1882, 1884: 8. ff.), mérnöksegéd (1885, 1894: 3. ff.), mérnök (1895: 8. ff.; 1898: 12. ff.), főmérnök (1904: 12. ff.; 1907: 17. ff.), felügyelőségvezető (1915: 8. ff.).²⁶

Djlevszki Leo (? – ?): mérnöksegéd (1854), mérnök (1886: 8. ff.).²⁷

Domján György (? – ?, 1888. 05. 24.): felm. növendék (1874: 7. ff., 1875: változó állomásokkal), mérnöksegéd (1879: 7. ff.), mérnök (1884, 1886: 8. ff.).²⁸

Dutka Kálmán (Nagyvárad, 1889. 10. 26. – ?): a nagyváradi főreáliskolában érettségizett 1908-ban. Id. felm. díjnok (1909: 10. ff.), felm. gyakornok (1911: 8. ff.), mérnöksegéd (1915). 1914 és 1917 között katonai szolgálatot teljesített.²⁹

Eisenhut Kálmán (Pepelana, Horvátország, 1876. 12. 25. – ?): 1895-ben szerzett középkereskedelmi iskolában érettségi vizsgát, 1912-ben földmérői vizsgát tett. Id. felm. díjnok (1896: 12. ff.), id. felm. növendék (1896: 12. ff.), mérnöksegéd (1899: 8. ff.; 1903: 3. ff.), mérnök (1906: 3. ff.; 1910: 15. ff.; 1914: 22. ff.), főmérnök (1919: 22. ff.), műszaki tanácsos (1919). 1915 és 1918 között katonai szolgálatot teljesített.³⁰

Erdélyi (Ekker) József (Szeged, 1863. 11. 06. – Budapest, 1939. 11. 27.): 1884-ben Szegeden érettségizett, 1911-ben földmérői vizsgát tett. Id. felm. díjnok (1884: 2. ff.), felm. növendék (1886: 2. ff.), mérnöksegéd (1888: 2. ff.; 1891: 1. ff.), mérnök (1895: 1. ff.; 1896: 12. ff.; 1898: 1. ff.; 1900: 8. ff.; 1901: 10. ff.), főmérnök (1904: K. ig. Kolozsvár; 1908: 21. ff.; 1909: 22. ff.; 1916: 10. ff.), műszaki főtanácsos (1919). 1926. február elsején nyugdíjazták. Nevét 1909-ben változtatta Erdélyire.³¹

Faragó István (? – ?): mérnök (1894: 8. ff.).

Faragó (Fuchs) Zsigmond (Pilis, 1862. 01. 31. – Székesfehérvár, 1932. 07. 12.): 1897-ben Budapesten érettségizett. Id. felm. növendék (1884: 8. ff.), segédmérnök (1887), mérnök (1893, 1897: 9. ff.). 1891-ben nevét Faragóra változtatta. A *Kataszteri Közlöny* felelős szerkesztője és alapítója volt. 1912-ben nyugdíjazták.³²

Fényes Lajos (Debrecen, 1874. 01. 02. – Szeged, 1909. 03. 17.): 1893-ban Belényesen érettségizett, majd a budapesti orvosi egyetemen négy évig orvos-sebész szakra járt. Id. felm. díjnok (1900: 9. ff.), felm. növendék (1903: 1. ff.), mérnöksegéd (1904: 8. ff.), ön. m. mérnöksegéd (1906, 1907: 19. ff, 1908: 10. ff.).³³

23 MNL OL, K 269 II-A-21-b-1. 1860–1865. 188., 254.; K 269. II-A-21-b-2. 1868–1874. 15., 270.; ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 682. 1865/19954.; KK, 18. (1909) 1:31.

24 MNL OL, K 269. II-A-21-b-2. 1868–1874. 190., 335.; KK, 22. (1913) 7:253.

25 MNL OL, S 92. No. 25/2. 161–164.; KK, 24. (1915) 7–8: 146.; (<https://adatbazisokonline.mnl.gov.hu/adatbazis/a-magyar-katona-aldozatvallalasa-a-nagy-haboruban/adatlap/72ABECC8D97DE87119F63CD34C06F578>).

26 SÁFRÁNY, 2023. 32.

27 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 682. 1865/19954.

28 MNL OL, K 269. II-A-21-b-2. 1868–1874. 335.

29 MNL OL, S 92. No. 25/2. 301–303.

30 MNL OL, S 92. No. 25/2. 318–320.

31 MNL OL, S 92. No. 25/2. 340–351.; S 92. No. 26/1. 242–253.

32 MNL OL, S 92. No. 25/2. 378–384., SZENTIVÁNYI ZOLTÁN: *Századunk névváltoztatásai, 1800–1893*. Bp., 1895. 70.; KK, 1. (1892) 1:1.; KK, 5. (1896) 4:104.

33 MNL OL, S 92. No. 25/2. 419–430.

Fényes Lóránt (Lóránd) (Nadántelek, 1880. 07. 13. – ?, 1934?): Négy gimnáziumi osztály elvégzése után a Ludovika Akadémián végzett 1898-ban. Id. felm. díjnok (1903: 8. ff.), felm. növendék (1904), mérnöksegéd (1906), ön. m. mérnöksegéd (1908), mérnök (1909). 1913-ban nyugdíjba vonult.³⁴

Fenyődy Árpád (Margitta, 1891. 05. 08. – ?): 1909-ben érettségizett. Id. felm. díjnok (1909: 8. ff.), felm. gyakornok (1911), mérnöksegéd (1917). 1915 és 1917 között katonai szolgálatot teljesített. Nyugdíjazása után újra munkába állt, 1941-ben főmérnök (8. ff.), majd 1943-ban műszaki tanácsos lett.³⁵

Fogarassy Sándor (? – ?): segédmérnök (1884: 8. ff.), bírósági szakértő (1918: Királyi Törvényszék).³⁶

Gál Sándor (Budapest, 1879. 03. 14. – ?): 1900-ban érettségizett Nagyváradon, 1912-ben kataszteri mérnöki szakvizsgát tett. Id. felm. díjnok (1901: 2. ff.), felm. növendék (1904), mérnöksegéd (1906: Eig. Beszterce, 1907: 10. ff., 1910: 8. ff.), mérnök (1912). 1915 és 1917 között katonai szolgálatot teljesített.³⁷

Gáll Imre (Cegléd, 1881. 11. 15. – Budapest, 1960. 11. 02.): 1899-ben Kiskunfélegyházán érettségizett, 1913-ban felmérési jogosítványt szerzett. Id. felm. díjnok (1901: 6. ff.), felm. növendék (1906), mérnöksegéd (1905: Eig. Beszterce), ön. m. mérnöksegéd (1906), mérnök (1909, 1911: 8. ff.). 1915 és 1917 között katonai szolgálatot teljesített.³⁸

Gettwerth János (? , 1869. 08. 26. – ?): id. felm. növendék (1892: 1. ff., 1893: 8. ff.), segédmérnök (1895), mérnöksegéd (1896), ön. m. mérnöksegéd (1897: 2. ff., 1898: Kat. felm. vez. Zágráb), (háromszögelő) mérnök (1901, 1902: H. Sz. h, 1904: H. h., 1912: 2. ff.), kat. főmérnök (1914: H. h.).

Gombos Dezső (Szilágylompért, 1862. 09. 24. – Nagyvárad, 1916. 03. 15.): hat gimnáziumi osztály elvégzése után népiskolai tanítói végzettséget szerzett Zilahon, 1884-ben. Id. felm. díjnok (1887: 5. ff.), felm. növendék (1889), mérnöksegéd (1892: 8. ff.), ön. m. mérnöksegéd (1894), mérnök (1898), főmérnök (1907). Novinsky Szeverin apósa és Menszár Ernő sógora volt. 1914-ben nyugdíjba vonult.³⁹

Görcs Péter Pál (Etrekarcsa [ma Királyfiakarcsa], 1874. 06. 20. – ?): 1896-ban Nagyszombaton érettségizett, 1909-ben háromszögelői szakvizsgát tett. Id. felm. díjnok (1897: 8. ff.), felm. növendék (1899), mérnöksegéd (1903: 15. ff., 1907: H. h.), mérnök (1907), háromszögelő mérnök (1909, 1911: 8. ff.), főmérnök (1917). 1915-ben katonai szolgálatot teljesített.⁴⁰

Groszmann Károly (? – ?): felm. növendék (1907: 8. ff.), mérnöksegéd (1910, 1912: 23. ff.), mérnök (1915). Katonai szolgálatot teljesített, 1915-ben Signum laudis kitüntetést kapott, később orosz fogságba került és eltűnt.⁴¹

Gruber Gyula (1867 – ?): felm. növendék (1892: 8. ff.), mérnöksegéd (1893: H. Sz. h.), erdőszámviszt (1898: Erdőszámvevőség, Földművelésügyi Min.).

Gunne Vilmos (Szentágota, 1881. 08. 15. – ?), id. felm. díjnok (1906: 1. ff.), id. felm. növendék (1907, 1911: 8. ff.), felm. gyakornok (1911), mérnöksegéd (1911, 1913: 24. ff., 1914: 8. ff.). 1914 és 1917 között katonai szolgálatot teljesített.⁴²

Háber Gyula (Tötös, 1886. 07. 09. – ?): 1906-ban Brassóban érettségizett, 1913-ban kataszteri mérnöki szakvizsgát tett. Id. felm. díjnok (1906: 16. ff.), felm. növendék (1907), mérnöksegéd (1909, 1911: 8. ff.), mérnök (1913). 1915 és 1917 között katonai szolgálatot teljesített.⁴³

Haberfeld Márk (Márkus) (? – ?): felm. nö-

34 MNL OL, S 92. No. 25/2. 431–439.

35 MNL OL, S 92. No. 25/2. 403–406.

36 KK, 27. (1918) 1–2:25.

37 MNL OL, S 92. No. 25/3. 25–28.

38 MNL OL, S 92. No. 25/3. 18–24.

39 MNL OL, S 92. No. 25/3. 117–123.

40 MNL OL, S 92. No. 25/3. 146–149.

41 KK, 24. (1915) 7–8: 149–150.; KK, 24. (1915) 9–10: 182–183.; KK, 26. (1917) 3–4:102.

42 MNL OL, S 92. No. 25/3. 179–181.; REISZ, 2018. 62.

43 MNL OL, S 92. No. 25/3. 228–230.

vendék (1887: 8. ff.), segédmérnök (1889, 1893: 2. ff., 1914: Térképtár).

Hajek János (? , 1857 – Kolozsvár, 1907. 07. 01.): felm. növendék (1879), segédmérnök (1883: 7. ff., 1888: 8. ff., 1889: 2. ff., 1894: 1. ff.).

Hajnal Sándor (Martonvásár, 1880. 10. 02. – Budapest, 1966. 12. 30.): 1899-ben Székesfehérváron érettségizett, majd 1903-ban a Királyi József Műegyetemen mérnökként végzett. Id. felm. díjnok (1904: 9. ff.), mérnöksegéd (1904: 8. ff., 1905: 9. ff.), mérnök (1907: 19. ff.). 1908. szeptember 12-én állásáról lemondott.⁴⁴

Halászi Endre (Kolozsvár, 1863. 10. 11. – ?): 1882-ben érettségizett Kolozsváron. Id. műszaki díjnok (1889: Kat. ig. Kolozsvár és 8. ff.), felm. növendék (1896: 8. ff. és 4. ff.), mérnöksegéd (1897: 4. ff., 1903: 15. ff.), mérnök (1904, 1908: Eig. Beszterce, 1908: 1. ff., 1915: 23. ff., 1915: 1. ff.). 1915 és 1917 között katonai szolgálatot teljesített. 1917-ben koronás arany érdemkereszt a vitézségi érem szalagján kitüntetést kapott.⁴⁵

Hankovszki (Hankovszky) Jenő (Kecskemét, 1862. 02. 20. – ?): felm. növendék (1882), segédmérnök (1886: 8. ff.), mérnök (1892), főmérnök (1906: M. kir. gazdasági műszaki hiv.), kataszteri felügyelő (1909: M. kir. gazdasági műszaki hiv.).

Hödl Román (? , 1843. 08. 10. – ?): mérnöksegéd (1863: 4. ff., 1868: 1. ff., 1871: 9. ff.), mérnök (1879: 6. ff., 1887: 8. ff.), főmérnök (1893). 1899-ben nyugdíjazták. Lányát, Annát Veress Zsigmond vette feleségül.⁴⁶

Hummer Antal (? – ?): felm. növendék (1873: 3. ff., 1874: 10. ff.), mérnök (1879: Földadószab. 4. ker. Kassa, 1892: 8. ff.). 1894-ben állásáról lemondott.

Imrech (Imreh) Miklós (Marosvásárhely, 1867. 09. 26. – ?): felm. növendék (1895: 8. ff.), mérnöksegéd (1896).

Jaminszky László (Mátévágása, 1869. 06.

20. – Budapest, 1932. 02. 18.): hat gimnáziumi és három kereskedelmi osztály elvégzése után érettségi vizsgát tett. Id. felm. díjnok (1888: 7. ff.), felm. növendék (1889, 1893: 8. ff.). 1893. november 30-án visszavonták a növendékké való kinevezését, kilépett a szolgálatból.⁴⁷

Jant Bálint (Marcali, 1871. 07. 26. – Eger, 1915. 05. 28.): 1891-ben érettségizett Nagykánizsán. Id. felm. díjnok (1892: 4. ff.), felm. növendék (1893), mérnöksegéd (1895: 10. ff.), ön. m. mérnöksegéd (1897), mérnök (1900: 8. ff., 1908: 3. ff.), főmérnök (1908). 1912-ben elmebetegként kezelték, ugyanebben az évben nyugdíjazták. Felesége, Pfrogner Mária kezdetben irodai díjnokként, majd kezelőként a 3. felmérési felügyelőségen dolgozott. Pfrogner Mária testvére, Pfrogner (Peterdy) Artúr mérnök volt.⁴⁸

Juzbasić Marian (? , 1878 – ? , 1900): id. felm. díjnok (1898: 8. ff.), felm. növendék (1899). 1900 júniusában elhunyt.⁴⁹

Kardos Mihály (Körösladány, 1883. 12. 13. – Veszprém, 1945. 03. 10.): 1904-ben Budapesten érettségizett, 1918-ban kataszteri mérnöki szakkvizsgát tett. Id. felm. díjnok (1907: 8. ff.), felm. gyakornok (1911), mérnöksegéd (1913), mérnök (1918), főmérnök (1941: 14. ff.), műszaki tanácsos (1943). 1914 és 1917 között katonai szolgálatot teljesített. Nyugdíjazása után főmérnökként újra alkalmazták. Öngyilkos lett.⁵⁰

Kelecsényi Alajos János (Dunaföldvár, 1847. 06. 16. – ?): öt reálosztályt végzett Budán, majd 1867-ben tanítói képesítést szerzett Kalocsán. Irodai díjnok (1885: 8. ff.), id. felm. növendék (1888, 1889: 4. ff.), mérnöksegéd (1896). 1906-ban nyugállományba vonult.⁵¹

Kertész (Krausz) József Miksa (Kiskunfélegyháza, 1861. 08. 12. – ? , 1944. 07. 15. /holtta nyilvánítás: 1964-ben/): 1882-ben Kecskeméten érettségizett. Id. felm. díjnok (1884: 6. ff.),

44 MNL OL, S 92. No. 25/3. 209–214.

45 MNL OL, S 92. No. 25/3. 215–218.; *Budapesti Közlöny* (= BK), 51. (1917) 94:2.

46 MNL OL, K 269 II-A-21-b-1. 1860–1865. 124.; K 269. II-A-21-b-2. 1868–1874. 72., 192.

47 MNL OL, S 92. No. 24. 56–59.

48 MNL OL, S 92. No. 25/4. 110–115.; MNL OL, S 92. No. 25/4. 116–123.; REISZ, 2018. 62.

49 KK, 9. (1900) 6:114.

50 MNL OL, S 92. No. 25/4. 219–221.

51 MNL OL, S 92. No. 24. 210–213.

felm. növendék (1885), mérnöksegéd (1888, 1893: M. Kir. Állami Nyomda) ön. m. mérnöksegéd (1900: 8. ff.), mérnök (1902, 1912: 9. ff.), főmérnök (1917: 15. ff.), műszaki tanácsos (1919). Zsidó származása miatt feltehetőleg elhurcolták.⁵²

Kispéter Pál (Szeged, 1886. 11. 07. – Szeged, 1915. 04. 26.): felm. növendék (1908, 1910: 10. ff., 1911: 8. ff.), mérnöksegéd (1911: 10. ff.).

Kollányi (Káplli) Boldizsár (Szombathely, 1874. 03. 15. – Berettyóújfalu, 1921. 03. 29.): 1894-ben érettségizett Szombathelyen. Id. felm. díjnok (1894: IV. hf.), felm. növendék (1895: 8. ff.), mérnöksegéd (1898), ön. m. mérnöksegéd (1901), mérnök (1905, 1909: 7. ff., 1911: 8. ff., 1919: 22. ff.), főmérnök (1919). Nevét 1897-ben változtatta Kápliról Kollányira. Az irodalom iránt is érdeklődött, verseket írt, jó barátja volt Ady Endrének is. 1914 és 1917 között katonai szolgálatot teljesített. Az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásáért hadidíszítményes 3. oszt. katonai érdemkereszt kitüntetéssel kapott.⁵³

Komlói (Kurecska) István (Borosjenő, 1868. 08. 03. – Pécs, 1944. 04. ?): 1888-ban érettségizett Aradon. Id. felm. díjnok (1890: 8. ff.), felm. növendék (1891), mérnöksegéd (1893), mérnök (1898, 1901: 4. ff., 1903: 10. ff., 1905: 2. ff.). 1906-ban nyugdíjba vonult, 1915-ben Pécssett városi földmérőnek nevezték ki. 1902-ben nevét Komlósira változtatta.⁵⁴

Kontsek (Koncsek) Károly (? , 1862. 08. 27. – Nagyvárad, 1917. 02. 13.): id. felm. díjnok (1882), felm. növendék (1884: 8. ff.), segédmérnök (1888), mérnök (1895), főmérnök (1906).

Kosatka (Košťatka) Vencel (Čisovice, Csehország, 1830. 09. 02. – Nagyvárad, 1889. 03. ?): mérnöksegéd (1863, 1864: 10. ff., 1868: 7. ff.,

1869: 4. ff., 1871: 9. ff.), mérnök (1884: 8. ff.). 1888-ban nyugdíjazták.⁵⁵

Könczey Sándor Károly (Nagyvárad, 1891. 09. 06. – Budapest, 1965. 12. 04.): 1911-ben érettségizett. Id. felm. díjnok (1911: 8. ff.), felm. gyakornok (1912), főmérnök (1941: 8. ff.), műszaki tanácsos (1942), műszaki főtanácsos (1947). 1915 és 1917 között katonai szolgálatot teljesített. Nyugdíjazása után 1941-től ismét alkalmazták.⁵⁶

Kracsun Miklós (Petrovoszello, 1853. 04. 18. – Temesvár, 1908. 11. 05.): hat reálosztályt végzett el Pancsován. Felm. növendék (1873: 6. ff.), mérnöksegéd (1878) segédmérnök (1883: 1. ff., 1885: 7. ff., 1887: 8. ff., 1888: IV. hf.), mérnök (1890, 1893: 4. ff.), főmérnök (1901: 13. ff., 1902: 11. ff., 1903: 4. ff.). 1905-ben nyugdíjazták.⁵⁷

Kramár Emil (Turócszentmárton, 1850. 09. 04. – Szeged, 1899. 11. 12.): 1871 és 1873 között a prágai Műegyetem hallgatója volt. Műszaki díjnok (1878: Földadószab. Besztercebánya), id. mérnök (1879, 1883: II. hf., 1886: 8. ff.), mérnök (1887, 1889: II. hf.), főmérnök (1894: Kat. ig. Kolozsvár), felm. felügyelő (1896: 10. ff.).⁵⁸

Létai Gyula (? – ?): műszaki díjnok (1892: 8. ff.).

Lojkó János (Kurimján, 1847. 12. 07. – ?): 1870-ben Lőcsén érettségizett, majd tanítói oklevelet szerzett Csurgón. Mérnöksegéd (1871: 7. ff.), felm. növendék (1872), mérnöksegéd (1875), ön. m. mérnöksegéd (1879), mérnök (1882, 1888: 8. ff.), főmérnök (1896). 1912-ben nyugdíjazták. Blasius Mihály mérnök apósa volt.⁵⁹

Lőrincz Ferenc (Nagykároly, 1887. 12. 05. – Sátoraljaújhely, 1960. 08. 03.): 1908-ban érettségizett Nagykarolyban. Id. felm. díjnok (1908: 16. ff.), felm. gyakornok (1911, 1914: 8. ff.), mér-

52 MNL OL, S 92. No. 25/4. 297–312.

53 MNL OL, S 92. No. 25/4. 362–369.; ZÁVOCZKI ADRIENN: Kataszteri mérnökök az I. világháborúban: Kollányi Boldizsár. *Catastrum*, 2. (2015) 2:31–37.; BAKÓ ENDRE: Évek Kollányi Boldizsár „társaságában”. *Catastrum*, 4. (2017) 1:54–58.

54 MNL OL, S 92. No. 25/4. 564–566.; KISS MÁRTON: Komlói István életútja a katasztertől a pécsi földmérő irodáig (1868–1944). *Catastrum*, 9. (2022) 1:35–44.

55 MNL OL, K 269 II-A-21-b-1. 1860–1865. 189.; K 269. II-A-21-b-2. 1868–1874. 11.65., 80., 192.; ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 682. 1865/19954.

56 MNL OL, S 92. No. 25/4. 461–463.

57 MNL OL, S 92. No. 24. 464–468.

58 MNL OL, S 92. No. 24. 491–494.

59 MNL OL, S 92. No. 25/5. 61–63.

nöksegéd (1915), műszaki tanácsos (1941: 20. ff.). 1916 és 1917 között katonai szolgálatot teljesített.⁶⁰

Lukátsy Ferenc (? – ?): felm. díjnok (1905: 8. ff.).

Makay Győző (Eger, 1859. 02. 19. – ?): hat gimnáziumi osztályt végzett el Pozsonyban. Id. felm. díjnok (1881: 5. ff.), felm. növendék (1883: 6. ff.), mérnöksegéd (1887: 4. ff.), ön. m. mérnöksegéd (1892), mérnök (1896, 1901: 8. ff.), főmérnök (1907). Sény Géza apósa.⁶¹

Makra Szilveszter (Szeged, 1881. 12. 27. – ?): id. felm. díjnok (1907: 8. ff.), felm. növendék (1908: 10. ff.), mérnöksegéd (1912), mérnök (1919), főmérnök (1928). Katonai szolgálatot teljesített.

Mann Gyula (Bedő, 1882. 03. 15. – ?): Kés-márkon érettségizett 1900-ban. Id. felm. díjnok (1905: 8. ff.), felm. növendék (1907), mérnöksegéd (1907), ön. m. mérnöksegéd (1908, 1911: 7. ff.), mérnök (1913: 8. ff.). Katonai szolgálatot teljesített 1914 és 1917 között.⁶²

Márkus Gábor (Pest?, 1859. 07. 27. – Budapest, 1928. 02. 08.): Budapesten érettségizett 1881-ben, földmérői szakvizsgát tett 1912-ben. Díjtalan számgyakornok (1884: M. Kir. Pénzügymin. Adó- és jövedéki számvevősége), pénztári gyakornok (1884: M. Kir. Központi Állampénztár), felm. növendék (1886: 3. ff.), mérnöksegéd (1888, 1893: 8. ff., 1897: 3. ff.), mérnök (1897), főmérnök (1907, 1911: 9. ff.), műszaki főtanácsos (1919). 1923-ban nyugdíjazták.⁶³

Marosi (Marossy) Sándor (Kecskemét, 1860. 02. 09. – Kecskemét, 1897. 06. 30.): felm. növendék (1884: 1. ff., 1886: 7. ff.), segédmérnök (1887, 1890: 8. ff., 1892: 2. ff.).

Masics (Mašić) Márk (? – ?): felm. díjnok (1899: 8. ff.), felm. növendék (1902), mérnöksegéd (1904, 1907: 20. ff.), mérnök (1908, 1912: 14. ff.). Katonai szolgálatot teljesített.⁶⁴

Medgyessy Pál (Debrecen, 1882. 05. 23. – Miskolc?, 1944): 1903-ban érettségi vizsgát tett, 1924-ben földmérői szakvizsgát szerzett. Id. felm. díjnok (1904: 8. ff.), id. felm. növendék (1906), mérnöksegéd (1907), ön. m. mérnöksegéd (1908; 1911: 12. ff.), mérnök (1911), főmérnök (1919). 1926. január 31-én ideiglenesen nyugdíjazták. Medgyessy Ferenc (1881–1958) szobrászművész öccse. Hadszolgálat alatt 1915-ben orosz fogságba esett.⁶⁵

Megelesch Lázár (? – ?, 1887. 09. 05.): felm. díjnok (1874: 9. ff.), felm. növendék (1879: 5. ff.), mérnöksegéd (1880), segédmérnök (1884: 8. ff.), mérnök (1887).⁶⁶

Menszár Ernő (? – ?): felm. díjnok (1896: 8. ff.), felm. növendék (1896). Sógora Gombos Dezső.

Miklóssy Gábor (Zsidve, 1885. 04. 23. – Gyöngyös, 1951. 02. 24.): 1905-ben érettségizett, 1914-ben kataszteri mérnöki szakvizsgát tett. Adóhivatali gyakornok (1905: M. Kir. Adóhivatal, Sepsiszentgyörgy), felm. díjnok (1906: 8. ff.), felm. növendék (1907), mérnöksegéd (1910), ön. m. mérnöksegéd (1913), mérnök (1915), műszaki tanácsos (1941). 1914 és 1917 között katonai szolgálatot teljesített.⁶⁷

Molnár József (? , 1869. 02. 26. – ?): felm. növendék (1893: 1. ff., 1894: 4. ff.), segédmérnök (1895), mérnöksegéd (1896), ön. m. mérnöksegéd (1897: 8. ff., 1899: 1. ff.), mérnök (1902), főmérnök (1910).

Müller Ádám (? , 1833 – Nagyvárad, 1908. 03. 30.): mérnöksegéd (1861: 10. ff. Karlstadt, 1863: 3. ff.), asztalvezető (1868: 4. ff.) mérnök (1871: 9. ff., 1874: 3. ff., 1875: változó állomásokkal, 1879: 4. ff., 1886: 8. ff.), főmérnök (1893). 1897-ben nyugdíjba vonult.⁶⁸

Németh József (? , 1855 – ?, 1887. 04. 09.): segédmérnök (1884: 8. ff.).

Novák Jarosláv (Litomyšle, Csehország,

60 MNL OL, S 92. No. 25/5. 67–70.

61 MNL OL, S 92. No. 25/5. 201–204.

62 MNL OL, S 92. No. 25/5. 221–227.

63 MNL OL, S 92. No. 25/5. 255–267.

64 KK, 24. (1915) 7–8: 147.

65 MNL OL, S 92. No. 25/5. 289–301.; S 92. No. 26/1. 438–445.; KK, 24. (1915) 7–8:150.; SÁFRÁNY, 2023. 35.

66 MNL OL, K 269. II-A-21-b-2. 1868–1874. 337.

67 MNL OL, S 92. No. 25/5. 366–369.

68 MNL OL, K 269. II-A-21-b-1. 1860–1865. 37., 125.; K 269. II-A-21-b-2. 1868–1874. 8., 194.

1852. 11. 21. – ?): felm. növendék (1872: 3. ff.), mérnöksegéd (1875), mérnök (1884: 8. ff., 1887: 2. ff., 1890: Kat. felm. vez. Zágráb), főmérnök (1897, 1901: 14. ff., 1907: 13. ff.). 1912-ben nyugdíjba vonult.⁶⁹

Novinsky Szeverin (Rohonc, 1853. 04. 04. – Szombathely, 1936. 01. 10.): id. földmérő (1880: Kat. ig. Zágráb), segédmérnök (1887), mérnök (1889, 1893: 8. ff., 1897: 11. ff.), főmérnök (1901: 13. ff., 1903: 15. ff., 1910: 13. ff.), műszaki tanácsos (1919: 15. ff.). 1922-ben nyugdíjba vonult. Apósa Gombos Dezső.⁷⁰

Ollik Pál (? , 1869 – Nagyvárád, 1899. 06. 07.): felm. díjnok (1898: 8. ff.).

Orbán Imre (? , 1854. 10. 30. – Szeged, 1910. 05. 12.): felm. növendék (1879: 3. ff.), segédmérnök (1884: 6. ff., 1889: 8. ff., 1891: 5. ff., 1896: 10. ff.).

Oreskovics (Orešković) Iván (Široka Kula, Horvátország, 1864. 08. 29.– ?): Eszéken érettségizett. Id. felm. díjnok (1885), felm. növendék (1887: 4. ff.), segédmérnök (1891, 1894: 8. ff.), mérnök (1897), főmérnök (1904: 14. ff.), felmérési felügyelő (1905).⁷¹

Orosz József (Nagysomkút, 1877. 03. 19. – ?): 1894-ben érettségizett. Id. felm. díjnok (1894: 1. ff.), felm. növendék (1895), mérnöksegéd (1897), ön. m. mérnöksegéd (1898: 8. ff., 1901: 1. ff.), mérnök (1903, 1903: Eig. Beszterce, 1907: 7. ff.), főmérnök (1917, 1918: 2. ff.). 1917-ben katonai szolgálatot teljesített.⁷²

Paksy István Gábor (Jankafalva, 1885. 07. 20. – Budapest, 1967. 07. 05.): Nagyvárádon érettségizett 1903-ban, kataszteri mérnöki szakvizsgát tett 1913-ban. Id. felm. díjnok (1906: 7. ff.), felm. növendék (1908: 17. ff., 1908: 8. ff.), felm. gyakornok (1911), mérnöksegéd (1912), ön. m. mérnöksegéd (1914), mérnök (1917), műszaki tanácsos (1941, 1943: 9. ff.).

1915 és 1917 között katonai szolgálatot teljesített.⁷³

Pallos István (Pápa, 1867. 03. 23. – Nagyvárád, 1932): Győrben érettségizett 1887-ben, majd a budapesti tudományegyetem hallgatója volt két évig. Id. felm. díjnok (1894: 8. ff.), felm. növendék (1895), mérnöksegéd (1897), ön. m. mérnöksegéd (1899), mérnök (1904).⁷⁴

Papp Ferenc (Nagyszokond, 1887. 05. 02. – ?): Nagykárolyban érettségizett 1907-ben. Id. felm. díjnok (1908: 8. ff.), felm. gyakornok (1911: 2. ff.), mérnöksegéd (1913, 1914: 23. ff., 1914: 2. ff.), mérnök (1917: 5. ff., 1922: 15. ff.). 1915 és 1917 között katonai szolgálatot teljesített.⁷⁵

Pál (Plhal) Gyula (Nagyberezna, 1863. 06. 02. – Budapest, 1931. 11. 27.): a kecskeméti főreáliskola hat osztályát végezte el, 1912-ben földmérői szakvizsgát tett. Id. felm. díjnok (1883: 3. ff.), felm. növendék (1885: 7. ff.), mérnöksegéd (1887: 5. ff.), mérnök (1895: 8. ff., 1901: 3. ff., 1903: 1. ff.), főmérnök (1904, 1911: 9. ff.), műszaki főtanácsos (1919). 1923-ban nyugdíjba vonult. 1901-ben vezetéknevét Pálra változtatta.⁷⁶

Petricsek (Petriček) József (? , 1830 – 1902?): mérnöksegéd (1862: 9. ff., 1868: 6. ff.), asztalvezető (1869), mérnöksegéd (1870), asztalvezető (1871: 7. ff.), mérnök (1872, 1875: változó állomásokkal, 1884: 8. ff.), főmérnök (1893). 1897-ben nyugdíjba vonult, majd műszaki díjnokként dolgozott a kolozsvári Kataszteri Igazgatóságon.⁷⁷

Petrics Dezső (Szeghalom, 1889. 04. 09. – ?): főreáliskolai nyolc osztály elvégzése után a Királyi József Műegyetemen tanult egy évig. Id. felm. díjnok (1909: 8. ff.), felm. gyakornok (1911). 1914-ben állásáról lemondott.⁷⁸

Pillmann József (Kisbodolló, 1848. 08. 20. – Budapest, 1918. 12. 27.): nyolc gimnáziumi

69 MNL OL, S 92. No. 25/5. 526–528.

70 MNL OL, S 92. No. 25/5. 542–554.; Kiss, 2021. 30.

71 MNL OL, S 92. No. 25/5. 567–572.

72 MNL OL, S 92. No. 25/5. 585–587.

73 MNL OL, S 92. No. 25/6. 1–3.

74 MNL OL, S 92. No. 25/6. 9–12.

75 MNL OL, S 92. No. 25/6. 13–16.

76 MNL OL, S 92. No. 25/6. 61–66.; KK, 10. (1901) 11:235.

77 MNL OL, K 269. II-A-21-b-1. 1860–1865. 57.; K 269. II-A-21-b-2. 1868–1874. 10., 64., 82., 190.

osztályt végzett és három évig joghallgató volt. Felm. díjnok (1871: 2. ff.), felm. növendék (1872, 1874: 7. ff.), mérnöksegéd (1876: 7. ff.), mérnök (1882: 2. ff., 1887: 8. ff., 1889: 7. ff., 1893: 3. ff., 1895: 5. ff.), főmérnök (1896, 1903: 6. ff., 1906: Kat. ig. Kolozsvár, 1907: 21. ff., 1910: 22. ff.).⁷⁹

Pin Pál (? – ?): felm. díjnok (1907: 13., 20. ff.), felm. növendék (1908, 1909: 8. ff.), mérnöksegéd (1911, 1914: 20. ff., 1915: 14. ff.), mérnök (1915: 20. ff.). Katonai szolgálatot teljesített.⁸⁰

Placeriano Oszkár (Čepin, 1886. 01. 10. – ?): 1907-ben érettségizett. Id. felm. díjnok (1908: 13. ff.), felm. gyakornok (1911: 8. ff.), mérnöksegéd (1914). 1914 és 1917 között katonai szolgálatot teljesített.⁸¹

Prázmári József (Bita, 1879. 09. 06. – ?): a sepsiszentgyörgyi főgimnáziumban tett érettségi vizsgát 1898-ban, majd 1913-ban földmérői vizsgát szerzett. Id. felm. díjnok (1899: 8. ff., 1902: 12. ff.), mérnöksegéd (1903: 12. ff.), mérnök (1907: 1. ff.). Népfölkelőként 1915 és 1917 között hadi szolgálatot teljesített.⁸²

Prinz János Antal (Pécs, 1850. 02. 20. – Eger, 1906. 09. 16.): a reáliskola három osztályának elvégzése után az V. honvédkerületi hadapródiskolában tanult, és 1872-ben honvédségi hadapród vizsgát tett. Id. műszaki díjnok (1879: Kat. ig. Pécs, 1885: III. hf.), mérnöksegéd (1887), mérnök (1892: 8. ff., 1897: 3. ff.) főmérnök (1903).⁸³

Prüller Miklós („Voitersreit”, Csehország, 1829. 06. 10. – ?): a prágai politechnikumban tanult. Mérnöksegéd (1855, 1861: 2. ff.), asztalvezető (1868: 12. ff.) mérnök (1869: 1. ff., 1874: 10. ff., 1879: 2. ff., 1884: 8. ff.). 1887-ben nyugdíjazták.⁸⁴

Reichert Jenő (Olthévíz, 1882. 08. 26. – ?): Székelyudvarhelyen érettségizett 1902-ben, kataszteri mérnöki szakvizsgát tett 1912-ben. Id. felm. díjnok (1904: 8. ff.), felm. növendék (1907), mérnöksegéd (1907: Eig. Beszterce, 1908: 15. ff.), mérnök (1912). 1914-től katonai szolgálatot teljesített, majd 1915-ben orosz fogóságba esett.⁸⁵

Reimann János (? – ?): mérnök (1887: 8. ff.), segédmérnök (1888: Kat. felm. vez. Eszék).

Reményi Béla (? , 1883 – ?): felm. díjnok (1901: 8. ff.), felm. növendék (1904). 1906-ban állásáról lemondott.⁸⁶

Reményi Mór (? – ?): segédmérnök (1887: 2. ff., 1888: 8. ff.).

Rezsnyák Ferenc (? – ?): id. felmérési díjnok, felm. gyakornok (1911: 8. ff., 1912: 1. ff., 1913: 24. ff.), mérnöksegéd (1915), mérnök (1921: 11. ff.).⁸⁷

Ritschel József (Pokau /ma Bukov/Usti nad Labem/, Csehország, 1829. 11. 30. – Belényes, 1906. 02. 20.): asztalvezető (1857), mérnök (1861: 7. ff., 1863: 2. ff., 1864: 6. ff., 1868: 4. ff., 1873: 4. ff., 1875: változó állomásokkal, 1884: 8. ff.), főmérnök (1888). 1892-ben nyugdíjazták. Fia, Ruttkai (Ritschel) Vilmos is mérnök volt.⁸⁸

Ruttkai (Ritschel) Vilmos (Mehadika, 1873. 08. 24. – Pécs, 1923. 10. 03.): Nagyváradon érettségizett 1891-ben. Id. felm. díjnok (1891: 8. ff.), felm. növendék (1893), mérnöksegéd (1895, 1898: 11. ff.), mérnök (1899), főmérnök (1907), felügyelőségi vezető (1910), felmérési felügyelő (1911), műszaki főtanácsos (1918). Közreműködött Pécs városának felmérésében is. Nevét 1907-ben Ruttkai-

78 MNL OL, S 92. No. 25/6. 123–128.; KK, 23. (1914) 6:203.

79 MNL OL, S 92. No. 25/6. 167–175.; MNL OL, K 269. II-A-21-b-2. 1868–1874. 183., 335.

80 KK, 24. (1915) 7–8: 147.

81 MNL OL, S 92. No. 25/6. 180–182.

82 MNL OL, S 92. No. 25/6. 228–230.

83 MNL OL, S 92. No. 25/6. 240–242.

84 MNL OL, K 269. II-A-21-b-1. 1860–1865. 35.; K 269. II-A-21-b-2. 1868–1874. 16., 77., 338.; ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 456. 1859/39229., ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 682. 1865/19954.

85 MNL OL S 92. No. 25/6. 371–374.; KK, 24. (1915) 7–8:150.

86 KK, 15. (1906) 9:215.

87 REISZ, 2018. 63.

88 MNL OL, K 269. II-A-21-b-1. 1860–1865. 36., 122., 161.; K 269. II-A-21-b-2. 1868–1874. 8.; ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 419. 1858/9638.; KK, 1. (1892) 3:29.

ra változtatta. Apja Ritschel József mérnök volt.⁸⁹

Schweiger Ágoston (Németmokra, 1851. 12. 24. – Baja, 1914. 08. 14.): 1873-ban érettségizett, majd 1878-ban a Királyi József Műegyetem mérnöki oklevelét vette át. Id. műszaki díjnok (1878: 3. ff.), felm. növendék (1879), mérnöksegéd (1882: 2. ff.), segédmérnök (1884: 5. ff.), mérnök (1888: 4. ff., 1893: IV. hf., 1897: Kat. ig. Kolozsvár), főmérnök (1897, 1903: 8. ff.). 1912-ben nyugdíjba vonult.⁹⁰

Semdner Vilibald (? , 1838 – ?): mérnöksegéd (1861: 7. ff., 1863: 2. ff., 1865: 7. ff.), asztalvezető (1869: 4. ff.), mérnöksegéd (1870), asztalvezető (1871), mérnök (1872: 3. ff., 1875: változó állomásokkal, 1884: 8. ff.), főmérnök (1894). 1897-ben nyugdíjazták.⁹¹

Sény Géza (Berettyóújfalu, 1873. 11. 04. – ?): a nagyváradai főreáliskolában érettségizett 1892-ben. Id. felm. díjnok (1892: I. hf.), felm. növendék (1893: 8. ff.), mérnöksegéd (1896), mérnök (1902, 1906: 1. ff., 1910: 8. ff.), főmérnök (1917). Testvére, Sény Kornélia révén Ulferth József mérnökkel sógori kapcsolatban áll. Második felesége révén Makay Győző mérnök az apósa volt.⁹²

Simon József (Ölbő, 1883. 03. 30. – Szombathely, 1967. 05. 16.): 1904-ben érettségizett, 1915-ben kataszteri mérnöki szakvizsgát tett. Id. felm. díjnok (1907: 8. ff.), felm. növendék (1909), mérnöksegéd (1912: 15. ff.), mérnök (1917).⁹³

Sipos István (Putnok, 1864. 08. 10. – Nagyvárad, 1907. 03. 24.): 1884-ben Rozsnyón érettségizett, majd a budapesti Királyi József Műegyetemen egy évig gépészmérnök hallgató

volt. Id. felm. díjnok (1885: 3. ff.), felm. növendék (1886), mérnöksegéd (1888: 8. ff.), ön. m. mérnöksegéd (1893), mérnök (1896), főmérnök (1905).⁹⁴

Sipos (Schrutek) József (? , 1877. 12. 11. – ?): felm. növendék (1897: 8. ff.), mérnöksegéd (1900, 1902: 1. ff., 1905: 10. ff., 1906: 1. ff.), mérnök (1906, 1914: 22. ff., 1916: 18. ff.). 1913-ban földmérői jogosítványt kapott. Nevét 1901-ben Siposra változtatta.⁹⁵

Sobat Milán (? , 1876. 11. 04. – ?): id. felm. díjnok (1900: 13. ff.), felm. növendék (1903: 8. ff.), mérnöksegéd (1904; 1906: 14. ff.), mérnök (1907, 1912: 20. ff., 1913: 9. ff., 1914: 20. ff.). Katonai szolgálatot teljesített.⁹⁶

Spinner György (? , 1860. 10. 02. – Budapest, 1923. 03. 12.): felm. növendék (1890: 8. ff.), mérnöksegéd (1892: H. Sz. h.), háromszögelő segéd (1893), háromszögelő mérnök (1896, 1903: H. h.), főmérnök (1905). 1896-ban a *Kataszteri Közlöny* című lap kiadója.⁹⁷

Svoboda Mátyás (? , 1836 – Nagyvárad, 1896. 11. 02.): 1853-ban lépett a kataszter szolgálatába. Mérnök (1868: 8. ff., 1869: 3. ff., 1871: 5. ff., 1875: változó állomásokkal, 1879: 7. ff.), felmérési felügyelő (1884: 8. ff.).⁹⁸

Szabó Béla (Pozsony, 1888. 01. 08. – ?): 1906-ban érettségizett, majd 1914-ben kataszteri mérnöki szakvizsgát tett. Id. felm. díjnok (1907: 8. ff.), felm. növendék (1908), felm. gyakornok (1911), mérnöksegéd (1911, 1912: 1. ff.), ön. m. mérnöksegéd (1913, 1915: 8. ff.), mérnök (1916). 1916 és 1917 között katonai szolgálatot teljesített.⁹⁹

Szajbéli Gusztáv (? – ?, 1886. 04. 09.): segédmérnök (1884: 8. ff.).

89 MNL OL, S 92. No. 25/6. 504–510.; Kiss, 2021. 31.

90 MNL OL, S 92. No. 25/7. 92–99.

91 MNL OL, K 269. II-A-21-b-1. 1860–1865. 36., 122., 209.; K 269. II-A-21-b-2. 1868–1874. 80., 169., 185., 270.; KK, 6. (1897) 4:82.

92 MNL OL, S 92. No. 25/7. 134–137.

93 MNL OL, S 92. No. 25/7. 148–159.

94 MNL OL, S 92. No. 25/7. 172–174.

95 KK, 10. (1901) 5: 100.; KK, 22. (1913) 7:251.

96 KK, 24. (1915) 7–8:148.

97 ZÁVOCZKI ADRIENN: Egy háromszögelő mérnök a Kataszteri Közlöny élén. Dobrovics Győző hivatali pályafutása 1880–1931 között. *Catastrum*, 3. (2016) 2:47., 52.; BENEDEK LÁSZLÓ: Adatok a Kataszteri Közlöny alapítójának, szerkesztőinek és munkatársainak életéhez. *Geodézia és kartográfia*, 21. (1969) 4:293.

98 MNL OL, K 269. II-A-21-b-2. 1868–1874. 66., 79., 188., 327.

99 MNL OL, S 92. No. 25/7. 271–274.

Szántó Pál (? – ?): felm. gyakornok (1915: 8. ff.). Katonai szolgálatot teljesített.¹⁰⁰

Szatmáry Pál (? , 1872 – ?): id. felm. díjnok (1892: 7. ff.), felm. növendék (1894, 1895: 8. ff.), mérnöksegéd (1896).

Székely Jakab (Kapunvár, 1877. 07. 01. – ?): 1895-ben érettségizett Székesfehérváron, 1900-ban a Királyi József Műegyetemen mérnöki oklevelet kapott. Felm. növendék (1900: 8. ff.), mérnöksegéd (1901, 1903: 15. ff.), ön. m. mérnöksegéd (1905), mérnök (1907: 16. ff.). 1908-ban állásáról lemondott.¹⁰¹

Székely János (Verespatak, 1863. 12. 05. – Debrecen, 1946. 11. 11.): 1884-ben érettségizett, majd 1911-ben földmérői jogosítványt szerzett. Id. felm. díjnok (1884: 3. ff.), felm. növendék (1886: 4. ff.), mérnöksegéd (1888, 1893: 8. ff.), mérnök (1895, 1897: 3. ff., 1903: Kat. ig. Kolozsvár), főmérnök (1904, 1908: 21. ff.), műszaki főtanácsos (1919). Testvére Székely Ferenc mérnök.¹⁰²

Székely József (Szatmárnémeti, 1869. 12. 19. – ?): 1890-ben érettségizett, majd egy fél évig a kolozsvári tanítóképző hallgatója volt. Id. felm. díjnok (1897: 8. ff.), felm. növendék (1899), mérnöksegéd (1902), ön. m. mérnöksegéd (1904), mérnök (1907: 19. ff., 1911: 10. ff.), főmérnök (1919), műszaki tanácsos (1926). 1935-ben nyugdíjazták.¹⁰³

Székessy Ferenc (Óbéba, 1848. 07. 16. – ?): A budapesti Királyi József Műegyetem hallgatója volt két évig. Felm. növendék (1873: 6. ff., 1875: változó állomásokkal), mérnöksegéd (1876), mérnöksegéd (1881: 4. ff.), segédmérnök (1886: 2. ff., 1886: 8. ff.), mérnök (1887: Kat. felm. vez. Eszék, 1893: 2. ff., 1896: 10. ff.), főmérnök (1898, 1908: 4. ff.). 1913-ban nyugdíjazták.¹⁰⁴

Székessy Lajos Árpád (Szőreg, 1879. 08. 21. – ?): 1896-ban érettségizett Szegeden, 1912-ben földmérői jogosítványt kapott. Id. felm. díjnok (1896), felm. növendék (1897, 1898: 6. ff., 1899: 9. ff.), mérnöksegéd (1899), ön. m. mérnöksegéd (1901: 8. ff., 1902: 2. ff.), mérnök (1904, 1908: 10. ff.). Népfelkelő volt.¹⁰⁵

Szell Márton Gyula (Kecskemét, 1858. 09. 16. – ?): 1877-ben érettségizett Budapesten, majd két évig a Királyi József Műegyetem hallgatója volt, 1911-ben földmérői jogosítványt kapott. Id. felm. díjnok (1881: 5. ff.), felm. növendék (1882), mérnöksegéd (1884), segédmérnök (1888: 8. ff.), mérnök (1892, 1897: 6. ff., 1901: Kat. ig. Kolozsvár), főmérnök (1903, 1909: 21. ff., 1913: 22. ff.), műszaki főtanácsos (1919).¹⁰⁶

Szeniczky Gyula (Szenic, 1870. 05. 03. – ?): 1889-ben érettségizett, majd 1892-ben erdészeti akadémiát végzett. Műszaki díjnok (1893: Eig. Zágráb), erdőgyakornok (1896), felm. növendék (1897: 8. ff.), erdőszámtiszt (1898: Eig. Zágráb), erdőszámellenőr (1903: Eig. Beszterce, 1906: Ungvári főerdőhiv.).¹⁰⁷

Szentandrás (Szentandrassy) István (Kaba, 1880. 08. 30. – ?): Iglón érettségizett 1898-ban, majd a debreceni jogakadémia hallgatója volt egy évig. Id. felm. díjnok (1901: 10. ff.), felm. növendék (1903), mérnöksegéd (1905: 8. ff.), ön. m. mérnöksegéd (1907), mérnök (1909), főmérnök (1919, 1920: 12. ff.). 1915 és 1919 között katonai szolgálatot teljesített. 1922-ben ideiglenesen nyugdíjazták.¹⁰⁸

Szentgyörgyi Ferenc (? , 1875 – ?): felm. díjnok (1895: 8. ff.).

Szentiványi Lipót (? – ?): id. felm. díjnok (1907: 7. ff., 1908: 8. ff.), felm. növendék (1908), mérnöksegéd (1912: 1. ff., 1914: 23. ff.), mérnök

100 KK, 24. (1915) 7–8:146.

101 MNL OL, S 92. No. 25/7. 462–470.

102 MNL OL, S 92. No. 25/7. 471–475.; SÁFRÁNY TÍMEA: „Kezdem belátni, hogy nemhiába éltem!” Ótordai Székely Ferenc (1852–1923) élete és munkássága. *Catastrum*, 10. (2023) 1:19–28.

103 MNL OL, S 92. No. 25/9. 262–271., S 92. No. 26/2. 109–122.

104 MNL OL, S 92. No. 25/7. 476–478.

105 MNL OL, S 92. No. 25/7. 483–488.

106 MNL OL, S 92. No. 25/7. 489–492.

107 MNL OL, S 92. No. 25/7. 388–392.

108 MNL OL, S 92. No. 25/7. 409–415.

(1919, 1921: 9. ff.), főmérnök (1927), műszaki tanácsos (1939: 16. ff.). Katonai szolgálatot teljesített, ennek elismeréséül koronás ezüst érdemkereszt kitüntetésben részesült.¹⁰⁹

Szijártó Imre (? , 1859. 11. 01. – ?, 1906. 11. 12.): felm. díjnok (1887), felm. növendék (1888: 8. ff.), segédmérnök (1890, 1894: 6. ff., 1895: 3. ff.), ön. m. mérnöksegéd (1896: Kat. felm. vez. Zágráb), mérnök (1898, 1902: 14. ff., 1903: 13. ff., 1904: 14. ff., 1905: K. tt. Zágráb, 1906: 13. ff.).

Szimonisz Arnold (Szepesbéla, 1845. 03. 21. – 1925 után?): a késmárki kereskedelmi líceumban végzett el 8 osztályt, majd 1866-ban a selmecebányai erdészeti akadémiát végezte el. Mérnöksegéd (1872: 2. ff.), segédmérnök (1879: 1. ff.), mérnök (1882, 1893: 6. ff.) főmérnök (1894), felügyelőség vezető (1896: Kat. ig. Kolozsvár), felmérési felügyelő (1896: 8. ff., 1901: 14. ff.). 1901-ben nyugdíjazták.¹¹⁰

Szokolovits Illés (Hódmezővásárhely, 1860. 07. 21. – Szeged, 1917. 10. 16.): Szegeden érettségizett 1877-ben, majd három évig a Királyi József Műegyetem hallgatója volt 1884-ig, ezt követően a bécsi Királyi Műegyetemen tanult egy fél évig. Id. felm. díjnok (1886: 7. ff.), felm. növendék (1888: 8. ff.), mérnöksegéd (1893: 4. ff.), mérnök (1899: 10. ff., 1901: 14. ff., 1902: 4. ff., 1907: 20. 14. ff.), díjnok (1906: 10. ff.). 1904-ben ideiglenesen nyugdíjazták, majd 1906-tól ismét dolgozott, 1909-ben nyugdíjba vonult.¹¹¹

Szpaczek (Szpacsek) Szaniszló (? , 1847 – Mehádia, 1892. 04. 26.): mérnöksegéd (1874: 10. ff., 1875: változó állomásokkal), segédmérnök (1879: 5. ff.), mérnök (1884: 8. ff.).¹¹²

Takács (Stern) Béla (Mindszent, 1877. 10. 15. – Kecskemét, 1912. 03. 30.): 1895-ben Kecskeméten érettségizett. Id. felm. díjnok (1899:

10. ff.), felm. növendék (1902), mérnöksegéd (1904), ön. m. mérnöksegéd (1905: 8. ff.), mérnök (1907). Nevét 1898-ban változtatta Takácsra.¹¹³

Tapfer Márton Tamás Mátyás (Szabadka, 1849. 12. 29. – Nagyvárad, 1916. 04. 21.): a szabadkai főgimnáziumban majd Budán technikusként tanult. Felm. növendék (1872: 6. ff., 1875: változó állomásokkal), mérnöksegéd (1879: 2. ff.), mérnök (1882: 2. ff. [Szeged], 1890: 2. ff. [Szatmár]), főmérnök (1894, 1896: 4. ff.; 1898: 8. ff.), felm. felügyelő (1902). 1910-ben nyugdíjazták.¹¹⁴

Tiefenthaler Rezső (Lőcse, 1872. 12. 11. – Budapest, 1918. 08. 08.): felm. növendék (1894: 8. ff.), mérnöksegéd (1894), ön. m. mérnöksegéd (1898), mérnök (1899, 1903: 2. ff.), főmérnök (1907, 1909: 1. ff.), felmérési felügyelő (1910). Apja Tiefenthaler József mérnök volt.¹¹⁵

Tüske Ferenc (Kolozsvár, 1875. 03. 13. – ?): 1894-ben érettségizett, majd orvostanhallgató volt. Id. felm. díjnok (1906: 8. ff.), felm. növendék (1907), irodai díjnok (1911: 8. ff.), műszaki díjnok (1912). 1910-ben lemondott az állásáról, majd ismét munkába állt.¹¹⁶

Ulférth József (Budapest, 1882. 08. 10. – ?): 1899-ben érettségizett. Id. felm. díjnok (1900: 8. ff.), felm. növendék (1903), mérnöksegéd (1904), ön. m. mérnöksegéd (1907), mérnök (1908). 1914 és 1917 között katonai szolgálatot teljesített. Felesége révén Sény Géza mérnök a sógora.¹¹⁷

Vass Károly (Szeged, 1871. 01. 16. – ?): 1890-ben Szegeden érettségizett, majd a Királyi József Műegyetemen két és fél évig mérnök hallgató volt. Id. felm. díjnok (1897: 10. ff.), felm. növendék (1897), mérnöksegéd (1899: 8. ff.), ön. m. mérnöksegéd (1901), mérnök (1906: 10.

109 KK, 24. (1915) 7–8:149.; KK, 26. (1917) 3–4:102.

110 MNL OL, S 92. No. 25/7. 496–497.

111 MNL OL, S 92. No. 25/7. 523–531.

112 MNL OL, K 269. II-A-21-b-2. 1868–1874. 338.

113 MNL OL, S 92. No. 25/8. 1–4.

114 Török, 2023. 14.

115 Kiss, 2021. 32.

116 MNL OL, S 92. No. 25/8. 113–114.

117 MNL OL, S 92. No. 25/8. 121–123.

ff.), főmérnök (1919), műszaki tanácsos (1919, 1922: 12. ff.). 1923-ban nyugdíjazták.¹¹⁸

Veress Zsigmond (Balászbánya, 1868. 10. 09. – ?): 1887-ben érettségizett Gyulafehérváron, majd két évig a budapesti egyetemen filozófiát hallgatott. Id. felm. díjnok (1894: 8. ff.), felm. növendék (1895), mérnöksegéd (1897), ön. m. mérnöksegéd (1899), mérnök (1903, 1907: Kat. ig. Kolozsvár, 1909: 21. ff.). 1909-ben nyugdíjazták. Hödl Román az apósa.¹¹⁹

Vidakovics János (? – ?): felm. növendék (1880), segédmérnök (1884: 8. ff.).

Vozáry Pál Móric (Rimaszombat, 1850. 11. 20. – Budapest, 1918. 06. 22.): 1869-ben érettségizett Iglón, majd a Királyi József Műegyetemen három évig hallgató volt. Felm. növendék (1873: 5. ff., 1875: változó állomásokkal), mérnöksegéd (1877), segédmérnök (1881: 8. ff.), mérnök (1884, 1889: 6. ff., 1893: II. hf., 1895: 10. ff.), főmérnök (1896, 1903: 15. ff.), kataszteri felügyelő (1909: Gazd. Műsz. Hiv.). Már az 1890-es évektől foglalkozott időjárás-előrejelzések készítésével, amelyet rendszeresen publikált a *Szegedi Napló* hasábjain, 1903-ban elindította saját lapját, a *Meteor.*¹²⁰

Vucskics Zoltán (Nagyvárad, 1870. 08. 15. – Sárbogárd, 1936. 10. 14.): 1887-ben érettségizett Nagyváradon, ezt követően a selmecbányai erdészeti akadémián tanult másfél évig, majd 1895-ben háromszögölői szakvizsgát tett. Id. műszaki díjnok (1889: 8. ff.), felm. növendék (1890), mérnöksegéd (1893: H. Sz. h.), háromszögölő segéd (1895), háromszögölő

mérnök (1903), háromszögölő főmérnök (1907, 1912: 10. ff.), felmérési felügyelő (1912), műszaki főtanácsos (1919, 1920: M. kir. Pénzügymin. XIII. ügyosztály), minisztertanácsosi cím és jelleg (1922). 1929-ben nyugdíjazták.¹²¹

Wurm Árpád (Nérapattas, 1874. 08. 04. – Pozsony, 1915. 05. 12.): 1892-ben érettségizett Pozsonyban. Id. felm. díjnok (1892: 5. ff.), felm. növendék (1893), mérnöksegéd (1896: 8. ff.), ön. m. mérnöksegéd (1897), mérnök (1902, 1912: 1. ff.). Apja Wurm Adolf mérnök volt.¹²²

Zakariás (Zachariás) Endre (? – ?): felm. díjnok (1904: 8. ff.), irodai díjnok (1908). 1909-ben lemondott az állásáról.

Zimányi (Brumm) Teofil (Surčin, Szerbia, 1879 – Budapest, 1947. 02. 10.): id. felm. díjnok (1899: 10. ff., 1900: 8. ff.), felm. növendék (1900), ön. m. mérnöksegéd (1903: 13. ff.), mérnök (1907, 1912: 14. ff., 1914: 15. ff.), főmérnök, műszaki tanácsos (1926: 9. ff.), műszaki főtanácsos (1937). 1938-ban nyugdíjazták. 1934-ben felvette felesége, Zimányi Mária vezetéknevét.¹²³

Zubora Gyula (Zsarnóca, 1856 – Pusztaszentlőrinc, 1897. 09. 16.): felm. növendék (1882), mérnöksegéd (1883, 1884: 8. ff., 1887: 3. ff., 1888: 5. ff., 1889: 7. ff.), mérnök (1892, 1895: 3. ff.). 1896-ban nyugdíjazták.

Zsótér János (Szeged, 1859. 10. 22. – Pécs, 1911. 03. 25.): 1881-ben érettségizett Szegeden. Id. felm. díjnok (1883: 8. ff.), felm. növendék (1884), mérnöksegéd (1887, 1893: 2. ff.), mérnök (1895, 1901: 11. ff.) főmérnök (1904).¹²⁴

118 MNL OL, S 92. No. 25/8. 176–187.

119 MNL OL, S 92. No. 25/8. 211–212.

120 MNL OL, S 92. No. 25/8. 268–271.; REISZ T. CSABA: A felhőkergető, esőcsináló kataszteri mérnök Vozáry Pál (1850–1918). *Catastrum*, 3. (2016) 3:17–30.

121 MNL OL, S 92. No. 25/8. 276–279., S 92. No. 25/9. 312–313., S 92. No. 26/1. 688–697.

122 MNL OL, S 92. No. 25/8. 327–330., S 92. No. 26/1. 710–717.

123 *Geodéziai Közlöny* (= GK), 10. (1934) 5–8:129.; GK, 14. (1938) 5–8:125.

124 MNL OL, S 92. No. 25/8. 393–396.; KISS, 2021. 34.

CSIMA PÉTER

Szentlőrinc és Pest határkövei

A középkortól a 19. század végéig a települések, illetve a birtokok határait földhányással, természetes kőtömbbel vagy faragott kővel jelölték meg. Így volt Szentlőrinc – ma Pest-szentlőrinc névvel Budapest városrésze – esetében is, amelynek határjeléről elsőként a Gyál 1332. évi határjárását leíró oklevélből értesülhetünk. Aszerint Gyál kezdő határpontja a Szentlőrincsel közös ponton akkor emelt új határdomb (meta terrea).¹ Négy évszázaddal később, az 1730-as években az akkori határvitákat bemutató térképek is jelölik ugyanezt a sarokpontot, akkor hármas határdombbal Szentlőrinc, Péteri és Gyál határvonalainak találkozási pontján.² A középkorban minden bizonnyal a Pesttel közös határt is határdombokkal jelölték.

A török hódoltság idején Pest határvonala bizonytalanná vált, a középkori határjelek elpusztultak. Az északi oldalon Palota, Szentmihály (ma Rákospalota, illetve Rákosszentmihály) és Cinkota határát a 18. század elejéig kijelölték. Keresztúr és Szentlőrinc birtokosai azonban ekkor ellentmondtak, majd évtizedekig pereskedtek Pest városával a vitatott határ miatt.

Grassalkovich Antal gróf 1733-ban szerezte meg a Pesttel szomszédos földterületek között a szentlőrinci birtokot is.³ 1738-ban, Pest város és a Grassalkovich-uradalom közötti határvita lezárásaként kötött egyezséget követően, a gróf nagyméretű határköveket készíttetett gránitból, és helyzetetett el Pest Gubacs-pusz-

tától Cinkotáig húzódó határának meghatározó pontjain, elsősorban a töréspontokon, illetve a városból kivezető néhány fontosabb útnál (Soroksári, Üllői, Maglódi, Keresztúri út). A gróf, aki ekkor már az ország leggazdagabb és legbefolyásosabb főurainak egyike volt, megengedhette magának, hogy messziről szállított, nagyméretű, faragott köveket állíttasson a határra. Ekkor még mindkét oldalon döntően legelők voltak, ebben a tekintetben kivételt képezett Újhegy szőlőterülete, amelynek déli és keleti oldalát két törésponttal követte a határvonal. Belitzky János 1936-ban hat – Grassalkovich által állíttatott – gránit határkő meglétéről számolt be.⁴ Úgy vélem, hogy akkor még az összes megvolt, azaz ennyit helyeztek el 1738-ban. Közülük egyedül a Soroksári útnál, az ottani Határcsárda mellett felállított kő veszett el napjainkra. Jelenlegi ismereteink szerint a meglévő öt a legrégebbi a Pest 18–19. századi határvonalán egykor állt kövek közül. Mivel a határkövek 1738. évi állításakor még határdombok is nagy számban jelölték a határvonalat, egyidejűleg azokat is megújították, sőt, újabbakat is emeltek.

Az 1840-es években Pest város vezetése számba vette a határán akkor meglévő pontosan száz határjelet, és azok sorszámát a határkövekbe is bevésette. A kövek sorszámát és többségük állításának évét Incze György földmérő mérnök felírta a korábbi felmérések alapján általa az 1850-es években szerkesztett térképre.⁵ A sorszámok később felkerültek a

1 NAGY IMRE: *Anjoukori okmánytár. Codex diplomaticus Hungaricus Andegavensis. II. (1322–1332)*. Bp., 1881. 620–622.

2 Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (= MNL OL), S 82 Családi fondokból kiemelt térképek, Károlyi család (= S 82) No. 181. Gyál határvita térkép, 1730. III. jellel jelölt határdomb; No. 316. Gyál határvita térkép, 1736.

3 A Grassalkovich család 1841-ig birtokolta Szentlőrinc-pusztát a gödöllői uradalom részeként. Akkor a tisztázatlan örökösödési helyzet miatt az uradalom kilenc évig „zárgondnokság” alá került. 1850-ben Sina György vásárolta meg. Fia, Sina Simon 1864-ben eladta, majd 1867-ben kincstári birtok lett.

4 BELITZKY JÁNOS: Száz év a pesti határ életéből (1663–1756). *Tanulmányok Budapest Múltjából*, 4. (1936) 111–156.

5 Budapest Főváros Levéltára, XV.16.b Gyűjtemények, Térképtár, Pest sz. k. város térképei, 221/9. Szabad királyi Pest városa határának átnézeti térképe ... 1850-es évek (Budapest térképeinek katalógusa 866).

határjelek piktogramjai mellé Szentlőrinc, Kispest és Soroksár kataszteri térképére is, utóbbi kettőre az állítási évszámok egy része is. A száz határkő számozása pedig, kisebb pontosításokkal az 1882-ben összeállított topográfiai térképen is olvasható.⁶

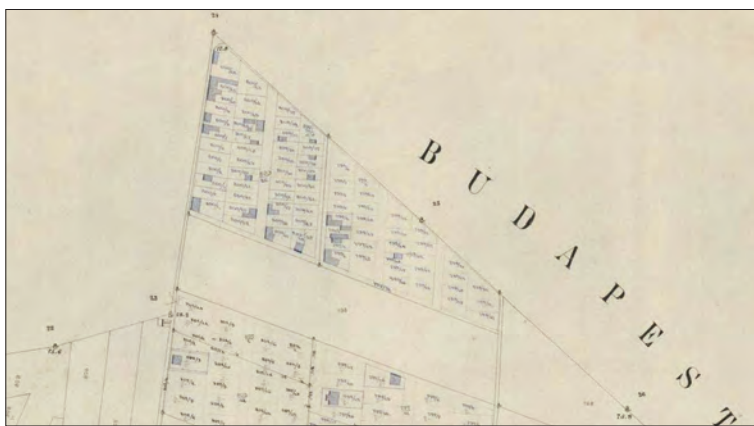
Az akkor megjelölt száz kőből huszonegy – a 8.-tól a 28.-ig – állt a Pest és Szentlőrinc közötti közös határszakaszon, beleszámítva a két hármashatáron (Pest–Gubacs–Szentlőrinc és Pest–Keresztúr–Szentlőrinc) lévő is. A huszonegy számozott határjelből tizenkét kő feltehető ma is, közülük hét az egykori határvonalon, kettő a Bosnyák téri Geodéziai Emlékparkban, kettő a Tünde utcai emlékkertben és egy a Kiscelli Kastélymúzeum oldalkertjében.

Szentlőrinc kataszteri felmérésében Klimesch Vencel és Obenau Károly földmérő mérnökök működtek közre, előbbi felmérte, utóbbi „kiszámította és rajzolta”. Klimesch Vencel Sártory Antal felmérési igazgató lányát vette feleségül 1885-ben.⁷ Obenau Károly pedig a több generáción keresztül földmérőként tevékenykedett család tagja volt.⁸ Mindketten jelentős szerepet vállaltak az ország kataszteri felmérésében. Obenau 1875 és 1878 között volt a budapesti felmérési felügyelőség alkalmazottja.

Szentlőrinc korábbi, közel 10 kilométeres, Pesttel közös határszakasza Kispest kiválásával két ütemben, előbb a 19. század második felében, majd a 20. század közepén, mindössze 2,4 kilométerre csökkent. A huszonegy számozott határkőből először hét, majd további öt került a kispesti határra. Szentlőrinc kataszteri felmérése az első, kisebb mértékű területcsökkenést követően

történt, 1882-ben. A fennmaradt kézirat, később nyomtatott és kiegészített térképváltozatok bizonyítják, hogy a felmérés idejére tizenégyre csökkent szentlőrinci határkővet is felmérték és a térképre piktogramokkal felrajzolták (1. kép). A Szentlőrinc eredeti, Kispest kiválását megelőző határvonalán felállított, összesen huszonegy határkőből ma is meglévő tizenkettőnek a fele került Kispest határra, ugyancsak hat maradt a szentlőrinci határvonalon. Persze a Kispest határra került határköveket, illetve a közülük ma is meglévőket is a szentlőrinciek közé sorolom, tekintettel arra, hogy felállításukkor azok is Pest és Szentlőrinc határát jelölték.

Pest és Szentlőrinc közös határán a határkövek állítása 1738 és 1847 között százötven évig tartott. A határköveket először az 1850-es évek elején szerkesztett térképen, majd a kataszteri és a 19. századi topográfiai térképeken is rögzített számozásuk szerint nevezem meg. A határkövek mai állapotát fotókkal mutatom be. Azonosításukhoz és a legutóbbi évtizedekben történt változások leírásához a terepi bejárás mellett Szentpétery Tibor (1985) – a budapesti határköveket elsőként ismertető – monográ-

1. Részlet Szent-Lőrinc pusztja 1882. évi kataszteri térképéből a 22–26. számú határkövek jelölésével (MNL OL, S 78. 1170.-4.)

6 MNL OL, S 78 Kataszteri gyűjtemény, Térképek (= S 78) 1170.-(1-20.) Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun megye Szent Lőrincz pusztja adóközség, 1882 (A m. k. államnyomda Budapesten, 1887); 1170-(21-38.) Pestszentlőrincz Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyei nagyközség kataszteri térképe. 1935. évi módosításokkal; 1126. Kis-Pest nagyközség Pest-Pilis-Solt-Kiskun megyében; Budapest (1882). Budapest topográfiai térképsorozata BFL XV.16.e.251/24. (<https://maps.arcanum.com/hu/map/budapest-1882/>, elérés ideje: 2024. szept. 30.).

7 REISZ T. CSABA: Sártory Antal (1829–1896) portréja. *Catastrum*, 9. (2022) 1:3–22.

8 GÜNTER LEGO – JÁN TIBOR OBENAU: „Wir haben Mitteleuropa vermessen“. Die Familien der Geometer: Obenau, Biscontini, Mersich, Tiller, Kraus und Lego. *Catastrum*, 5. (2018) 3:11–39.

fiája és Masek (2014) elektronikus adatbázisa nyújtott számomra segítséget.⁹

A ma is meglévő határkövekből négy tartozik az 1738-ban a Grassalkovich-uradalom határán elhelyezett határjelek közé. Mind a

Az utak szélesítése miatt ugyan elmozdították, néhány évtizedig az utca túlsó oldalán lévő erdőben feküdt, majd az eredeti helyére visszahelyezték. A határvonal ezen a ponton észak felé fordul (4. kép).

■ 2. A 13. számú határkő a Kiscelli Múzeum oldalkertjében (a határkövekről a szerző készítette a felvételeket)

■ 3. A 23. számú határkő a Hangár utca és a Felsőcsatári út sarkán

négynek a szentlőrinci oldalon „SZ:LŐRINCZ 1738”, a másik oldalán „PEST 1738” felirat olvasható bevéssé. Ezekről az országos összehasonlításban is különlegesnek számító határjelekről érdemes kicsit részletesebben szólni. A 13. számú kő az Üllői út északi oldalán volt, az egykori Határcsárda mellett. Pest akkori, a Duna-parttól induló, észak–dél irányú határvonala ennél a pontnál kelet felé fordult. A kő jelenleg a Kiscelli Múzeum oldalkertjében lévő kőtárban tekinthető meg (2. kép). A 23. számú kő a mai Hangár utca és a Felsőcsatári út keresztezésében állt és ott látható ma is (3. kép).

■ 4. A 23. számú határkő a kataszteri térképen¹⁰

9 SZENTPÉTERY TIBOR: *A XVIII–XIX. században kihelyezett budapesti határkövek albuma*. Bp., 1995; MASEK JÁNOS: *Pesti határkövek*. (2014) (<http://pestihatar.uw.hu/>, elérés ideje: 2024. szept. 30.).

10 Arcanum Térképek. Habsburg Birodalom – kataszteri térképek. (<https://mapire.eu/hu/map/cadastral>, elérés ideje: 2024. aug. 30.). Halácsy Sándor Pest-térképe, 1867–1872. BFL, XV.16.b.221/18.

■ 5. A 24. számú határkő a Bosnyák téri Geodéziai Emlékparkban

■ 6. A 28. számú határkő a Tünde utcai emlékkertben

A 24. számú kő a Felsőcsatári út és az Álmos utca találkozási pontján állt, dombtető közelében. Ott a határ ismét megtörik, Szentlőrinc felől nézve hegyesszögben, délkelet felé. A kő 1987-ben, a Geodéziai Emlékpark kialakítása során a Bosnyák térre került (5. kép). A 23. és a 24. számú köveket a Pestről 1756-ban Waczpaur Lénárd által készített kéziratos térkép is ábrázolja. Az utolsó szentlőrinci határjel, a 28. számú kő, a mai Álmos utca keleti végpontján, a Pest–Szentlőrinc–Keresztúr hármashatáron állt, ahol a határvonal ismét észak felé fordul, Cinkota irányába. A követ az utépítés miatt kiemelték, majd 2017-ben a „Kerület Történeti Pont”-ként kialakított emlékkertben három másik – egy szentlőrinci (27.) és két keresztúri (29. és 34.) – határkövel együtt, az eredeti helyétől pár méterre ismét felállították (6. kép).

A 19. század közepén, 1838 és 1847 között az akkori Pest és Szentlőrinc-pusztá közös határán a város által elhelyezett határkövekből ma

■ 7. A 22. számú határkő a Hangár utca – Alpár u. sarkán

11 A határkövek száma után zárójelben az állítás éve. Ismeretlen az időpont a 16-os, a 20-as és a 25-ös kövek esetében, de anyaguk és formai kialakításuk alapján feltehetően azokat is 1838 és 1847 között helyezték a határra.

■ 8. A 25. számú határvö a Bosnyák téri Geodéziai Emlékparkban

■ 9. A 27. számú határvö a Tünde utcai emlékkertben

nyolc található meg, közülük öt a kispesti határra került. A jelenlegi pestszentlőrinci szakaszon fennmaradt három határvöből egyedül a 22. (1847) áll az eredeti pontján, a Hangár utca és az Alpár utca kereszteződésében (7. kép).¹¹

A mai Álmos utca vonalában állított kövek közül a 25. (1838) a Bosnyák téri Geodéziai Emlékparkba (8. kép), a 27. (1838) a Tünde utcai emlékkertbe került (9. kép).

A határ kispesti szakaszára került kövek közül a 12. számút (1843) az eredeti határvonalon, de az állítási pontjától 80 méterre láthatjuk. Az 1738. évi határvöveken kívül ez az egyetlen, amelyre nem csak Pest neve került fel, hanem a másik oldalon olvasható „St.Lőrincz” neve is (10. kép). A határvö eredetileg az Üllői út déli oldalán állt, elhelyezésének évét a pesti oldalra vésett 1843-as évszám is igazolja. Az út szélesítése miatt azonban kiemelték onnan és sokáig zárt területen raktározták. Az üzletház építését és a közterület rendezését követően állították fel újból.

Ugyancsak az egykori szentlőrinci határt őrző – ma Kőbánya és Kispest határán, a Vak

■ 10. A 12. számú határvö a Határ út – Üllői út sarok közelében

■ 11. A 14. számú határkő

■ 12. A 15. számú határkő házfalba beépítve

■ 13. A 16. számú határkő

■ 14. A 18. számú határkő kerítésbe beépítve

■ 15. A 24. és a 25. számú határkő a Bosnyák téri geodéziai emlékparkban

Bottyán utcában álló – kövek közül kedvezőtlen a helyzete a 14. számúnak (1847), amelyhez egy kerítés lábazata támaszkodik, mögötte pedig reklámtábla éktelenkedik (11. kép). A 15. számú (1838) még a 14.-nél is rosszabb helyzetbe került. Előbb a múlt század közepén beépítették egy lakóház falába, de akkor még legalább a pesti oldala és az arra rávéselt felirat (Pest 1838) és sorszám látható maradt. A közelmúltban azonban teljesen elfedték, így a kő láthatatlan lett (12. kép). A 16. számú, jó állapotban lévő kő az eredeti határvonalon, az eredeti helyétől kb. 220 méterre áthelyezve áll (13. kép). A 18. számú (1847) kő egy betonkerítésbe beépítve található, már több évtizede nagyobb részével a felszín alá temetve és a felső részén sérülten (14. kép).

A Pest és Szentlőrinc egykori határvonalán a 18. és a 19. században állított határkövek közül jelenlegi ismereteink szerint kilenc elveszett. Ismeretlen a sorsa a Nagykőrösi út és az Üllői út között – utóbb Pest és Kispest közös határra került –, 1844-ben állított 8-as, az egyaránt 1847-ben állított 9., 10. és 11., a Kőbányával (Kúttó-dűlő) közös határon 1838-ban állított 17. és 19., a 20., az 1847-ben állított 21., valamint az 1838-ban állított, Álmos utcai 26. számú köveknek. Szentlőrinc kataszteri térképének 1935-ben módosított változatán az akkor még hozzá

tartozó 8. számú határponton már nem határkő, hanem „mér föld mutató” piktogramját láthatjuk, ugyanekkor viszont még a helyükön álltak a 19., a 20. és a 21. számú kövek.

Szólni kell még a kiállítóhelyekre, emlékertekbe került egykori szentlőrinc határkövekről. A Kiscelli Múzeum kertjében nagyon ügyetlenül, egy igen magas rézsű tetején húzódo kőkerítés vonalában helyezték el a 24. számú követ, tájékoztatás nélkül és lehetetlenné téve a körbejárhatóságát. A Bosnyák téri Geodéziai Emlékparkban méltó helyen van a két kő (15. kép). A bemutatóhely létesítésekor elhelyezett tájékoztató tábla azonban kiegészíthető lenne pontos információkkal róluk. A 18. kerület által 2017-ben igényesen kialakított és azóta is gondozott Tünde utcai, „Kerület Történeti Pont”-nak nevezett emlékkertben az egyik ismertető tábla ugyan a határkövekről szól, azonban ott is hiányoznak a pontos információk (16. kép).

A határköveknek a határ jelölése mellett fontos szerepük volt a 19. század második felében Pest város geodéziai felmérésében is. A Pest és Szentlőrinc határvonalán állt huszonegy határkőből az 1882. évi topográfiai térképen lévő táblázat adatai szerint nyolcat használtak háromszögmérési pontként. A 18. és a 28. számú kőnél lejt mérési táblát is elhelyeztek, a 23. számú kő mellett pedig földmérő vasoszlop is állt.

■ 16. A 27. és a 28. számú határkő a Tünde utcai emlékkertben

Pest 18–19. századi határán, a határkövek állításakor északról dél felé haladva a szomszédos települések Káposztásmegyer, Palota, Szentmihály, Cinkota, Keresztúr, Szentlőrinc és Gubacs-puszta voltak. A korabeli szomszédóságok ma Budapest városrészei Újpest, Rákospalota, Rákosszentmihály, Cinkota, Rákoskeresztúr, Pestszentlőrinc, Kispest és

Pesterzsébet névvel. A Pestet egykor körbevevő száz határkő a város és az egykori szomszédok közös helytörténetének szereplője volt. A bemutatott, meglévő határkövek egyformán Pest és az egykor önálló Szentlőrinc településtörténetének tanúi, közös kulturális emlékei, megóvásuk fontos örökségvédelmi feladat.

■ Szentlőrinci határszakasz Pest átnézeti térképén az 1850-es években (BFL, XV.16.b. 221/9.)

Entworfen v. Carl Rudolph
 Ausgearbeitet v. Barthl. Bausch aus Ellg.
 Berechnet und ausgezeichnet von Herr v. H. v. Felbermayer 72.

■ Fertőszergény kataszteri térképének 6. szelvénye, 1856. Karl Rataisky, Rudolph von Ott és Josef Felbermayer munkája (MNL OL, S 78.1858.) I. ehhez Török Enikő cikkét!

